

ETLA – ELINKEINOELÄMÄN TUTKIMUSLAITOS

Suhdanne

VUOSIKIRJA 2012:1

1

Talous
Suhdanne
Artikkeli



ETLA – Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos

Elinkeinoelämän Tutkimuslaitoksen edeltäjä Taloudellinen Tutkimuskeskus perustettiin vuonna 1946 suorittamaan taloudellista ja talouspoliittista päätöksentekoa palvelevaa kansantaloudellista, liiketaloudellista ja sosiaalipoliittista tutkimustyötä. Laitosta ylläpitävän kannatusyhdistyksen jäseniä ovat Elinkeinoelämän keskusliitto r.y., Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliiton (TT) Säätiö ja Palvelutyönantajien yleinen työnantajaliitto r.y. Laitoksessa suoritetaan tutkimuksia myös kannatusyhdistyksen ulkopuolisella rahoituksella. Tätä toimintaa varten ETLA on perustanut erillisen projektitutkimusyksikön. Tutkimus- ja ennustetoiminnan tuloksia julkaistaan laitoksen eri julkaisusarjoissa.

VALTUUSKUNTA

Jorma Ollila

Puheenjohtaja

Jäsenet

Magnus Bargum

Anne Berner

Leif Fagerlös

Matti Halmesmäki

Kari Jordan

Asmo Kalpala

Ari Kaperi

Reijo Karhinen

Jouko Karvinen

Harri Kerminen

Heikki Lehtonen

Liisa Leino

Pekka Lundmark

Marjo Miettinen

Kuisma Niemelä

Arto Ojala

Jussi Pesonen

Mikko Pukkinen

Jaakko Rauramo

Risto Siilasmaa

Karsten Slotte

Riitta Tiuraniemi

Maarit Toivanen-Koivisto

Matti Vuoria

Antti Zitting

HALLITUS

Jorma Ollila

Puheenjohtaja

Jäsenet

Sari Baldauf

Anne Brunila

Antti Herlin

Bengt Holmström

Ole Johansson

Sakari Tamminen

Tuula Teeri

Björn Wahlroos

TUTKIMUSNEUVOSTO

Pentti Vartia

Puheenjohtaja

Jäsenet

Pentti Arajärvi

Sixten Korkman

Jussi Mustonen

Vesa Puttonen

Aino Sallinen

Otto Toivanen

Raimo Väyrynen

ETLA – ELINKEINOELÄMÄN TUTKIMUSLAITOS

Suhdanne

VUOSIKIRJA

2012:1

Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos on julkaissut suhdanne-ennusteita vuodesta 1971. Vuoden 2006 alusta ennusteet julkaistaan kaksi kertaa vuodessa ilmestyvässä SUHDANNE-vuosikirjassa. SUHDANNE sisältää myös artikkeleita ajankohtaisista aiheista.



Vesa Vihriälä
VTT
toimitusjohtaja,
talouspolitiikka



Markku Kotilainen
VTT
päätoimittaja,
tutkimusjohtaja,
yhteenvedo,
talouspolitiikka



Birgitta Berg-Andersson
KTL
vientä,
tuotanto,
tuonti



Paavo Suni
TTM
kansainvälinen
talous



Hannu Kaseva
VTK
julkinen talous,
investoinnit,
tuotanto,
työllisyys



Reijo Mankinen
VTK
yksityinen kulutus,
tuotanto, hinnat ja
kustannukset,
mallien käyttö

Julkistamispäivä: 21.3.2012

Toimitustyö: Laila Riekkinen, taitto: Kimmo Aaltonen, kuvat: Kimmo Aaltonen ja Eija Kauppi

Suhdanteen kuvat ovat katsottavissa internetissä (www.etla.fi). Suhdanteen laadinnassa käytettävää tilastoaineistoa voi tilata ETLAn tytäryhtiöstä Etlatieto Oy:stä (puh. 09-609 901). Elinkeinoelämän Tutkimuslaitoksen ETLAn julkaiseman Suhdanne-vuosikirjan kustantaa ja myy ETLAn tytäryhtiö Taloustieto Oy (puh. 09-609 909).

Painopaikka: Unigrafia Oy, Helsinki, 2012

PÄÄTOIMITTAJAN ESIPUHE



Valoa näkyvissä
myös taloudessa?

EU-maiden taloustilanne pysyy vaikeana kuluvaan vuoden alkupuoliskon ajan. Eräät ennakoivat indikaattorit viittaavat kuitenkin siihen, että kasvu voisi vauhdittua vuoden jälkipuoliskolla. Myös tässä Suhdanteessa julkaistu ennuste perustuu tälle arviolle. Merkittäviä riskejä on kuitenkin yhä olemassa eikä kasvu hyvässäskään skenaariossa palaa nopeasti ennen finanssi- ja eurokriisiä vallinneisiin lukemiin.

Suhdanne-ennusteen ohella julkaisumme sisältää artikkeleita ajankohtaisista aiheista. Lisäksi siinä on lyhyempiä ns. erityisteemoja.

Oma talouspoliittinen artikkelini käsittelee Suomen julkisen talouden sopeutuspaineita kuluvalle hallituskaudella erilaisissa talouden kasvuvaihtoehtoissa. Tarmo Valkonen tarkastelee meneillään olevan talouskriisin vaikutuksia pitkän aikavälin ns. kestävyysvajeeseen.

Julkaisun lopun artikkeliosuudessa oman kirjoitukseni aihe on tammikuussa hyväksytyn EU-maiden vakaussopimuksen rooli euroalueen kriisin hoidossa. Ville Kaitila tarkastelee Suomen investointiastetta ja ulkomaisia investointeja kansainvälisen vertailun näkökulmasta. Pekka Ylä-Anttilan artikkeli käsittelee Suomen koneteollisuuden menestystä ja haasteita kansainvälisessä kilpailussa.

Erityisteemojen aiheita ovat öljyn hinnan nousun taloudelliset vaikutukset ja euroalueen kriisimaiden ongelmat.

Toivotan kaikille lukijoille aurinkoista kevättä ja antoisia hetkiä Suhdanteen parissa.

Helsingissä maaliskuussa 2012

Markku Kotilainen

Talouspolitiikka s. 5

Valtiontaloutta tasapainotettava kestäväällä tavalla

Markku Kotilainen

Kestävyysvaje ja velkakriisi

Tarmo Valkonen

Suhdannekatsaus s. 13

Katsaus suhdannekehitykseen

Kansainvälinen suhdannekehitys

Kotimainen suhdannekehitys

Vienti

Investoinnit

Yksityinen kulutus

Julkinen talous

Tuotanto ja työllisyys

Tuonti ja maksutase

Hinnat ja kustannukset

ETLAn ennustevirheet

Artikkelit s. 71

Valtioiden välisen vakaussopimuksen merkitys talous- ja rahaliitolle

Markku Kotilainen

Investoidaanko Suomessa tarpeeksi? Kansainvälinen vertailu

Ville Kaitila

Älyä ja softaa koneisiin

Pekka Ylä-Anttila

Talouspolitiikka

Valtiontaloutta tasapainotettava kestäväällä tavalla	6
<i>Markku Kotilainen</i>	
Kestävyysvaje ja velkakriisi	10
<i>Tarmo Valkonen</i>	

Valtiontaloutta tasapainotettava kestävällä tavalla

MARKKU KOTILAINEN

Tutkimusjohtaja
ETLA



Suomi on pitkään kyennyt säilyttämään hyvän julkisen talouden tasapainon. Tässä ovat autta-
neet kokonaistuotannon ripeä kasvu, eläkerahas-
tojen ylijäämä ja kurinalainen finanssipolitiikka.
Hallinnassa ollut vuotuinen alijäämä on pitänyt
myös julkisen velan BKT-suhteen selvästi EU:n
vakaus- ja kasvusopimuksen mukaisen 60 pro-
sentin alapuolella (ks. alla oleva kuvio).

Vuoden 2009 taantuma järkytti vakavasti Suo-
menkin julkisen sektorin tasapainoa. Vuonna
2010 valtion ja kuntien yhteinen alijäämä oli 5.8
prosenttia BKT:sta. Vuosina 2010 ja 2011 ta-
pahtunut talouden elpyminen alensi alijäämän

3.6 prosenttiin BKT:sta vuonna 2011. Koko jul-
kisen sektorin ns. EMU-velka kohosi edellisestä
vuodesta vain hieman, 48.6 prosenttiin BKT:sta
vuonna 2011.

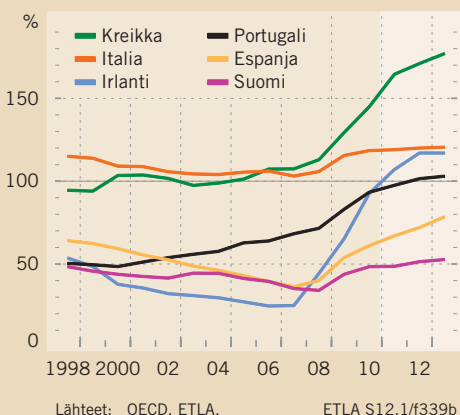
ETLAn ennusteen mukaan kokonaistuotanto kas-
vaa 0.9 prosenttia vuonna 2012, mikä pitää val-
tion ja kuntien vajeen 3.5 prosentissa BKT:sta.
Näin tapahtuu, vaikka valtio toteuttaa hallitusoh-
jelman mukaisesti vajaan 2 miljardin euron suu-
ruisen sopeutuksen veroja korottamalla ja julkisia
menoja karsimalla. Osa menosopeutuksen vai-
kutuksista tosin lykkääntyy toteuttamismiepien
vuoksi ensi vuodelle.

Kataisen hallitus on hallitusohjelmassaan mää-
rittänyt kaksi ns. perälautaa tasapainotukselle:
1) valtion bruttovelan BKT-suhde on hallituskau-
della saatettava alenevalle uralle ja 2) valtion ali-
jäämä saa olla korkeintaan 1 prosentti BKT:sta.
Hallitusohjelmassa kirjataan, että sopeutustoimet
jaetaan tasan veronkorotusten ja menoleikkaus-
ten välillä.

Velan BKT-suhteen alentaminen on melko epä-
tarkka tavoite, koska aleneminen voi toteutua
usealta eri tasolta. Vajeen 1 prosentin maksimi-
sääntö on sen sijaan vaativampi. Huonon talous-
kehityksen oloissa se voi olla jopa liian tiukka.

Viereisen sivun kuviossa on kuvattu julkisen ta-
louden kehitystä erilaisilla kokonaistuotannon
kasvuvauhdeilla. Laskelmissa vuodelle 2012 on
kirjattu budjettiin sisällytetyt sopeutustoimet (va-

**Julkisen talouden bruttovelka eräissä
euroalueen maissa, % BKT:sta**



jaat 2 miljardia euroa). Keskimääräiset BKT:n vuotuiset kasvut vuosina 2012–2015 ovat seuraavat:

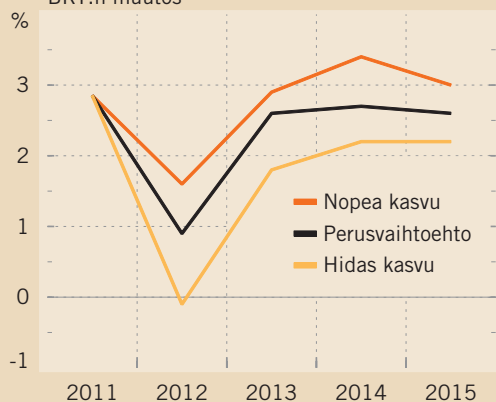
- 1 Nopea kasvu 2.7 %/v
- 2 Perusvaihtoehto 2.2 %/v
- 3 Hidas kasvu 1.5 %/v

Kaikissa vaihtoehdoissa vuoden 2012 taloudellinen kehitys on melko heikko, mikä alentaa koko ajanjakson keskimääräistä kasvua.

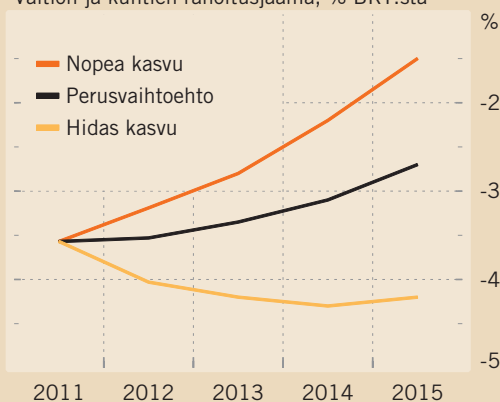
Hallitusohjelman 1 prosentin maksimivajakriteerin mukainen sopeutustarve on perusvaihtoehdossa 3.8 miljardia euroa. Tällöin vuosien 2012–2015 keskimääräinen kokonaistuotannon kasvu on 2.2 prosenttia. Hitaan kasvun vaihtoehdossa sopeutustarve on 6.9 ja nopean kasvun vaihtoehdossa 1.1 miljardia euroa. Hyvän kasvu-uran todennäköisyys on pieni euroalueen keskipitkän aikavälin velkaongelmien vuoksi.

Suomen julkisen talouden sopeutustarve kokonaistuotannon eri kasvuvaihtoehdoissa

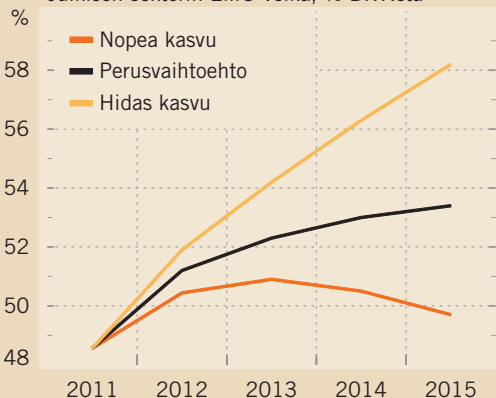
BKT:n muutos



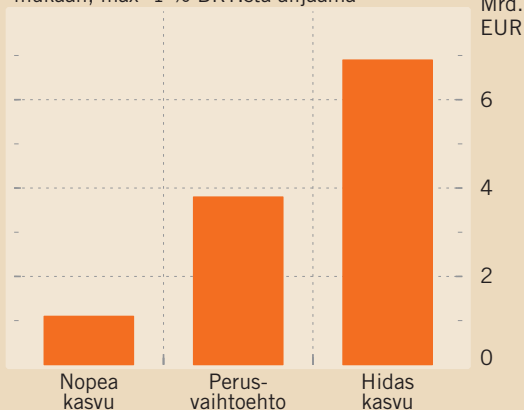
Valtion ja kuntien rahoitusjäämä, % BKT:sta



Julkisen sektorin EMU-velka, % BKT:sta



Valtiontalouden sopeutustarve¹⁾ hallitusohjelman mukaan, max -1 % BKT:sta alijäämä



1) Hallitusohjelman mukainen sopeutustarve on laskettu vuoden 2015 tasossa.

Hallitus kokoontuu kuluven vuoden maaliskuun lopussa kehysriiheen, jossa se päättää tarvittavista toimista hallitusohjelman toteuttamiseksi. Julkisen talouden sopeutustarpeen ohella hallitus tarkastelee muun muassa rakennepoliittisten toimien etenemistä.

Hallituksen tulisi tarmokkaasti pyrkiä edistykseen väestön ikääntymisestä aiheutuvan pitkän aikavälin kestävyysvajeen kiinni kuomisessa. Vaikka kestävyysarvion koko on varsin epävarma, ei ole epäilystäkään siitä, että se on olemassa. ETLAn arvio kestävyysvajeen todennäköisimmästä suuruudesta on 2.5 prosenttia BKT:sta. Tämä vastaa noin 5 miljardia euroa kuluven vuoden BKT:tasolla.

Keskeisiä keinoja ovat kaikki työvoiman tarjontaa edistävät toimet työuran eri vaiheissa. Nuoria pitäisi saada aikaisemmin työmarkkinoille, keski-ikäisten pitäisi osallistua enemmän työelämään ja ikääntyvien tulisi jatkaa työssä kauemmin. Vanhuuseläkeikärajan korottaminen eliniän odotteen kasvun myötä on tarpeellinen osa työurien pidentämistä, vaikka se ei sellaisenaan ratkaise ongelmaa.

Erittäin tärkeitä ovat myös tuotantopotentiaalia ja tuottavuutta kehittävät toimet. Näillä kasvatetaan tuotantoa ja verotuloja, vähennetään kustannuspaineita ja parannetaan sitä kautta julkisen talouden tasapainon edellytyksiä pitkällä aikavälillä.

Jos toimet ovat uskottavia, ne antavat myös lisää pelivaraa keskipitkän aikavälin tasapainotuksessa. Tärkeää on toteuttaa innovaatioita edistäviä toimia. Tarvitaan uusia vientituotteita ja parempaa tuottavuutta olemassa olevien tuotteiden tuotannossa. Selvitysmies Jorma Elorannan raportti tarjoaa tältä osin useita kiinnostavia vaihtoehtoja. (<http://www.tem.fi>)

Jo nyt pitäisi varautua myös siihen, että seuraavalla palkkakierroksella tavoitteena olisi Suomen kustannuskilpailukyyn parantaminen. Tuottavuuden kasvu on hidastunut ja Suomen vientituotannon perusta on heikentynyt elektroniikkateollisuuden ja ICT-palvelujen tuotannon supistusten sekä

metsäteollisuuden kapasiteetin leikkausten myötä. Suomen viennin markkinaosuus on alentunut, mihin myös EU:n komissio kiinnitti huomiota helmikuussa julkaistussa raportissaan.

Suomen teollisuuden kustannuskilpailukyky ei ole niin hyvä kuin kunkin toimialan välittömien työvoimakustannusten pohjalta arvioidaan. Suomalaiset yritykset käyttävät muilta toimialoilta ja ulkomailta ostettuja tavaroita ja palveluja, joiden työvoima- ym. kustannusten nousut rasittavat yrityksiä. Tällä tavalla laskettu teollisuuden kustannuskilpailukyky on alentunut asteittain viimeisten kymmenen vuoden aikana (ks. tämän Suhdanteen Hinnat ja kustannukset -luku). Kilpailukyyn osalta Suomessa voidaan ottaa oppia Saksan onnistuneesta kustannustason hallinnasta.

Nykyisellä hallituskaudella ei voida olla toimittoimia myöskään välittömien valtiontaloutta tasapainottavien toimien osalta. Seuraavien kolmen vuoden aikana vajetta on merkittävästi supistettava. Kevään kehysriiheessä on päätettävä sopeutuksen mittaluokasta ja sen keinoista. Toimien ajoitukseen on kuitenkin kiinnitettävä huomiota. Mittavia sopeutustoimia ei kannata ajoittaa taantuman tai heikon talouskasvun aikaan. Keväällä voidaan päättää esimerkiksi veronkorotuksista, jotka pannaan toimeen vuonna 2013 sillä edellytyksellä, että syksyllä arvioidaan vuoden 2013 taloudellinen kasvu riittäväksi.

Tulopuolella joudutaan tarkistamaan useita veroja. Yhden arvonlisäveroprosentin nettotuotto on noin 500 miljoonaa euroa. Pelkästään sen korotus ei riitä. Menojen karsinnan osalta toivottavaa on, että kohteet valitaan niin, että ne tehostavat julkisen talouden rakenteita pitkällä aikavälillä. Myös väliaikaisia ns. juustohöylä-tyyppisiä sopeutuksia toteutettaneen. Huonoin vaihtoehto ovat kohdennetut leikkaukset, joiden vaikutuksia ei riittävästi selvitetä.

Hallituksen on joka tapauksessa toteutettava sellainen kombinaatio pitkän ja keskipitkän aikavälin toimenpiteitä, joka vakuuttaa luottoluokittajat. Mikäli kestävyysvajetta pitemmällä aikajänteel-

lä merkittävästi pienentävistä toimista kyetään sopimaan, luottamuksen säilyttämiseen tuskin tarvitaan valtiontalouden alijäämän puristamista hallitusohjelman mukaisesti 1 prosenttiin 2015 mennessä. Riittävä sopeutus voisi olla 3 miljardin euron luokkaa, ts. keskimäärin miljardi euroa vuodessa kuluvalle hallituskaudella. Tämä vastaisi likimain EU:n suositusta julkisen talouden rakenteellisen parantamisen minimivauhdista. Perusuran mukaisen talouskehityksen oloissa tällä ei pitäisi olla kovin suurta vaikutusta talouskasvuun tai työllisyyteen. Riski kuitenkin on, että hallituspuolueiden huomattavasti toisistaan poikkeavien vero- ja menopoliittisten linjausten vuoksi tasapainottamistavoite jää liian matalalle tasolle.

Kestävyyssvaje ja velkakriisi

TARMO VALKONENTutkimusjohtaja
ETLA

Kestävyyssvaje mittaa sitä kuinka suuri välitön verotulojen lisäys tai menojen leikkaus tarvitaan, jotta julkinen talous ei velkaantuisi jatkuvasti pitkällä aikavälillä. Velkakriisi on sekä muuttanut vajeen määrää että tuonut esiin vajemittariin ja sen tulkintoihin liittyviä ongelmia.

Kestävyyssvajeen keskeiset elementit ovat lähtökohtatilanteen velka, siitä tulevaisuudessa maksettava reaalikorko, talouden kasvu ja odotettavissa olevat muutokset julkisissa menoissa ja tuloissa noudatettaessa nykypolitiikkaa. Julkisen velan suhde bruttokansantuotteeseen on kasvanut Suomessa noin 15 prosenttiyksikköä vuodesta 2008. Tämä kasvattaa kestävyyssvajetta määrällä, joka riippuu lisävelan suuruuden lisäksi velasta maksettavan reaalikoron ja talouskasvun erotuksesta. Käytämme laskelmissamme 2.5 % reaalikorkoa ja 1.75 % kasvuvauhtia, jolloin kestävyyssvaje on kasvanut lisävelan vuoksi runsaat 0.1 prosenttia suhteessa BKT:hen. Velkakriisi on alentanut keskipitkän aikavälin arviota korosta ja kasvuvauhdista, mutta mitään olennaista uutta informaatiota ei näistä luvuista ole saatu, kun asiaa tarkastellaan kymmenien vuosien horisontilla.

Toinen näkökulma käsitellä kestävyyssvajetta on esittää se lähtökohtatilanteen rakenteellisen alijäämän ja väestön ikääntymisestä johtuvan menopaineen summana. Nämä ovat apukäsitteitä, joiden erotteleminen toisistaan on keinoitekoista, mutta erottelu auttaa hahmottamaan asiaa. Vel-

kakriisi ei suoraan vaikuta väestön ikääntymisestä johtuviin menoihin. Kriisimaissa on kuitenkin tehty pakon edessä politiikkaa, joka sekä parantaa kasvuedellytyksiä että alentaa ikääntymismenoja.

Rakenteellisella julkisen talouden alijäämällä tarkoitetaan julkisten menojen ja tulojen erotusta, kun molemmista on puhdistettu pois suhdannevaiheen vaikutukset. Suhdannekuopassa verotulot ja omaisuuden tuotto ovat vähäiset ja työttömyysmenot suuret keskimääräiseen tilanteeseen verrattuna. Suhdannevaihtelujen vaikutuksen poistaminen on osoittautunut vaikeaksi, ja arviot rakenteellisesta alijäämästä ovat aina suurempia taantumassa.

Rakenteellinen alijäämä on kasvanut hieman edellä kuvatun lisävelan vaikutuksen vuoksi. Jos myös arvioidaan, että kansantalous ei enää saavuta aiempaa kasvutrendiä, tästä syntyy lisää rakenteellista alijäämää lähinnä alhaisempien verotulojen vuoksi. Putoaminen kasvutrendiltä voi johtua esimerkiksi inhimillisen pääoman menetyksestä työttömyyden vuoksi tai siitä, että kriisin seurauksena tekemättä jääneiden T&K-panostusten vuoksi kyky innovoida ja omaksua muualta tullutta uutta tietoa vähenee pysyvästi. Julkisen talouden ongelmia, jotka johtuvat yritys- ja toimialatason rakennemuutoksista, ei pidä laittaa velkakriisiin piikkiin, mutta nekin lisäävät sopeutustarvetta.

Kestävyyssvaje on siis velkakriisin vuoksi hieman kasvanut, mutta paljon vähemmän kuin voisi päätellä käynnissä olevan talouskriisin otsikoista.

Entä muut velkakriisin antamat opetukset? Aina-kin on selvää, että vaje alkaa vaikuttaa kasvaes-saan myös velasta maksettavaan korkoon. Näin usein esitetty laskelma, jossa velka kumuloitu-essaan nousee satoihin prosentteihin bruttokan-santuotteesta ilman korkoreaktioita, on epäinfor-matiivinen ja jopa harhaanjohtava. Toinen opetus liittyy politiikkaan. Jos kestävyysvaje on riittävän suuri, niin korkomarkkinareaktioiden lisäksi on odotettavissa jossakin vaiheessa politiikkamuu-toksia. Niillä on omat vaikutuksensa talouden kasvuvauhtiin ja tulonjakoon. Verotuksen kiris-täminen yleisesti ottaen hidastaa talouden kas-vua. Sen sijaan verotulojen kasvattaminen työuria pidentämällä lisää kasvua. Siten politiikka, jolla kestävyysvajetta kurotaan umpeen, on yhteydes-sä siihen kuinka vaikeaksi vajeen poistaminen muodostuu. Myös lähtötilanteen veroasteella on merkityksensä politiikkasuosiin. Kuten hyvin tiedetään, verotuksen kiristämisen kannustehai-tat ovat sitä suuremmat, mitä suurempi on nykyi-nen veroaste.

Velkakriisin yksi poliittinen seuraus on EU:n roo-lin korostuminen jäsenmaiden julkisten talouk-sien kontrollissa. Kestävyyssvajeen näkökulmasta tärkein muutos on se, ettei rakenteellisten alijää-mien ylläpitäminen ole yhtä helppoa kuin aiem-min. Yhteinen etukäteiskontrolli, seuranta ja ran-gaistusten uhka ovat tulleet konkreettisemmiksi. Lisäksi julkisen velan tasoa on pakko uusien sääntöjen mukaan alentaa vuosittain, jos se on suurempi kuin 60 prosenttia bruttokansantuot-teesta. Suomen velkataso saattaa ylittää tämän rajan seuraavassa isossa suhdannekuopassa. Yli-tys voi olla suurikin, jos kyse on esimerkiksi Irlan-nin tai Espanjan talousshokin suuruusluokasta.

Johtopäätöksenä on, että kestävyysvajeen vähäi-nen reaktio velkakriisiin kertoo enemmän mittarin puutteista kuin julkisen talouden toimintaympä-ristössä tapahtuneiden muutosten suuruudes-ta. Vaje on hyvä mittari ikääntymiskustannuksil-le ja niiden rahoittamishaasteelle. Sen sijaan kun arvioidaan kokonaisuudessaan finanssipolitiikan pelivaraa, myös julkisen velan korkeaksi noussut taso on huomioitava itsenäisenä rajoitteena. Mei-dän pitääkin kestävyysvajeen poistamisen lisäksi kyetä tällä vuosikymmenellä alentamaan julkista velkaa, jotta seuraavassa kriisissä voisimme taas velkaantua ilman velan koron merkittävää nou-sua ja EU:n kontrollin ohjaamaa velan alentamis-pakkoa. Velan vähentäminen olisi myös sukupol-vinäkökulmasta reilua.

Extreme Events



John Casti – Leena Ilmola – Petri Rouvinen – Markku Wilenius

131 s. 40 euroa
(Tuotekoodi 453) ISBN 978-951-628-530-9

SOITA – FAKSAA – TILAA SÄHKÖPOSTITSE!

 **Taloustieto Oy**

Puh. (09) 609 909
Fax (09) 601 753
Email: tilaukset@taloustieto.fi
Internet: www.taloustieto.fi

Suhdannekatsaus

Katsaus suhdannekehitykseen	14
<i>Markku Kotilainen</i>	
Kansainvälinen suhdannekehitys.....	20
<i>Paavo Suni</i>	
Kotimainen suhdannekehitys	
Vienti	35
<i>Birgitta Berg-Andersson</i>	
Investoinnit	40
<i>Hannu Kaseva</i>	
Yksityinen kulutus.....	43
<i>Reijo Mankinen</i>	
Julkinen talous.....	47
<i>Hannu Kaseva</i>	
Tuotanto ja työllisyys.....	51
<i>Birgitta Berg-Andersson, Hannu Kaseva</i>	
Tuonti ja maksutase	58
<i>Birgitta Berg-Andersson</i>	
Hinnat ja kustannukset	63
<i>Reijo Mankinen</i>	
ETLAn ennustevirheet	68
Erityisteemat	
Euroalueen kriisi jo hallinnassa?	26
<i>Paavo Suni</i>	
Öljykriisi uhkaamassa.....	33
<i>Paavo Suni</i>	

Katsaus suhdannekehitykseen

- **Maailmantalouden näkymät ovat yhä epävarmat; euroalue ajautuu lievään taantumaan, mutta positiivisia merkkejä on jo näkyvissä vuoden 2012 jälkipuoliskolle**
- **Suomen kokonaistuotanto kasvaa 0.9 prosenttia vuonna 2012, ensi vuonna kasvu nopeutuu 2.6 prosenttiin**
- **Elintarvikkeiden ja asumisen hintojen nousu hidastuu, Suomen kuluttajahinnat nousevat 2.7 prosenttia vuonna 2012**
- **Ostovoiman niukka paraneminen jarruttaa yksityisen kulutuksen kasvumahdollisuuksia**
- **Yritysten investoinnit supistuvat vuonna 2012 viennin heiketessä, kasvua odotettavissa ensi vuonna**
- **Työttömyysasteen lasku pysähtyy vuonna 2012**
- **Taloukskasvun hidastuminen syö budjetin tiukennuksen vaikutuksen, julkisen velan kasvu jatkuu ilman lisätoimia**

MAAILMANTALouden KASVU HIDASTUNUT

Maailmantalous elpyi finanssikriisin aiheuttamasta taantumasta vuoden 2010 lopulle asti. Sitä auttoi merkittävästi elvyttävä raha- ja finanssipoliitiikka. Poliitiikan yksi tarkoitus oli antaa sysäys yksityisen sektorin kasvudynamiikalle. Vuosi 2011 oli kuitenkin pettymys sekä Yhdysvalloissa että Euroopassa. Vuoden sisäinen kasvu oli hyvin vaatimatonta. EU-maissa tuotanto supistui vuoden viimeisellä neljänneksellä edellisestä neljänneksestä. Yhdysvalloissa kasvu sen sijaan nopeutui loppuvuonna. Siellä onkin toiveita, että yksityisen sektorin kasvudynamiikka olisi päässyt heikon alkuvuoden jälkeen uudestaan vauhtiin.

Finanssipoliittisessa elvytyksessä otettu alijäämärisi realisoitui. Erityisesti ne maat, joissa julkisen velka oli ennestään suuri, joutuivat sellaiselle velkaantumisuralle, joka vei markkinoiden luottamuksen. Finanssipoliittinen elvytysvara on lähes kaikissa EU-maissa ja Yhdysvalloissa nyt käytetty. Yhdysvalloissa ei lähellä nollaa liikkuvissa ohjauskoroissakaan ole enää alentamisen varaa.

Yhdysvaltojen bruttokansantuotteen arvioidaan kasvavan vuonna 2012 noin 2 prosenttia. EU-maiden keskimääräinen kasvu jää nollan tuntumaan. Venäjällä kokonaistuotannon kasvu hidastuu 3.5–4 prosenttiin. Kiinassa liikutaan vielä noin 8 prosentin paikkeilla. Läntisen maailman kysynnän heikkeneminen ja kotimaiset inflaatiopaineet jarruttavat kasvua sielläkin.

Vuonna 2012 koko maailman kokonaistuotannon kasvu hidastuu viimevuotisesta 3.2 prosentista 3 prosenttiin. Jarruttavana tekijänä on markkinapaineiden vuoksi kiristetty finanssipoliitiikka ja euro-maiden kriisi. Vuosien 2008–2009 finanssikriisistä toipuminen ei myöskään vielä ole ohi.

Vuoden 2012 loppupuolella ja vuonna 2013 kasvu voi jo nopeutua, jos kriisimaiden vajeet kyetään saattamaan kestäväälle uralle ja jos markkinoiden luottamus kyetään palauttamaan. Finanssipoliitiikka on yhä tiukkaa useassa maassa, mutta yksityisellä sektorilla olisi varaa velkaantumiseenkin.

Maailmantaloudessa on yhä suuri riski oleellisesti huonommastakin kehityksestä. Tällä hetkellä akuutein riski liittyy EU-maiden kykyyn vakauttaa ongelmamaiden julkisen sektorin rahoitus. Se vaikuttaa rahoitusmarkkinoiden uskoon ongelmien ratkaisusta sekä markkinaosapuolten keskinäiseen luottamukseen. Yhdysvalloissa suurimmat haasteet ovat yksityisen sektorin luottamuksen palauttaminen ja poliittinen päätöksenteko presidentin vaalien alla. Huonoin vaihtoehto läntisessä maailmassa on edelleen rahoitusmarkkinarauhattomuuden muuttuminen vuonna 2007 koetun kaltaiseksi finanssikriisiksi. Tällainen kriisi koetteli myös Venäjää ja Aasian maita, Kiina mukaan lukien. Viime aikoina uudeksi riskiksi on tullut raakaöljyn hinnan mahdollinen nousu vielä nykyisestä mm. Iranin poliittisen tilanteen vuoksi.

EUROALUE AJAUTUU LIEVÄÄN TAANTUMAAN

Koko vuonna 2011 euromaiden kokonaistuotanto kasvoi 1.4 prosenttia. Vuoden viimeisellä neljänneksellä tuotanto kuitenkin supistui edellisestä neljänneksestä. Italia ja Alankomaat olivat jo taantumassa vuoden toisella puoliskolla, kun niiden BKT aleni kaksi neljänneksestä peräkkäin.

Euroopan keskuspankki on tarjonnut runsaasti likvideettiä markkinoille ja ostanut kriisimaiden velkakirjoja jälkimarkkinoilta. Se myös alensi marras- ja joulukuussa 2011 ohjauksorkoa yhteensä 0.5 prosenttiyksiköllä 1 prosenttiin ja alentane sitä edelleen hieman. Nämä toimet ovat merkittäväällä tavalla rauhoittaneet rahoitusmarkkinoita. Myös Kreikan helmikuussa 2012 neuvoteltu avustuspaketti sekä siihen liittyvä yksityisten

Suomen huoltotase

Huoltotase-erä	Arvo Mrd. e 2011*	Määrän muutos, %					
		Edellisestä vuodesta				Keskimäärin	
		2011*	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E	2007→11	2012→16 ^E
Bruttokansantuote							
markkinahintaan	191.6	2.9	0.9	2.6	2.7	-0.4	2.4
Tuonti	75.9	0.1	2.7	3.8	3.5	-0.7	3.7
- tavarat	57.7	6.2	0.5	3.6	3.7	-0.6	3.4
- palvelut	18.2	-14.8	8.1	4.5	3.0	-0.3	4.3
Kokonaistarjonta	267.5	2.0	1.4	2.9	3.0	-0.5	2.8
Vienti	74.9	-0.8	2.3	5.5	5.0	-2.3	4.9
- tavarat	56.6	2.1	1.2	4.8	5.0	-2.9	4.7
- palvelut	18.3	-8.6	7.9	8.2	5.0	0.1	5.6
Investoinnit	36.7	4.7	-1.1	3.7	4.1	-1.6	3.2
- yksityiset	31.9	5.0	-1.4	3.6	4.1	-1.8	3.2
- julkiset	4.8	2.4	1.0	4.5	4.2	0.4	3.3
Kulutus	151.0	2.7	1.4	1.2	1.4	1.0	1.4
- yksityinen	105.3	3.3	1.7	1.5	1.6	1.1	1.6
- julkinen	45.7	0.8	0.5	0.5	0.7	0.8	0.6
Varastojen muutos¹⁾	4.9	0.3	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0
Kokonaiskysyntä	267.5	2.0	1.4	2.9	3.0	-0.5	2.8
Kotimainen kysyntä	192.6	3.5	0.9	1.7	1.9	0.5	1.7
Julkinen kysyntä	50.5	1.0	0.6	0.9	1.1	0.8	0.9

¹⁾ Sisältää tilastovirheen.

Lähde: Tilastokeskus.

lainanantajien saatavien leikkaus 53.5 prosentilla ja velkakirjojen vaihtaminen uusiin pitkäaikaisiin ja halpakorkoisiin lainoihin auttaa luottamuksen palauttamisessa. Kriisimaiden on kuitenkin nyt itse tehtävä kaikki tarvittava julkisen taloutensa tervehdyttämiseksi ja kilpailukykyä palauttamiseksi. Tiukka finanssipolitiikka heikentää kokonaisyksyntää lyhyellä aikavälillä, mutta pitkällä aikavälillä se on välttämätöntä rahoittajien luottamuksen palauttamiseksi.

Euroalueen maiden välillä on merkittäviä kasvueroja vuonna 2012. Kriisimaiden, Kreikan ja Portugalin tuotanto supistuu eniten. Myös Italian, Alankomaiden ja Espanjan tuotanto supistuu selvästi. Saksassa BKT kasvaa puolisen prosenttia, mutta Ranskassa se supistuu hieman. Niiden vienti heikkenee kriisimaiden kysynnän supistuessa.

Euroalueen BKT:n arvioidaan supistuvan 0.3 prosenttia vuonna 2012. Alkuvuoden taantumien jälkeen tuotanto kääntyi kasvuun vuoden toisella

puoliskolla. Vuonna 2013 euroalueen BKT kasvaa vajaan prosentin ja vuonna 2014 noin puoli-toista prosenttia.

SUOMESSA VIENNIN VAIKEUDET HIDASTIVAT TUOTANNON KASVUA VIIME VUONNA

Suomen kokonaistuotanto kasvoi Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan 2.9 prosenttia vuonna 2011. Vuoden ensimmäisellä neljänneksellä tuotanto kasvoi runsaat 5 prosenttia, mutta sen jälkeen kasvu hidastui. Viimeisellä neljänneksellä BKT säilyi suunnilleen kolmannen neljänneksen tasolla. Viennin heikko kehitys alkoi jarruttaa kasvua toisesta neljänneksestä alkaen. Viennin määrä supistui viime vuonna 0.8 prosenttia elektroniikkateollisuuden, laivojen sekä palvelujen viennin supistuessa. Vaihtotase kääntyi noin miljardin euron verran alijäämäiseksi. Yksityiset kulutusmenot kasvoivat 3.3 prosenttia työllisyyden kohenemisen ja säästämisasteen alenemisen seurauksena, vaikka korkea inflaatio alensi reaaliainsioita. Tuotannon kasvua tuki myös ripeä 4.6 prosentin suuruinen investointien lisäys.

Keskeisiä oletuksia

	Vuosineljänneksen lopussa								Keskimäärin		
	2012 ^E				2013 ^E				2011 [*]	2012 ^E	2013 ^E
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4			
Euron hinta											
USD	1.30	1.30	1.30	1.30	1.30	1.30	1.30	1.30	1.39	1.30	1.30
JPY	99	99	100	100	100	100	100	100	111	100	100
GBP	0.86	0.86	0.86	0.86	0.86	0.86	0.86	0.86	0.87	0.86	0.86
Ohjauskorot											
FED	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25	0.50	0.75	1.50	0.25	0.25	0.75
EKP	1.00	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75	1.00	1.75	1.19	0.80	1.05
Markkinakorot											
Libor 3 kk	0.45	0.45	0.45	0.45	0.45	0.70	0.95	1.70	0.33	0.45	0.95
Euribor 3 kk	1.10	0.85	0.85	0.85	0.85	0.85	1.10	1.85	1.41	0.91	1.16
Raaka-ainehinnat											
Raakaöljy, Brent, USD/b	124	118	120	118	118	115	115	115	113	120	116
Muu kuin energia, vuosimuutos, %	-15	-16	-13	1	1	1	1	1	18	-11	1

Lähteet: Bloomberg, HWWI.

BKT:N KASVU HIDASTUU VAJAASEEN PROSENTTIIN VUONNA 2012

Vuodelle 2012 viime syksynä ennustettua 2 prosentin BKT:n kasvuennustetta on tarvetta tarkistaa alaspäin noin prosenttiyksiköllä. Kuluva vuoden ensimmäisellä puoliskolla BKT:n kasvu jää kansainvälisen kysynnän supistumisen vuoksi hyvin vaatimattomaksi. Vuoden toisella puoliskolla talouden arvioidaan elpyvän vientikysynnän vahvistumisen myötä. Koko vuoden BKT:n kasvu jää kuitenkin 0.9 prosenttiin. Vuonna 2013 kasvu nopeutuu 2.6 prosenttiin edellyttäen, että euroalueen akuutti kriisi saadaan ratkaistua. Kasvu jatkuu 2.7 prosentilla vuonna 2014. Tällöin alkavat ydinvoimalainvestoinnit nostavat BKT:n kasvua hieman.

VIENNIN HEIKKOUS JATKUU

Tavaraviennin määrä kasvoi viime vuonna pari prosenttia, mutta palveluviennin tuntuva supistuminen johti koko viennin määrän 0.8 prosentin suuruiseen supistumiseen. Viestintälaitteiden ja niihin liittyvien palvelujen vienti väheni Nokian tuoteongelmien ja rakennemuutoksen vuoksi. Myös sykliisissä tuotteissa, kuten paperissa vienti heikkeni vuoden jälkipuoliskolla. Kemianteollisuuden

tuotteet, koneet ja laitteet sekä metallituotteet olivat viennin valopilkkuja.

Euroalueen taantuma näkyy laajalti Suomen viennissä vielä vuoden 2012 ensimmäisellä vuosipuoliskolla. Ennustettu suhdannekäännös vuoden toisella puoliskolla kääntää viennin kasvuun. Koko viennin arvioidaan kasvavan kuluva vuonna pari prosenttia palveluviennin kääntytessä nousuun. Tavaravienti lisääntyy vain prosentin. Viestintälaitteiden vienti säilyy matalalla tasolla. Vuonna 2013 viennin kasvu nopeutuu 5.5 prosenttiin kansainvälisen kysynnän vahvistumisen myötä – edellyttäen, että euroalueen maat pääsevät irti akuutista kriisistä. Vuonna 2014 kasvu hidastuu hieman, noin 5 prosenttiin.

YRITYSTEN INVESTOINTINNIIN SUPISTUVAT HEIKON VIENTIKYSYNNÄN VUOKSI

Helmikuun 2012 lopussa julkistetun Elinkeinoelämän keskusliiton (EK) suhdannebarometrin mukaan 40 prosentilla yrityksistä oli ylikapasiteettia. Kun kysyntänäkymät ovat lisäksi epävarmat, yritykset jarruttelevat investointejaan. Koko investointimäärän ennustetaan supistuvan kuluva vuonna noin prosentin. Kone- ja laiteinvestoinnit

Eräitä keskeisiä ennusteita

	2009	2010*	2011*	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E
Kuluttajahintaindeksin muutos, %	0.0	1.2	3.4	2.7	1.8	1.8
Ansiotason muutos, %	4.0	2.6	2.7	3.1	2.9	2.8
Työttömyysaste, %	8.2	8.4	7.8	7.7	7.3	6.8
Vaihtotaseen ylijäämä, % suhteessa BKT:hen	2.0	1.4	-0.4	-1.2	-0.6	-0.2
Teollisuustuotannon (tuotos) muutos, %	-18.1	5.6	2.3	2.6	4.7	5.4
Euribor 3 kk, %	1.2	0.8	1.4	0.9	1.1	2.2
EU27-maiden BKT:n muutos, %	-4.3	1.8	1.8	-0.1	1.0	1.7
- EMU-maat	-4.1	1.7	1.7	-0.3	0.8	1.7
EU27-maiden kuluttajahintojen muutos, %	1.0	2.1	2.9	2.4	1.9	2.0
- EMU-maat ¹⁾	0.3	1.6	2.7	2.1	1.7	1.7
Suomen EMU-ylijäämä, % BKT:sta	-2.5	-2.5	-0.5	-0.7	-0.4	0.0
Suomen EMU-velka, % BKT:sta	43.5	48.4	48.6	51.4	52.7	53.1

¹⁾ Yhdenmukaistettu indeksi.

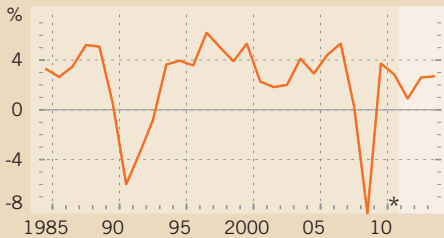
Lähde: Tilastokeskus.

vähenevät 3 prosenttia ja asuinrakennusinvestoinnit 1.5 prosenttia.

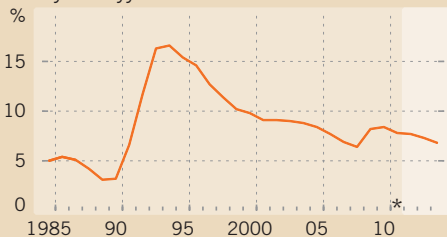
Vuosina 2013–2014 kokonaisinvestoinnit kääntyvät 3.5–4 prosentin vuotuisen kasvuun vientikysynnän piristessä. Yritykset alkavat tarvita lisää tuotantokapasiteettia. Myös asuinrakentaminen elpyy. Asuntojen tarve säilyy suurena kasvukeskuksissa. Investointeja kiihdyttää vuodesta 2014 alkaen kahden uuden ydinvoimalan rakentamisen käynnistyminen.

Taloudellinen kehitys

Bruttokansantuotteen muutokset



Työttömyysaste¹⁾



Vaihtotase, prosenttia BKT:sta



1) Vuodesta 1988 EU-harmonisoidun tilastoinnin mukaan.

Lähde: Tilastokeskus.

ETLa S12.1/y01

TYÖIKÄISEN VÄESTÖN VÄHENEMINEN PITÄÄ TYÖTTÖMYYSASTEEN KURISSA

Vuonna 2011 työttömyysaste aleni lähes puolella prosenttiyksiköllä 7.8 prosenttiin. Alenemista vauhditti kohtalainen kokonaistuotannon kasvu. Työikäisen väestön määrä on ikääntymisen vuoksi kääntynyt laskuun. Työvoiman tarjonta säilyy suunnilleen entisellä tasolla työhön osallistumisasteen nousun ansiosta. Työttömyysaste ei käännä nousuun vuonna 2012 BKT:n kasvun selvästä hidastumisesta huolimatta, vaan säilyy suunnilleen viimevuotisella tasolla. Vuonna 2013 työttömyysaste alenee 7.3 prosenttiin ja edelleen 6.8 prosenttiin vuonna 2014. Työllisyysaste kohoaa viimevuotisesta 68.6 prosentista 70.4 prosenttiin vuoteen 2014 mennessä.

OSTOVOIMAN HIDAS KASVU JARRUTAA KULUTUSTA

Yksityisen kulutuksen määrän ennustetaan kasvavan tänä vuonna 1.7 prosenttia. Reaaliensiot kasvavat hieman viime vuonna tehdyn raamitarkaisun ja hidastuvan inflaation lopputuloksena. Työllisten määrä säilyy suunnilleen viimevuotisella tasolla. Kotitalouksien säästämisaste alenee yhä. Vuosina 2013–2014 yksityisen kulutuksen

Suhdannenäkymät-raportti

Pysy mukana Suomen talouskehityksen muutoksissa.

Raportti tulkitsee kuukausittain tiiviisti mutta perusteellisesti tärkeimmät talousluvut sekä kertoo talouden tilan ja lähikuukausien suunnan, jota havainnollistaa runsas taulukko- ja kuvioaineisto.

Raportti sisältää arviot kansainvälisestä talouskehityksestä, talouspolitiikasta, Suomen ulkomaankaupasta, kulutuksesta, investoinneista, tuotannosta toimialoitain, työllisyydestä, hinnoista ja kustannuksista, julkisesta taloudesta sekä osake- ja rahoitusmarkkinoista.

Voit tilata vuosikerran tai parittomina kuukausina ilmeistyvät numerot (6 numeroa) pdf-versiona. Vuosikerran hinta on kestopilauksena 500 euroa. Kuuden numeron hinta on kestopilauksena 270 euroa.

Käy katsomassa ETL:n kotisivulta: www.etla.fi

arvioidaan kasvavan noin puolitoista prosenttia vuodessa. Työllisten määrä kasvaa hieman. Valtiontalouden tasapainottamiseksi mahdollisesti toteutettavat veronkorotukset voivat hidastaa kasvua tässä ennustetusta. Sekä arvonlisäveron että ansiotuloveron korotukset leikkaavat ostovoimaa.

KULUTTAJAHINTOJEN NOUSU HIDASTUU 2.7 PROSENTTIIN VUONNA 2012

Vuonna 2011 kuluttajahinnat kohosivat 3.4 prosenttia. Suurin syy korkealle inflaatiolle oli elintarvikkeiden ja energian kallistuminen. Myös markkinakorot kohosivat toteutuneiden ohjauskoron nostojen myötä.

Vuonna 2012 kuluttajahintojen ennustetaan nousevan 2.7 prosenttia. Elintarvikkeiden maailmanmarkkinahinnat alenevat hieman. Euron heikkeneminen kuitenkin osaltaan jarruttaa tämän vaikutusta tuontihintoihin. Antolainauksen korot alenevat lievästi EKP:n ohjauskoron toteutuneen laskun myötä. Inflaatiota kiihdyttää runsaalla puolella prosenttiyksiköllä vuoden alusta toteutettu hyödykeverojen nosto. Ansiotaso kohoaa viime vuonna tehdyn raamiratkaisun myötä noin 3 prosenttia sekä tänä että ensi vuonna. Vuosina 2013–2014 inflaation arvioidaan liikkuvan kahden prosentin tietämissä, vaikka kovin luotettavia ennusteita ei useiden epävarmuuksien vuoksi voidakaan tehdä. Keskeinen poliittinen epävarmuus liittyy mahdolliseen arvonlisäveron nostoon.

JULKISEN SEKTORIN VELKAANTUMINEN EI PYSÄHDY

Valtion ja kuntien rahoitusjäämän suhde BKT:hen laski vuonna 2011 lähes kahdella prosenttiyksiköllä 3.6 prosenttiin. Kuluvana vuonna aleneminen pysähtyy kokonaistuotannon kasvun hidastumisen vuoksi. Työllinen työvoima lisääntyy vain hieman. Tämä jarruttaa tuloverojen tuoton kasvua. Ilman lisäsopeutusta alijäämä pienee lähivuosina marginaalisesti ja on vielä vuonna 2015 noin 2.7 prosenttia BKT:sta. Absoluuttisesti valtion ja kuntien vaje alenee viime vuoden 7 miljardista eurosta 6 miljardiin euroon vuonna 2015. Julkisen talouden ns. EMU-velka kasvaa viimevuotisesta 48.6 prosentista 53.1 prosenttiin BKT:sta vuonna 2015.

Hallitusohjelman mukaan julkisen velan BKT-suhde pyritään hallituskauden aikana kääntämään laskevalle uralle. Lisätavoite on, että valtiontalouden vaje on korkeintaan 1 prosentti BKT:sta. Näistä viimeksi mainittu ehto on tiukempi. Perusennusteemme mukaan se edellyttäisi 3.8 miljardin euron suuruista alijäämän sopeutusta vuoden 2015 tasossa laskettuna. On mahdollista, että näin suurta sopeutusta ei poliittisesti kyetä toteuttamaan. Useiden miljardien eurojen sopeutus olisi kuitenkin tarpeen, jotta velkaantuminen saataisiin hallintaan. (Talouspolitiikasta ja vaihtoehtoisista skenaarioista ks. artikkeli sivulla 6.)

ETLAn sähköisten raportit

Suhdannejulkaisussa esitettyjen ennusteiden lisäksi ETLAssa seurataan talouden kehitystä myös huomattavasti tarkemmalla hyödyke- ja toimialatasolla. Nyt on mahdollista tilata seuraavia maksullisia raportteja:

Kulutusraportissa tarkastellaan kotitalouksien tulojen ja kulutusmenojen kehitystä. Raportissa esitetään noin 50 hyödykkeen tasolla kulutusmenojen toteutunut kehitys, kulutusrakenteen muutos, suhteellisten hintojen liikkeet ja arvioidaan tulevaa kulutuskysyntää ETLAssa käytettävän kulutusmallin avulla. Raportti ilmestyy kaksi kertaa vuodessa ja on saatavilla pdf-tiedostona ETLAn kotisivuilta.

Kannattavuusraportissa seurataan keskeisten toimialojen kannattavuuden kehitystä liiketaloudellisten ja kansantaloudellisten käsitteiden avulla. Kannattavuusennusteet perustuvat ETLA suhdanne-ennusteeseen. Raportissa esitetään ennusteet toimialojen yksikkötyökustusten ja arvonlisäyksen hintojen kehityksestä. Raportti ilmestyy kaksi kertaa vuodessa ja on saatavilla pdf-tiedostona ETLAn kotisivuilta.

Kansainvälisen talouden raportit s. 31.

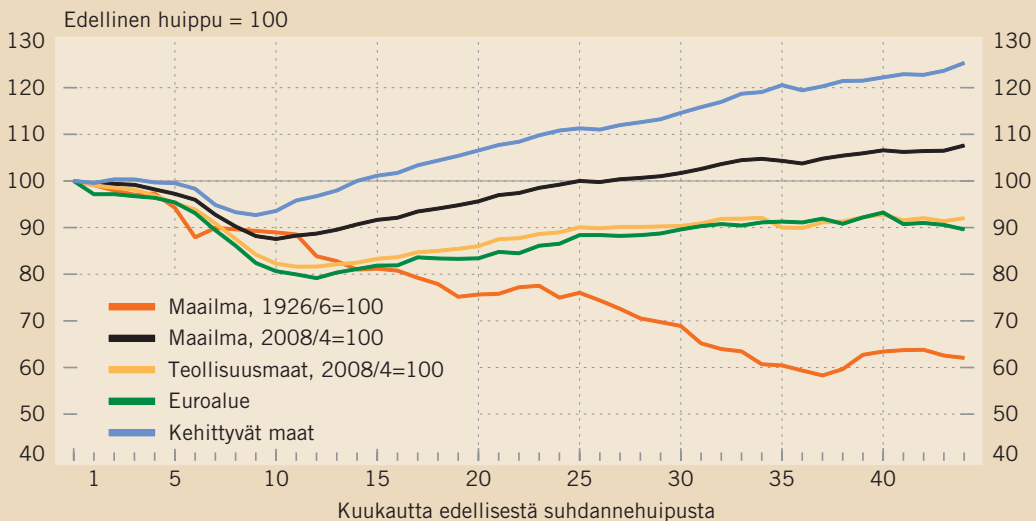
Tutustu tarkemmin raportteihin: www.etla.fi

Kansainvälinen suhdannekehitys

***Maailmantalous on hyvin hauraassa tilassa, jossa eri alueiden talouskehitys vaihtelee tuntuvas-
ti. Teollisuusmaiden elpyminen talven 2008–2009
taantumasta on edennyt kivulloisesti, ja tuotan-
to on keskimäärin vasta palaamassa taantumaa
edeltäneelle tasolle, vaikka taantumasta on kulu-
nut jo kolme vuotta. Aasian kehittyvät maat elpyi-
vät taantumasta nopeasti Kiinan vetämänä. Näi-
denkin maiden talouskasvu on hidastunut mm.
teollisuusmaiden kysynnän vaimeuden takia. Maa-
 ilman talouskasvu hidastuu tänä vuonna, vaikka
Japanin elpyminen vakavasta maanjäristyksestä
alkunsa saaneesta turmasta kompensoi Euroopan
ja Aasian kasvun hidastumista. Talouskasvun hei-
koin vaihe ajoittuu meneillään olevaan talveen ja
kasvu alkaa vahvistua jo kesän aikana, jos Euroo-
pan velkakriisi ja Iraniin liittyvä uhkaava öljykriisi
pysyvät hallinnassa. Maailmantalouden painopiste
on edelleen siirtymässä Aasiaan.***

Maailmantalous on hyvin hauraassa tilassa, jos-
sa eri alueiden talouskehitys vaihtelee tuntuvas-
ti. Aasian Kiina-vetoinen kasvu on hidastunut
tuntuvasi. **Kiinassa** kasvu hidastui viime vuon-
na 9.2 prosenttiin edellisvuoden 10.3 prosentis-
ta. Viimeisen neljänneksen kasvu oli vuosikeski-
arvon tapaan 9.2 prosenttia. Vuoden viimeisellä
neljänneksellä kausitasoitettu tuotannon kasvu
jäi kuitenkin jo vuositasolle korotettuna 8 pro-
senttiin. Talouskasvun hidastuminen johtuu teol-
lisuusmarkkinoiden kysynnän vaimeudesta ja
talouspolitiikan kiristämisestä aiemman hyvin
nopean kasvun ja uhkaavasti kiihtyneen inflaa-
tion takia. Inflaatio kiihtyi viime vuoden elo-lo-
kakuussa yli seitsemään prosenttiin energian ja
ruoan kallistumisen siivittämänä. Talouskasvu ja
inflaatio hidastuivat viime vuoden lopulla selvästi.
Samanaikaisesti talouspolitiikka kääntyi kysyntää
jarruttavasta talouskasvua tukevaksi. Tätä ennen

Teollisuusmaat eivät ole toipuneet edellisestä taantumasta



Kiinan keskuspankki oli inflaation taltuttamiseksi nostanut kuusi kertaa pankkien kassavarojen tovelvoitetta, joka on sen keskeinen rahamarkkinoiden ohjausväline. Veloitteprosenttia leikattiin sekä joulukuussa 2011 että viime helmikuussa 0.5 prosenttiyksikköä. Suurten pankkien osalta prosentti pieneni 20.5:een.

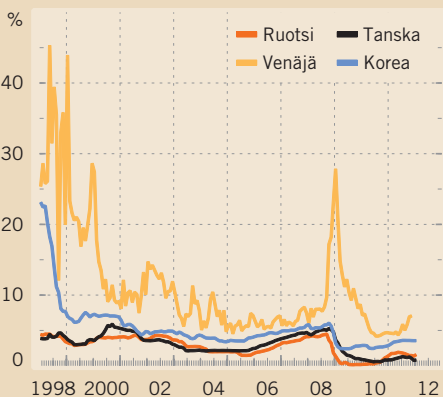
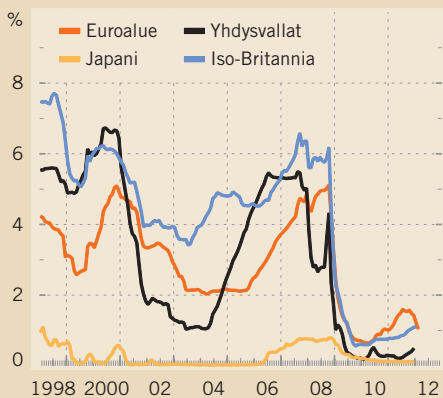
Kiinan talouspolitiikassa pyritään talouden hienosäätämiseen eikä tällä kertaa odoteta massiivista elvytystä edellisen kriisin tapaan. Kysynnän kasvua pyritään painottamaan viennistä ja inves-

toinnista kulutukseen. Kokonaistuotannon kasvuvauhdin odotetaan pysyvän selvästi vuosien 2002–2010 10.4 prosentin keskikasvua hitaampana. Hallituksen kuluvan vuoden kasvutavoite on vain 7.5 prosenttia. Inflaatio pysynee hyvin hallinnassa, vaikka palkat ovat nopeassa nousussa. Tämä edellyttää sitä, että energiamarkkinat pysyvät vakaina ja tulevat sadot kohtuullisina. Kiinan inflaatiotavoite on 4 prosenttia.

Kiinan vaihtotaseen ylijäämä on pysynyt sitkeästi suurena. Se supistui tuntuvasti erityisesti teollisuusmaiden kokemassa taantumassa talvella 2008–2009, mutta jäi vuonna 2009 noin 260 miljardiin dollariin (5.2 prosenttia BKT:sta) eikä ole sen jälkeen merkittävästi supistunut. Vuonna 2008 ylijäämä oli 412 miljardia dollaria, 9.1 prosenttia suhteessa BKT:hen. Suuri vaihtotaseen ylijäämä heijastaa kiinalaisten poikkeuksellista säästäväisyyttä. Kiinan investointiaste on ollut Kansainvälisen valuuttarahaston mukaan runsaat 48 prosenttia vuosina 2009–2011. Investoinnit on pystytty rahoittamaan kotimaisin säästöin ja tämän lisäksi on pystytty rahoittamaan muuta maailmaa vaihtotaseen ylijäämän avulla. Ylijäämän BKT-suhde oli tuolloin runsaat viisi prosenttia. Ylijäämä on seurannut tietoisesta vienti- ja investointivetoisesta kasvustrategiasta, johon on liittynyt renminbin pitäminen suhteellisen heikkona. Toisaalta sen on mahdollistanut kiinalaisten säästäminen pahan päivän varalle mm. heikon sosiaaliturvan takia.

Intian talouskasvu hidastui viime vuonna edellisvuotisesta 1.5 prosenttiyksikköä seitsemän prosentin tuntumaan. Talouskäänteen taustalla olivat kansainvälisen talouden, eritoten euroalueen vaikeudet sekä keskuspankin jo vuoden 2010 maaliskuusta harjoittama tiukka rahapolitiikka. Intian kuluttajahinnat nousivat vuonna 2010 12 ja viime vuonna 8.9 prosenttia. Kuluttajahintojen nousu kääntyi selvästi hitaammaksi viime joulukuussa. Nousu jäi tuolloin 6.5 prosenttiin. Euroalueen ja Kiinan kysynnän vaimeneminen heijastui viime vuonna Aasian pieniin teollistuneisiin ns. **NIC-maihin**. Näiden neljän (Hongkong, Etelä-Korea, Singapore ja Taiwan) talouskasvu jäi viime vuon-

Keskeisiä 3 kk:n korkoja



Lähteet: Suomen Pankki, OECD.

ETLA S12.1/k05

na keskimäärin vain neljään prosenttiin toissa vuoden 8.3 prosentin jälkeen. Tänä vuonna kasvu heikentyy edelleen, mutta kääntyyneen vuoden aikana jo parempaan.

Japanin talouskehitystä on dominoinut maaliskuun 11. päivänä vuonna 2011 Tohokun aluetta kohdannut kolmoiskatastrofi – maanjäristys, tsunami ja ydinonnettomuus. Katastrofin takia Japanin kokonaistuotanto ja teollisuustuotanto supistuivat voimakkaasti alkuvuoden aikana, vaikka talous alkoi toipua turmasta jo toisella neljänneksellä.

Japanin teollisuustuotanto oli vielä viime marraskuussa hieman alhaisempi kuin ennen järj-

tystä ja 17.5 prosenttia alhaisempi kuin ennen taantumaa. Ensimmäisen neljänneksen edelliseen periodiin verrattu BKT:n muutos putosi -1.8 prosenttiin, mikä on vuositasolle korotettuna -6.6 prosenttia. Talous oli toisella neljänneksellä jo vahvasti toipumassa, mutta katastrofissa jyrkästi pudonnut lähtötaso piti muutoksen vielä negatiivisena (-0.4 %). Kolmannella neljänneksellä BKT lisääntyi jo 1.7 prosentin vauhtia (vuositasolla 7.0 %). Vuoden lopun kehitys oli odottamattoman heikko. BKT supistui edelliseen neljännekseen verrattuna 0.6 prosenttia ja vuoden takaiseen verrattuna prosentin. Talouskasvua heikensi vienin tuntuva supistuminen edellisen neljänneksen turman aiheuttaman 8.6 prosentin (vuositasolla 39.1 %) kasvun jälkeen. Vientiä supistivat vai-

Bruttokansantuotteen määrän muutokset ja inflaatio alueittain, %

	Bruttokansantuote							Kuluttajahinnat ²⁾					
	Paino ¹⁾			Keskimäärin									Keskimäärin
	2007	2010*	2011*	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E	2012→16 ^E	2010*	2011*	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E	2012→16 ^E
Maailma	100.0	4.7	3.0	3.0	3.5	3.5	3.5	..	..	..	..	..	..
Pohjois-													
Amerikka	23.2	3.1	1.5	2.0	2.5	3.0	2.6	1.7	3.1	2.0	2.1	2.1	2.3
Yhdysvallat	21.3	3.0	1.5	2.0	2.5	3.0	2.6	1.6	3.2	2.0	2.1	2.1	2.3
EU27	22.4	2.0	1.5	0.0	1.0	1.5	1.3	2.1	2.9	2.4	1.9	2.0	2.3
Euroalue	15.9	2.0	1.5	-0.5	1.0	1.5	1.2	1.6	2.7	2.1	1.7	1.8	2.0
Saksa	4.3	3.7	3.0	0.5	1.5	2.0	1.3	1.1	2.3	2.1	1.8	1.8	1.9
Ranska	3.1	1.8	1.5	0.0	1.0	1.5	1.1	1.5	2.1	1.9	1.7	1.6	1.8
Italia	2.7	0.8	0.0	-1.5	0.0	1.5	0.9	1.5	2.8	2.8	1.8	1.8	2.2
Suomi	0.3	3.7	3.0	1.0	2.5	2.5	2.3	1.2	3.4	2.7	1.8	1.8	2.3
Muut													
Iso-Britannia	3.3	2.3	1.0	0.0	2.0	2.0	1.6	3.3	4.5	2.5	2.2	2.0	2.6
Ruotsi	0.5	5.5	4.0	1.0	1.5	2.0	2.0	1.2	3.0	1.5	1.3	2.1	1.9
Venäjä	3.2	4.0	4.0	4.0	3.5	3.5	3.8	6.9	8.5	7.0	6.5	6.5	7.0
Aasia	30.4	7.9	5.0	5.5	5.5	5.5	5.4	3.6	4.6	3.5	3.2	3.0	3.6
Japani	6.5	4.4	-1.0	2.0	1.5	1.0	1.5	-0.7	-0.3	-0.2	0.0	0.1	0.0
Kiina	10.8	10.4	9.0	8.0	8.5	8.5	8.4	3.3	5.5	4.0	3.0	3.0	4.1
Intia	4.5	8.5	7.0	7.0	7.5	7.0	7.1	12.0	10.5	8.5	8.0	7.0	0.0
NIE4 ³⁾	3.8	8.4	4.0	3.5	4.0	4.0	3.7	2.5	3.5	2.7	2.6	2.6	2.8
Teoll.maat	56.4	3.1	1.5	1.5	2.0	2.5	2.0	2.2	2.6	1.8	1.8	1.7	1.9

¹⁾ Ostovoimapariteettipainot.

²⁾ Kansalliset indeksit.

³⁾ Etelä-Korea, Taiwan, Hongkong ja Singapore.

Lähteet: OECD, IMF, kansalliset tilastot, ETLA.

mea vientikysyntä, vahva jeni ja Thaimaan tulva-ongelmien vaikeuttama teollisuuden välituotteiden tuonti.

Japanin kokonaistuotanto lisääntyi tänä vuonna pari prosenttia. Viennin odotetaan toipuvan kansainvälisen talouden kysynnän vahvistumisen ja poikkeuksellisten logististen ongelmien helpottamisessa. Japani pyristelee kuitenkin edelleen deflaatioissa. Kuluttajahinnat alenivat viime vuonna 0.3 prosenttia ja tänä vuonna hinnat polkevat paikallaan jenin vahvistumisen takia, vaikka energian maailmanmarkkinahinnat nousevat.

YHDYSVALTOJEN TALOUSKASVU VAHVISTUNUT

Yhdysvaltojen talousnäkymät ovat talven aikana parantuneet, vaikka öljyn hinta on noussut tuntuvasti ja euroalueen velkakriisi on lisännyt epävarmuutta rahoitusmarkkinoilla. Yhdysvaltojen BKT kiihtyi viime vuoden viimeisellä neljänneksellä kolmen prosentin vuositasolle korotettuun kasvuun edelliseen neljännekseen verrattuna. Kasvu kiihtyi vuoden aikana neljännes neljännekseltä ensimmäisen neljänneksen 0.4 prosentista. Kasvu vuodentakaisesta pysyi kolmen viimeisen neljänneksen aikana noin 1.5 prosentissa ensimmäisen neljänneksen 2.2 prosentin kasvun

jälkeen. Kokonaistuotanto ylsi viimeisellä neljänneksellä 0.9 prosenttia paremmaksi kuin ennen talven 2008–2009 kriisiä.

Yhdysvaltojen neljännenten neljänneksen kasvua kiihdytti erityisesti varastojen täydentäminen, mikä lisäsi BKT:n kasvuvauhtia 1.9 prosenttiyksiköllä. Kiinteät investoinnit lisääntyivät hitaasti. Asuntoinvestoinnit polkivat lähes paikallaan viidettä neljännestä peräkkäin, mutta nyt ne ovat jo hienoisessa kasvussa. Ulkomaankauppa nakerasi kasvuluvusta 0.1 prosenttiyksikköä. Yksityinen kulutus jatkui nopeana lähinnä kestokulutustavaroiden ostojen tukemana, vaikka reaalitytulot ovat nousseet hitaasti ja säästämisaste on pysynyt verraten vakaana. Vuonna 2011 nousu oli 1.3 prosenttia.

OECD:n ennakoivan indikaattorin mukaan viime vuoden lopulla virinnyt kasvu näyttäisi jatkuvan. Samaa kertoo teollisuuden ostopäälliköiden mittari, jonka mukaan kasvu olisi kuitenkin hidastumassa. Toisaalta muiden kuin teollisuusyritysten ostopäälliköiden indeksi ennakoii muun talouden elpymisen vahvistuvan. Ennusteissa oletetaan suhteellisen vahvaa, runsaan kahden prosentin kasvua kahden seuraavan vuoden aikana, jos

Yksityinen kulutus ja kiinteät investoinnit alueittain, määrän muutos, %

	Yksityinen kulutus						Kiinteät investoinnit					
	2010*	2011*	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E	2012→16 ^E	2010*	2011*	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E	2012→16 ^E
OECD	1.9	1.5	1.0	1.5	2.0	1.7	1.5	2.5	1.5	4.0	5.0	3.8
Yhdysvallat	2.1	2.0	2.0	2.0	2.0	2.0	2.0	4.0	4.0	7.0	7.0	6.0
EU27	1.0	0.0	0.0	1.0	1.5	1.2	-1.8	1.0	-2.5	2.0	4.0	2.1
EMU17	0.9	0.5	0.0	0.5	1.0	0.8	-1.4	2.0	-2.0	1.5	4.0	2.0
Saksa	0.6	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	5.2	6.5	0.5	2.5	4.0	2.6
Ranska	1.4	0.5	0.0	1.0	1.5	1.2	-1.2	3.0	-1.5	2.5	4.0	2.2
Italia	1.1	0.5	-2.0	-0.5	0.5	-0.1	-1.9	-1.0	-4.5	0.0	4.0	0.3
Suomi	3.0	3.5	0.5	1.5	1.5	1.4	2.7	4.5	-2.0	3.5	4.0	3.1
Muut												
Iso-Britannia	1.3	-0.5	0.5	1.5	1.5	1.4	3.2	-2.5	-5.0	3.0	5.0	2.8
Ruotsi	3.6	2.0	1.0	2.0	2.0	1.9	5.6	6.0	-1.0	2.0	3.0	2.5
Japani	2.0	0.0	1.0	1.0	1.0	1.0	0.2	-0.1	3.0	3.0	2.8	3.0

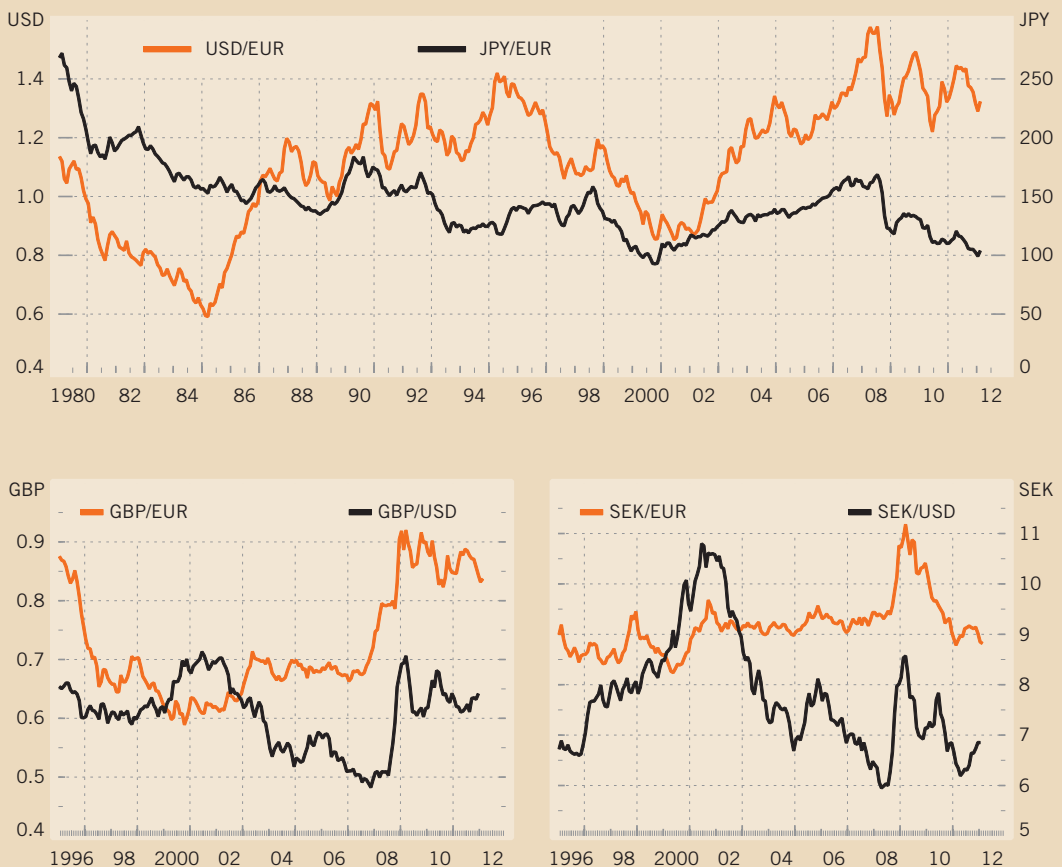
Lähteet: OECD, kansalliset tilastot.

mm. Iraniin ja euroalueeseen liittyvät riskit pysyvät hallinnassa.

Yhdysvaltojen inflaatio on hidastunut kolmen prosentin tuntumaan, vaikka öljy on kallistunut viime aikoina tuntuvasti. Tähän on vaikuttanut viime vuoden alun korkea vertailupohja Pohjois-Afrikan kevään ja Libyan orastavan sisällissodan takia. Inflaatio, poislukien ruoka ja energia, on hieman kiihtynyt. Tammikuussa tämä ns. ydininflaatio ylsi 2.3 prosenttiin. Inflaation olennainen

kiihtyminen ei ole vielä nykytilanteessa kovin todennäköinen, vaikka keskuspankki on työntänyt talvella 2008–2009 koetun taantuman aikana ja sen jälkeen runsaasti likviditeettiä talouteen. Keskuspankin tase on näiden operaatioiden aikana kohonnut 3.2-kertaiseksi. Inflaatiota pitää kurissa talouden huomattava vajaa kapasiteetti ja korkea työttömyys. Sitä jarruttaa myös yhä asuntojen hintakuplan puhkeamisen jälkeen heikko rakennussektori. Asuntojen hinnat olivat talvella noin kolmanneksen vuonna 2008 koettuja huippuhin-

Eräitä euron valuuttakursseja



Lähteet: Suomen Pankki, OECD.

ETLA S12.1/k04

toja alemmat. Rohkaiseva merkki on myymättömien asuntojen varannon pieneneminen.

Yhdysvaltojen keskuspankin rahapolitiikka on voimakkaasti kasvua tukevaa. Ohjauskorko pysynee vakaana vuoteen 2014 saakka. Keskuspankki käyttää tarvittaessa epätavallisia keinoja talouden likviditeetin turvaamiseksi. Uutta rahapolitiikassa on se, että keskuspankki on ottanut käyttöön inflaatiotavoitteen. Keskuspankki tavoittelee pitkällä aikavälillä kahden prosentin kuluttajaintojen nousua. Yhdysvaltojen dollarin eurokurssi on ennusteessamme kiinnitetty 1.3:een.

Yhdysvaltojen finanssipolitiikan harjoittaminen on kongressin eripuraisuuden ja marraskuun presidentinvaalien takia hyvin vaikeaa. Yhdysvalloissa ikääntymisen ja terveydenhuollon rahoituksen haasteet ovat vielä Eurooppaakin vaikeammat. Niihin pitäisi pystyä reagoimaan ennen kuin taloudenpito kriisiytyy.

Yhdysvaltojen talouden tasapainottomuus korjaantui vain vähän edellisessä taantumassa. Julkinen sektori velkaantuu edelleen vauhdilla. Tämä heijastuu nopeana velkaantumisena myös ulkomaille – eli vaihtotaseen vajeena. Julkisen sektorin vajeen syvä, vajaan 10 prosentin BKT-suhde merkitsee kansantalouden velkaantumista ulkomaille, vaikka yksityisen sektorin ylijäämän vahvistuminen sitä hidastaakin.

EUROALUEEN KRIISIN KÄÄNNE LÄHELLÄ

Euroalueen kausitasoitettu BKT supistui viime vuoden viimeisellä neljänneksellä 0.3 prosenttia edellisestä neljänneksestä parin hitaan neljänneskasvun jälkeen. Koko vuoden kasvu jäi 1.6 prosenttiin. BKT:n kasvua ennakoivat mittarit kuten eurooppalaisten tutkimuslaitosten Euroframe-ryhmän Eurogrowth-mittari ja OECD:n ennakoiva indikaattori viittaavat kasvun jatkumiseen parhaimmillaankin hitaaseen kasvuun. Euroalue on käytännössä taantumassa, mutta maittaiset kasvuerot ovat suuria. Saksan viimeaikainen vahva kasvuvire on heikentynyt selvästi viime vuoden lopulla, samalla kun kysynnän painopiste siirtyi kotimaiseen kysyntään. Ranskassa tuotanto pol-

kee paikallaan. Kriisimaista Italian ja Espanjan taloudet ovat kokemassa muita kriisimaita pehmeämmän taantumän. Kreikan talous on syök- sykierteessä, joka oikeenee hitaasti etenkin kun apupaketteihin liittyvät rankat ehdot väistämättä heikentävät talouskasvua lyhyellä aikavälillä.

Euroalueen julkisen sektorin rahoituskriisi on py- synyt hallinnassa lähinnä Euroopan keskuspan- kin tukitoimin. Lukuisten talouspakettien ham- paattomuus kriisintorjunnassa on johtunut mm. siitä, että aluksi ei tunnustettu Kreikan maksu- kyvyttömyyttä. Lisäksi toimet eivät olleet riittävän voimakkaita markkinoiden vakuuttamiseksi. Krii- sissä on kyse luottamuksesta. Investoijat eivät ole luottaneet siihen, että kaikki euromaat pystyvät suoriutumaan huomattavasta julkisten sektorien tasapainottamistarpeesta ilman velkojen uudel- leenjärjestelyä. Esimerkiksi Kreikan pitkien korko- jen nousu merkitsi kreikkalaisten pankkien tappi- oiden ohella etenkin saksalaisten ja ranskalaisten pankkien, mutta myös muiden sijoittajien tappi- oita. Riskeistä ei ollut selkeää kuvaa, jolloin pelko tarttui ja kierre syveni. Euroalueen julkisen sekto- rin kriisiä on ratkottu kohta kaksi vuotta, eikä se vielä kukaan ole lopullisesti ratkaistu (ks. erityistee- ma s. 26–28). Euroopasta on julkisen talouden

Euroalueen talouslukuja, %

	2010*	2011 ^E	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E
Yksityinen kulutus	0.9	0.3	-0.2	0.5	1.2
Julkinen kulutus	0.6	0.2	0.0	0.4	0.8
Kiinteät bruttoinv.	-1.4	2.0	-1.8	-1.8	-1.8
Kotimainen kok.kys.	1.6	1.4	-0.4	-0.4	0.0
Vienti	10.8	6.5	1.3	4.4	4.4
Tuonti	9.0	4.2	-0.7	5.0	6.2
BKT	1.9	1.4	-0.4	0.8	1.7
Teollisuustuotanto	7.0	3.7	-1.2	1.0	2.0
Inflaatio, HICP	1.7	2.7	2.1	1.8	1.7
Työttömyysaste	10.3	10.1	10.8	11.2	11.3
Julk. sek. tasapaino,					
per BKT	-6.2	-4.3	-3.5	-3.5	-2.9
Julk. sek. velka,					
per BKT	85.4	88.0	90.0	91.0	91.0

Lähteet: Euroopan komissio, kansalliset tilastot.

Euroalueen velkakriisi on tasaantunut talven aikana. Espanjan ja Italian valtioiden joukkovelkakirjojen tuotot – pitkät korot – painuivat maaliskuun alussa jo alle viiden prosentin. Italian valtion uusien joukkovelkakirjojen korot olivat viime vuoden lopulla ja alkuvuodesta korkeimmillaan jo yli seitsemän prosentin, mikä katsottiin markkinoilla kestäättömäksi. Euroopan keskuspankki pyysytti korkojen nousun tukiostoin.

Eurokriisi syventyi talvella mm. siksi, että euro maiden lainoja erääntyy tänä vuonna tuntuvasti, ja huomattava osa tästä jo vuoden alkupuolella. Kriisin ratkaisun kannalta keskeisen Italian lainoja erääntyy Bloombergin mukaan noin 160 miljardin euron arvosta tammi-huhtikuussa. Koko vuoden lyhennykset ovat noin 340 miljardia euroa. Samaan aikaan Kreikan toisen pelastuspaketin eteneminen oli syvissä vaikeuksissa mm. maan talouden syvän taantuman, sovitusta päätöksistä lipsumisen ja yksityisen sektorin hankalien, ”vapaaehtoisten” velan leikkaamisneuvotte- lujen takia.

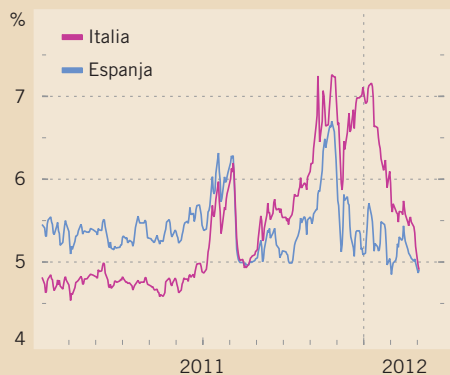
Kreikan toinen 130 mrd. euron apupaketti solmittiin maaliskuun puolivälissä. Sopimuksen mukaan yksityisen sektorin velan nimellisarvoa leika-

taan 53.5 prosenttia, juoksuaikaa pidennetään ja korot alennetaan 3 prosentin tuntumaan. Velan leikkaus helpottaa ongelmaa, mutta ei ilmeisesti vielä riitä sen ratkaisuun. Tarvittavat toimet velan pienentämiseen apupaketissa sovittuun 120 prosenttiin suhteessa BKT:hen ovat luultavasti liian rankat, etenkin jos Kreikan taloutta ei saada käännettyksi selvään kasvuun.

Jos sopu yksityisten sijoittajien kanssa olisi toteutunut, Kreikka olisi joutunut turvautumaan paikalliseen lainojen uudelleenjärjestelyyn. Tämä ei koske eurojärjestelmän saatavia. Vaikeudet sopimuksen toteuttamisessa voisivat kärjistää kriisin uudelleen, koska se voitaisiin tulkita esikuvaksi muille ongelmamaille.

Italian julkisen talouden mahdollinen kriisiytyminen olisi kohtalokasta euroalueen tulevaisuuden kannalta. Tämän syvästi velkaisen, mutta kohtuukoroilla maksukykyisen maan tukipaketti olisi kriisin rahoitukseen varattujen varojen kannalta hyvin suuri. Lisäksi Italian pitkien korkojen nousu merkitsisi tuntuvia tappioita mm. saksalaisille ja ranskalaisille pankeille. Tämän vuoksi kriisiin liit- tyvä ”tartunta” leviäisi helposti epidemiaksi.

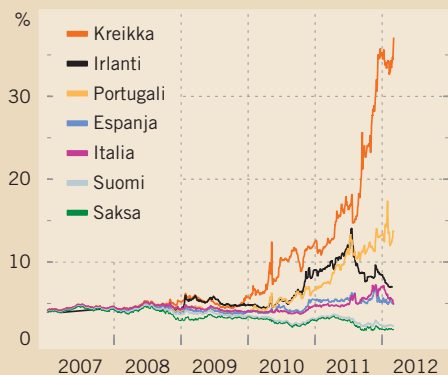
10 vuoden valtionvelkakirjojen tuotto



Lähteet: Bloomberg, ETLA.

ETLA S12.1/b231

10 vuoden valtionvelkakirjojen tuotto eräissä maissa



Lähteet: Bloomberg, ETLA.

ETLA S12.1/b224

Euroopan keskuspankki vakautti euroalueen taloutta talven aikana kolmivuotisten lievennettyjä vakuuksia vastaan myönnettyjen lainojen avulla. Luottojen korko oli vain prosentin. Se helpottaa luottolaman torjunnassa turvaamalla pankkien varainhankintaa. Toisaalta sen toivotaan lisäävän valtion lainojen kysyntää. Joulukuussa myönnettiin lainoja 489 miljardia ja helmikuun lopussa 529 miljardia euroa. Toimet merkitsivät olennaista likviditeetin paranemista euroalueella. Nähtäväksi jää, paraneeko samalla pankkien luottamus toisiaan kohtaan.

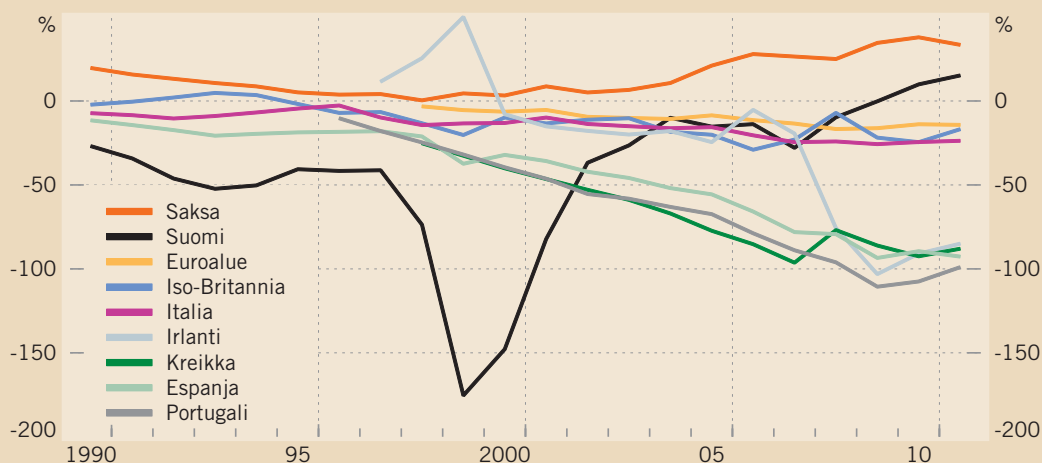
Kriisin ratkaisun avaimet ovat Euroopan keskuspankin ja euroalueen politiikkojen käsissä. IMF voi auttaa, mutta sen rooli on toissijainen. Tilanne on haastava. Kriisin ytimessä on ylivelkaantuminen, jossa velkaa ei ole pystytty käyttämään tuottavasti. Kriisi on erityisesti julkisen sektorin velkakriisi, mutta Espanjan ja Irlannin tapauksissa kyse oli alun perin yksityisen sektorin rajusta asuntojen hintakuplaksi paisuneesta velkaantumisesta. Italiassa, Kreikassa ja Portugalissa kyse

on ollut julkisen sektorin ylivelkaantumisesta. Kriisimaat pl. Italia ovat samalla velkaantuneet ulkomaille hyvin merkittävästi.

Kriisin ratkaisun perusedellytys on, että keskuspankki pitää korot siedettävällä tasolla. Kaikkien euromaiden pitäisi pystyä tekemään talouden rakenteita kohentavia toimia talouskasvun vauhdittamiseksi ja mm. väestön vanhenemisen aiheuttamien lisäkustannusten huomioon ottamiseksi.

Kriisiytyneillä mailla ei ole nykytilanteessa muita vaihtoehtoja kuin saneerata taloutensa velanhoidon kannalta uskottavaan kuntoon, koska vajeiden velkarahoitus on noussut liian korkeaksi. Tämä vaatii useissa maissa talousrakenteiden uudistamista kilpailukykyä ja kasvua olennaisesti parantavaan suuntaan. Keinoja ei ole paljon. Esille on noussut muun muassa ns. sisäinen devalvaatio, jossa esimerkiksi työntantajmaksujen alennuksella parannetaan kilpailukykyä. Se toisaalta vähentää julkisen sektorin rahoituskriisissä olevan maan verotuloja. Tämä kompensoidaan

Ulkomainen nettovarallisuus eräissä maissa, % BKT:sta

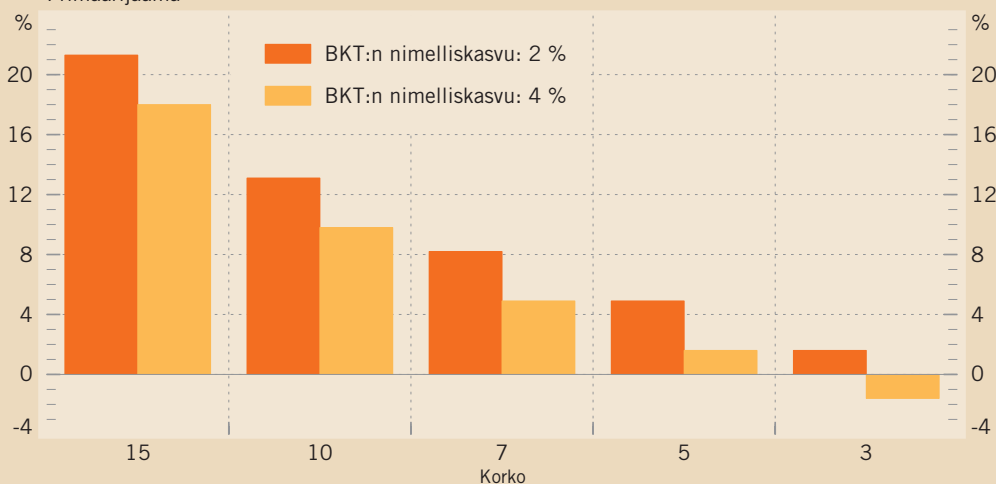


esimerkiksi arvonlisäveroa vastaavasti nostamalla, joka sekin parantaa kilpailukykyä, koska tätä veroa ei kanneta viennistä, mutta se kohdistuu tuontiin. Jättäytyminen euroalueen ulkopuolelle ja oman rahan jälleen käyttöönotaminen vaatisi esimerkiksi Kreikalta vielä nykyistään rankempaa kuuria, koska sen olisi mm. sopeutettava julkiset menonsa tuloihin heti. Samalla riski muiden maiden tartunnasta voisi nousta hyvin vaikeasti hallittavaksi.

Pitkällä aikavälillä kriisin uskottava ratkaisu edellyttää sitä, että Euroopan keskuspankki ottaa vastuun paitsi euroalueen keskimääräisen, myös yksittäisen maan likviditeetin turvaamisesta. Euroalueen heterogeenisen luonteen ja finanssi-poliittisen itsenäisyyden takia tämä pitäisi tehdä kontrolloidusti. Rahoitusta pitäisi antaa tiukan ehdollisesti. Eräs ratkaisu olisi tehdä Euroopan vakausmekanismista keskuspankkirahoitteinen pankki. Tämä ei kuitenkaan ole saanut poliittista hyväksyntää muun muassa Saksassa.

Kreikan tarvitsema primaariylijäämä* velkasuhteen stabiloimiseen ennen velan uudelleenjärjestelyä, % BKT:sta

Primaariylijäämä



* Budjettijäämä pl. korkomenot.
Lähteet: IFW, IMF, ETLA.

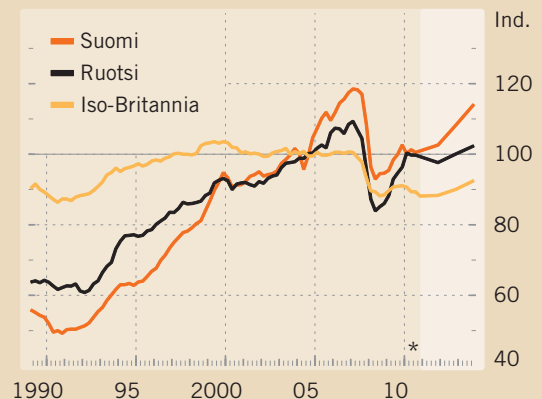
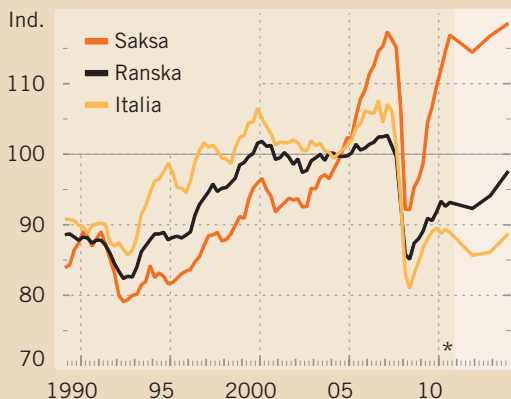
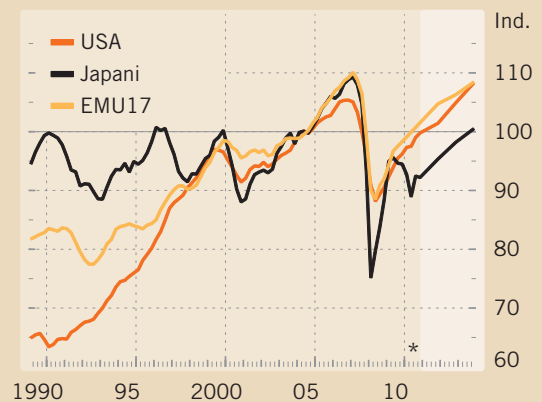
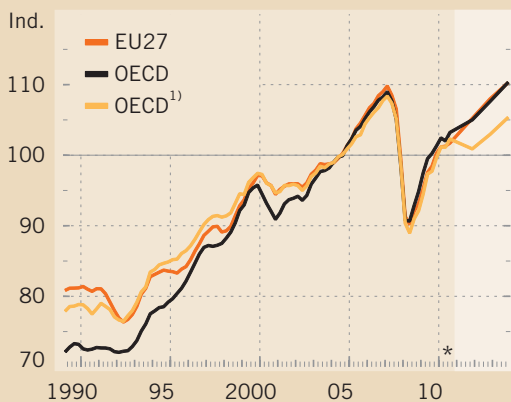
ETLA S12.1/b233

velkakriisin syvenemisen takia tullut riski muunkin maailman talouden vakaudelle.

Euroopan keskuspankin rahapolitiikka on keveää. EKP nosti vajaa vuosi sitten ohjauskorkoa kahteen otteeseen, mutta se oli eurokriisin syvetessä pakotettu perumaan toimet syksyllä. Pankin ohjauskorko on prosentin, ja sen odotetaan alenevan kesään mennessä 0.75 prosenttiin ja pysyvän siinä syksyyn 2013 saakka. Keskuspankin merkittävät rahoitusmarkkinoihin liittyvät toimet

on ollut kahdessa otteessa pankeille myönnetty kolmivuotinen luotto. Prosentin korolla myönnetty luotto kohosi yhteensä 1.1 triljoonaan euroon. Se rauhoitti joukkovelkakirjamarkkinat ainakin vähäksi aikaa, ja keskuspankki toivoo sen myös käynnistävän normaalin rahoitustoiminnan. Tähän on pyritty onnekkaasti jo aiemmin Yhdysvaltojen keskuspankin tapaan markkinaostoin, joiden likviditeettiä lisäävä vaikutus on tosin imetty markkinoilta vastaostoin. EKP:n varat ovat operaatioiden tuloksena lisääntyneet viime vuoden

Teollisuustuotannon määrä kausitasoitettuna (2005 = 100)



1) 11 tärkeintä länsivientimaata Suomen vientiosuuksilla painotettuna.

Lähteet: OECD, Tullihallitus, Tilastokeskus.

ETLA S12.1/k01

Raaka-aineiden maailmanmarkkina-hinnat, 2010=100



12 kk:n muutokset

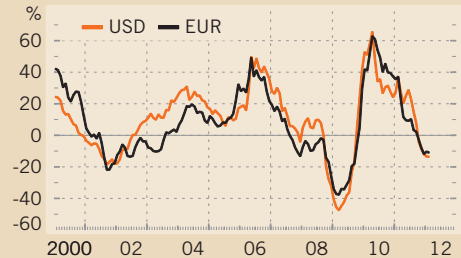
Energiaraaka-aineet



Muut kuin energiaraka-aineet



Teollisuuden raaka-aineet



Lähteet: HWWI, Suomen Pankki.

ETLA S12.1/k03

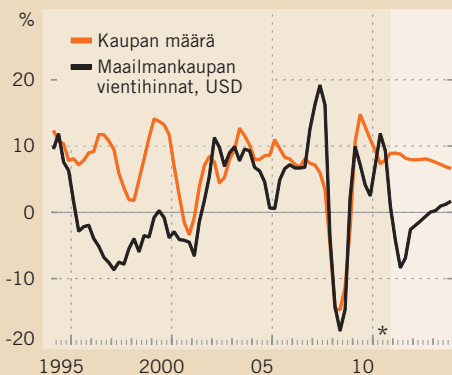
alusta noin 1 000 miljardilla eurolla. Taseen koko on 2.9-kertaistunut talven 2008–2009 taantuma edeltävään tasoon verrattuna.

EU-alueen talous näyttäisi olevan kokonaisuutena euroalueen tapaan taantumassa. Useimmista muista maista poiketen Puola on vahvassa kotimaisen kysynnän vetämässä kasvussa. Ruotsin talous supistui viime vuoden viimeisellä neljänneksellä peräti 1.1 prosenttia (4.3 % vuositasolle korotettuna) edellisestä neljänneksestä. Pudotuksen syy oli viennin tuntuva 4.3 prosentin väheneminen. Tuonti pysyi lähes ennallaan. Ison-Britannian talous taantui viime vuoden lopussa vain hieman. Tiukka talouspolitiikka pitää kasvun tänä vuonna hitaana. Raakaöljyn kallistuminen lisää Venäjän vientituloja ja BKT:n kasvuvauhti yltänee tänä vuonna neljään prosenttiin kotimaisen kysynnän vetämänä.

ÖLJYKRIISI UHKANA

Raakaöljyn hinta on vaihdellut parin viime vuoden aikana rajusti korkealla tasolla. Öljyä ovat pitäneet kalliina Aasian kasvun jatkuminen vahvana sekä raakaöljyn tarjontariskien kasvu. Öljyn hinta nousi vuoden 2011 alussa nopeasti, kun Pohjois-Afrikan kriisi kärjisty. Öljyn hinta (Brent-

Maaillankauppa, %-muutos



Lähteet: OECD, IMF.

ETLA S12.1/k06

laatu) huipentui noin 125 dollariin tynnyriltä huhtikuussa, kun konflikti syveni Libyassa sisällissodaksi. Tuolloin Libyan öljyntuotanto lähes pysähtyi lokakuuhun 2011 saakka. Hinta heilahteli toukokuun jälkeen 115–120 dollarissa Libyan tilanteen ratkaisun jälkeen, vaikka teollisuusmaiden kysyntänäköymät olivat heikentyneet. Hinta nousi helmikuun puolenvälin jälkeen 125 dollarin tuntumaan tynnyriltä (noin 159 litraa). Dollarihinna oli kuitenkin vielä kesällä 2008 saavutettua enentystä, noin 145 dollarin päivänoteerausta alempi. Hintaa nosti mm. Iranin ydinohjelmaan liittyvä kauppasaarto sekä uhka tilanteen kärjistymisestä sotilaalliseksi konfliktiksi, mikä uhkasi öljyn saatavuutta olennaisesti.

Riski raakaöljyn hinnan olennaisesta noususta on suuri. Toteutuessaan raakaöljyn hinnan merkittävä nousu heikentäisi talousnäkymiä selvästi. (Hinnan nousun taloudellisia vaikutuksia on kuvattu erityisteemassa s. 33–34). Ennusteessa raakaöljyn hinnan (Brent) on arvioitu asettuvan tänä vuonna hieman alle 120 dollarin tynnyriltä. Ensi vuonna dollarihinnan odotetaan alenevan pari prosenttia. Hinnan odotetaan heilahtelevan voimakkaasti heijastaen muutoksia talousnäkymissä ja öljymaiden poliittisessa tilanteessa.

Öljylaskun kalleuteen vaikuttaa myös dollarin kurssi. Öljy hinnoitellaan dollareissa ja periaatteessa osa dollarin kurssin muutoksen vaikutuksesta kumoutuu öljyn hinnan vastakaissuuntaisella muutoksella. Öljyn kulutus ja tarjontakäyttäytyminen ovat kuitenkin jähmeitä eli ns. hintajoustot ovat pieniä, jolloin hintakompensaatio ei ole yleensä kovin suuri. Toisaalta ajoittain öljyä, kuten muitakin raaka-aineita voidaan käyttää inflaatio suojauksessa, jolloin investointikäyttäytyminen vahvistaa yhteyttä. Euroissa mitattuna raakaöljyn hinta nousi elokuun lopulla uuteen ennätykseen.

Muiden kuin energiaraaka-aineiden dollarihinnat kääntyivät laskuun viime kesän lopulla. Ruonan hinta huipentui energian tapaan keväällä 2011. Ruoka halpeni tämän jälkeen vuodenvaiheeseen saakka, minkä jälkeen hinnat ovat olleet jälleen

Kansainväliset Suhdanteet -aikakauskirja

Kansainväliset Suhdanteet -raportti esittää Suhdannetta yksityiskohtaisemmin kansainvälisen talouden merkittävimmät viimeaikaiset tapahtumat sekä todennäköisimmän suhdannekehityksen. Tavoitteena on antaa esimerkiksi yritysjohdolle selkeää, valmiiksi mietittyä tietoa päätöksenteon tueksi. Lukijalle tarjotaan samalla mahdollisuus omaehtoiseen, kriittiseen arviointiin vertaamalla keskeisten ennustajien arvioita sekä tarkastelemalla graafisesti keskeisimpien talouden muuttujien viimeaikaista kehitystä.

Raportti ilmestyy neljä kertaa vuodessa sekä suomen- että englanninkielisenä. Lisäksi raportista on kaksikielinen verkkoversio www.sivuina. Elektronisen version kuvat päivitetään kerran kuukaudessa. Sivulta on tulostettavissa paperiraportissa olevan informaation ohella laadukkaita värikuvia ja suhdannekehitykseen raporttia syvemmin porautuvia artikkeleita. Luonnollisesti sivulle on kerätty myös lukuisa joukko muita hyödyllisiä www.sivuina osoitteita. Raportti täydentää olennaisesti Suhdannejulkaisusta saatavaa kansainvälisen talouden tietoutta.

Kansainväliset Suhdanteet kestopilauksena 200 euroa (pdf), 220 euroa (paperiversio).

Verkkoversio vuonna 2012 600 euroa.

Internet osoitteet: <http://www.etla.fi/kansuh> ja <http://www.etla.fi/kansuhE>.

WORLD TRADE AND WORLD COMMODITY PRICES 2011–2012

-katsaus sisältää arvion sekä maailmankaupan että raaka-ainehintojen näkymistä parin seuraavan vuoden aikana. Raaka-aineosiossa esitetään arviot mm. useiden kymmenien yksittäisten hyödykkeiden ja hyödykeryhmien markkinoista ja hintojen kehityksestä sekä dollareissa että euroissa. Katsaus on englanninkielinen sisältäen suomenkielisen tiivistelmän.

World Trade and World Commodity Prices -katsaus ilmestyy kaksi kertaa vuodessa, toukokuussa ja loka-marraskuussa. Katsaus laaditaan Euroopan suhdanneinstituutien liiton AIECE:n maailmankauppa- ja raaka-aineiden hinnat -työryhmässä, jossa ETLA on jäsenenä.

Kestopilauksena 160 euroa.

Katso tarkemmin ETLAn kotisivulta: www.etla.fi

nousussa. Ruoan osalta hintaan vaikuttavat olennaisesti satonäkymät, jotka ovat vuoden alussa hieman heikentyneet. Värimetallien hinnat kääntyivät myös nousuun vuoden alussa. Hintoja ovat nostaneet kuparivarastojen pieneneminen ja alumiinin tuotannon leikkaukset sekä Kiinan tuonnin vahva kasvu vuoden lopulla. Muiden kuin energiaraaka-aineiden hinnat laskevat ennusteen mukaan tänä vuonna 11 prosenttia. Ensi vuonna ne nousevat hieman kysynnän vahvistumisen takia.

MAAILMANKAUPAN KASVU JATKUU HITAANA

Maailemankaupan määrän kasvu hidastui viime vuonna hollantilaisen CPB-tutkimuslaitoksen mukaan 5.6 prosenttiin toissa vuoden 14.9 prosen-

tin vauhdista. Viennin ja tuonnin kasvu hidastui selvästi mm. Yhdysvalloissa ja euroalueella. Japanin viennin kasvu hidastui myös nopeasti ja tuonti supistui. Tähän vaikutti maata maaliskuussa vuonna 2011 kohdannut kolmoiskatastrofi. Tänä vuonna maailmankaupan määrän kasvua hidastaa maailmantalouden kysynnän heikkeneminen. Kaupan kasvun odotetaan kuitenkin vauhdittuvan vuoden aikana maailman kysynnän kasvun tahdissa. Kasvu jää lähivuosina viiden prosentin tuntumaan. Maailmankaupan dollarimääräiset hinnat nousivat viime vuonna 13.3 prosenttia dollarin heikentymisen vauhdittamana. Tänä vuonna hinnat laskevat hieman maailman talouden kysynnän vaimeuden ja dollarin oletetun vahvistumisen takia.

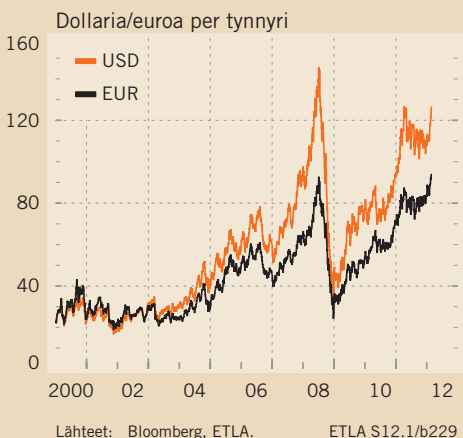
RAAKAÖLJYMARKKINOIDEN EPÄVAKAUS UHKA MAAILMAN TALOUSKEHITYKSELLE

Raakaöljyn hinta on ollut 1970-luvun öljykriisien jälkeen keskeinen ennusteen epävarmuustekijä. Lähi-idän tilanne on pysynyt hyvin kriisiherkkänä, ja riski öljytoimitusten vaikeutumisesta tai supistumisesta on viime vuosikymmeninä toteutunut useasti. Vuosituhannen alkuvuosina öljyn hinta moninkertaistui tällä kertaa kehittyvien maiden ja erityisesti Kiinaan liittyneen raaka-aineiden erittäin voimakkaan kysynnän takia. Useimmin kuitenkin pelko tarjontavaikeuksista on nostanut öljyn hintaan liittyvää riskilisää ja siten myös hintaa tuntuvasti. Öljyn hinnan vaihtelu on samalla ollut hyvin voimakasta.

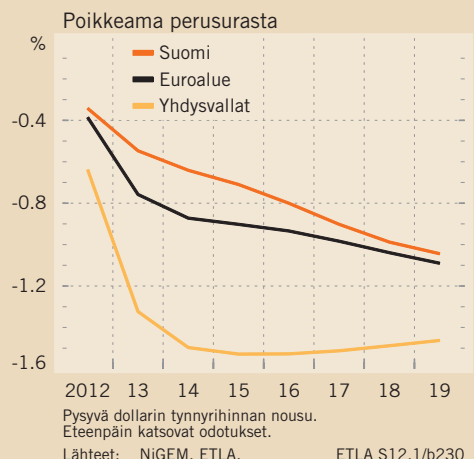
Öljyn hinnan moninkertaistuminen ja suuri vaihtelu selittyy raakaöljyn kysynnän ja tarjonnan hyvin pienillä lyhyen aikavälin hintajoustoilla. Pitkässä juoksussa öljykriisit ovat kuitenkin pienentäneet talouksien riippuvuutta öljystä. Talouksien öljyintensiteetti eli kulutettu öljy jaettuna reaalisella BKT:lla on pienentynyt nopeasti. Talouksien kasvu on kuitenkin merkinnyt raakaöljyn

kysynnän absoluuttista lisääntymistä erityisesti 2000-luvun alussa mm. Kiinan kysynnän nopean kasvun takia. OPECin pyrkimys tarjonnan säätelyyn on pitänyt markkinat oligopolistisina ja hinnan tuotannon rajakustannusta korkeampana. OPEC-maista lähinnä Saudi-Arabiassa on tästä syystä ollut "varakapasiteettia" tarjontakriisien varalle, jota ovat täydentäneet teollisuusmaiden varmuusvarastot. Raakaöljyvarantojen ja tuotannon keskittyminen poliittisesti räjähdysherkkiin OPEC-maihin on pitänyt markkinat hyvin epävakaina. Viime vuonna erityisesti "Pohjois-Afrikan kevät" horjutti uskoa markkinoiden vakauteen ja Libyan sisällissota johti tarjonnan supistumiseen, joka pystyttiin likimain kompensoimaan muun tarjonnan lisäyksellä. Kuluva talven aikana Iranin ydinohjelma, teollisuusmaiden pyrkimys estää ohjelman kehittyminen ydinasetuotannoksi kauppasaaroin ja mahdollisesti jopa sotilaallisin toimin on lisännyt riskilisiä ajoittain tuntuvastikin. Maaliskuun alkupuoliskolla öljytynnyrin dollari-hinta vaihteli 125 dollarin tuntumassa. Raaka-

Raakaöljyn hinta päivittäin, Brent, spot



Öljysokin vaikutus kokonaistuotantoon



öljyn hinta nousi euroissa jopa kaikkien aikojen ennätykseen.

Nykyoloissa riski öljyn hinnan tuntuvaan nousuun on geopolitiittista syistä hyvin suuri. Tästä syystä pyrimme hahmottamaan 20 dollarin öljyn hinnan nousun vaikutuksia ETLAssa käytössä olevalla kansainvälisen talouden NiGEM-mallilla. Mallissa on kuvattu varsin yksityiskohtaisesti suurimpien OECD-maiden toiminta. Pienet OECD maat ja keskeiset kehittyvät maat on kuvattu yksinkertaisemmin. Päätetyt talouspolitiikkatoimet on otettu huomioon ja mallilla on mahdollista vertailla erilaisia politiikkavaihtoehtoja joustavasti.

Tehdyissä simuloinneissa oletettiin taloudenpitäjien ottavan huomioon tulevan, ennustetun kehityksen päätöksenteossa. Keskuspankkien oletettiin käyttäytyvän normaalien politiikkasääntöjen mukaan: Yhdysvaltojen keskuspankin on oletettu noudattavan ns. Taylor-sääntöä ja Euroopan keskuspankin stabiiloivan nimellistä BKT:ta ja inflaatiota inflaatiotavoitteensa ylläpitämiseksi.

Raakaöljyn hinnan nousu vaikuttaa mallissa öljyä tuovissa maissa inflaatiota kiihdyttävästi ja kauppatasetta heikentävästi mm. kilpailukyyn kautta. Kansantalouden öljylasku lisääntyy, vaihtotase heikkenee ja ulkomainen varallisuus pienenee. BKT:n kasvu hidastuu mm. kotitalouksien reaalisien ostovoiman heikentymisen ja yritysten investointiedellytysten heikkenemisen takia. Öljyä vievissä maissa prosessit ovat vastakkaissuuntaisia. Öljyn viejien tuonti lisääntyy siinä määrin kuin ne pystyvät hyödyntämään lisääntyneitä öljytuloja. Tämä kompensoi öljyn hinnan nousun negatiiv-

visia vaikutuksia erityisesti niissä maissa, joiden kauppa öljyntuottajien kanssa on merkittävää kuten euromaissa ja eritoten Suomessa.

Raakaöljyn hinnan nousuun vaikutukset riippuvat mm. tehdyistä politiikkaoletuksista ja sokin suuruudesta ja pituudesta. Oheiset simuloinnit on tehty edellä mainituin politiikkaoletuksin. Raportoiduissa simuloinneissa odotusten oletettiin olevan eteenpäinkatsovia. Hinnan nousun suuruudeksi asetettiin 20 Yhdysvaltojen dollaria tynnyriltä. Nousu määritettiin pysyväksi, mutta vaihtoehtoisesti simuloitiin hinnan nousua kahdeksi vuodeksi, jolloin vaikutukset olivat luonnollisesti pienempiä.

Raakaöljyn pysyvä 20 dollarin tynnyrihinnan nousu alentaa mallilaskelman mukaan euroalueen kokonaistuotantoa pysyvästi noin prosentilla keskipitkällä aikavälillä perusuraan verrattuna. Yhdysvalloissa vaikutus on noin puolitoista prosenttia. Vaikutus ajoittuu erityisen voimakkaasti ensimmäiseen vuoteen. Taloudet sopeutuvat uuteen tasapainoon noin kahdessa vuodessa. Vaikutukset Suomeen ovat mallin mukaan euroalueen keskimääristä pienempiä. Tähän vaikuttaa mm. Venäjän talouskasvun vahvistuminen, mikä kompensoi hinnan nousun vaikutuksia Suomen vientiin euroaluetta enemmän. Venäjän talous saa öljyn hinnasta aluksi vahvan kasvuruiskeen, mutta vaikutus laimenee keskipitkällä aikavälillä prosentin tuntumaan.

Malliarviot saattavat yliarvioida todellisia vaikutuksia nykytilanteessa, koska euroalue on käytännössä taantumassa. Raakaöljyn hinnan nousun välittyminen inflaatioon tapahtunee normaalioloja hitaammin, jolloin muutkin vaikutukset olisivat vaimeammat.

Pysyvän 20 dollarin öljyn hinnan nousun vaikutukset eräiden maiden BKT:hen, % perusurasta, eteenpäin katsovat odotukset

	EA	USA	Suomi	Venäjä
2012	-0.4	-0.6	-0.3	1.1
2013	-0.8	-1.3	-0.5	1.9

Kotimainen suhdannekehitys

Vienti

TAVARAVIENNIN KASVUVAUHTI HIDASTUU TÄNÄ VUONNA ENTISESTÄÄN

Kansainvälinen vientikysyntä jää tänä vuonna huomattavasti viimevuotista heikommaksi. Länsimaiden kysyntä supistuu hieman tänä vuonna, mutta Venäjällä ja Kiinassa kysynnän kasvu jatkuu. Vientikysyntä lisääntyy kaiken kaikkiaan tänä vuonna hyvin vähän. ETLAn arvion mukaan Suomen tavaravienti kasvaa tänä vuonna siten vain 1.2 prosenttia.

Suomen vienti ei ole toipunut vuoden 2009 taantumasta samassa tahdissa kuin kilpailijamaiden Ruotsin ja Saksan vienti. Matkapuhelimien uusien mallien hidas markkinoilletulo, telakkateollisuuden heikko hintakilpailukyky sekä paperiteollisuuden rakenteelliset ongelmat ovat viime vuonna ajaneet Suomen tavaraviennin tilanteeeseen, jossa kasvuvauhti jäi huomattavasti pienemmäksi kuin mitä se olisi voinut olla kansainväliseen vientikysyntään nähden.

Tavara- ja palveluvienti

	Arvo ¹⁾		Muutos ed. vuodesta, %					Määrä ²⁾	
	Mrd. e 2011*	%-osuus 2011*	2010*	2011*	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E	Keskimäärin 2007→11	2012→16 ^E
Maa- ja metsätalous sekä									
kaivannaistoiminta	1.1	2.0	35.3	4.8	-4	7	7	5.9	7
Puutavateollisuus	2.1	3.7	15.1	1.3	2	4	6	-6.5	4
Paperiteollisuus	9.0	15.8	19.1	-0.1	-2	4	4	-2.8	2
Graafinen teollisuus	0.0	0.0	13.8	-4.1	-1	0	0	-57.6	0
Metallien jalostus	7.8	13.8	48.4	5.0	4	6	4	2.5	4
Metallituotteet	1.3	2.4	11.2	18.2	5	3	2	1.1	3
Koneet ja laitteet	7.8	13.9	7.2	8.3	7	5	4	-0.1	5
Kulkuneuvot	1.9	3.4	-12.3	-32.7	27	30	21	-17.8	20
Elektroniikka- ja sähköteoll.	7.6	13.4	-22.4	-10.4	6	7	7	-16.3	9
Elintarviketeollisuus	1.3	2.3	-1.0	4.1	5	2	2	0.7	3
Tekstiili-, vaatetus-, nahka- ja kenkäteollisuus	0.7	1.3	6.3	3.2	0	2	1	-0.2	1
Kemianteollisuus	12.3	21.7	13.1	7.9	5	3	2	4.0	3
Muu teollisuus	3.5	6.3	..	..	..	..	..	..	..
Tavaravienti yhteensä³⁾	56.6	100.0	11.0	2.1	1.2	4.8	5.0	-2.9	4.7
Tavaravienti pl. elektroniikka- ja sähköteollisuus¹⁾	49.0	86.6	..	..	..	..	..	-1.2	5
Tavara- ja palveluvienti³⁾	74.9	..	7.8	-0.8	2.3	5.5	5.0	-2.3	4.9

¹⁾ Toimialojen viennin arvo tullitilaston mukaan.

²⁾ Määrän muutokset, ETLAn laskelma.

³⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

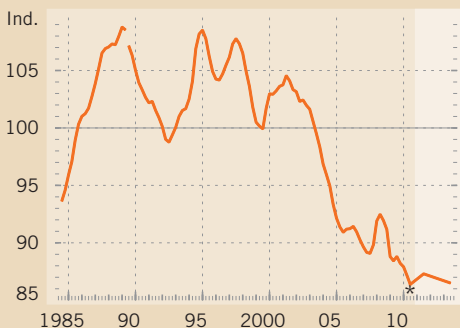
Lähteet: Tilastokeskus, Tullihallitus.

Palvelut mukaanlukien viennin arvioidaan tänä vuonna kasvavan 2 prosenttia. Ensi vuonna kansainvälinen vientikysyntä jälleen voimistuu ja tavaraviennin kasvun arvioidaan kiihtyvän 4.8 prosenttiin.

MATKAPUHELIMIEN VIENTI JÄÄ PYSYVÄSTI MATALAKSI, MIKÄ JATKOSSA JARRUTTAA TAVARAVIENNIN KASVUA

Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden viennin arvo jäi viime vuonna 6 prosenttia edellisvuotista pienemmäksi. Viestintälaitteiden osuus alan viennin arvosta supistui 27 prosenttiin, kun ryhmän viennin arvo väheni 21 prosenttia vuodentakaisesta. Viestintälaitteiden vientimäärä oli pohjalukemis- sa viime vuoden heinäkuussa. Alan vientimäärä oli viimeksi yhtä pieni vuoden 1998 helmikuussa. Sähkömoottorien, -generaattorien ja -muuntajien osuus sähkö- ja elektroniikkateollisuuden viennin arvosta oli viime vuonna 34 prosenttia. Mittaus-, testaus- ja navigointilaitteiden osuus oli runsaat 10 prosenttia. Sähköjohtojen ja kytkentälaitteiden osuus oli 6.5 prosenttia. Niiden vienti kasvoi arvoltaan 14 prosenttia. Tietokoneiden ja niiden oheislaitteiden osuus oli 4.5 prosenttia, ryhmän vienti kasvoi 9 prosenttia. Säteilylaitteiden sekä sähkölääkintä- ja sähköterapialaitteiden osuus oli 4.4 prosenttia, mutta niiden viennin arvo oli laskussa.

Vaihtosuhte (2000=100)



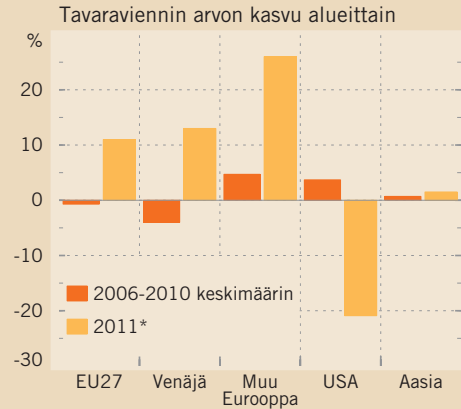
Uudistettu neljännesvuositilinpito vuodesta 1990.

Vienti- ja tuontihintojen neljän neljänneksen liukuvien keskiarvojen suhde.

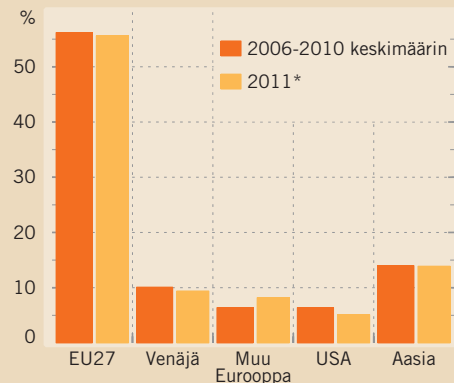
Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S12.1/u01

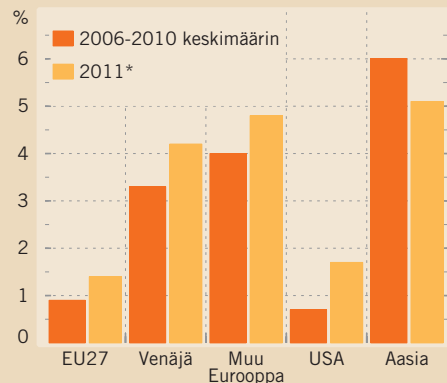
Suomen vientimarkkinoiden kasvu ja vienti alueittain



Osuus tavaraviennistä



Kokonaistuotannon muutos



Lähteet: Tullihallitus, IMF.

ETLA S12.1/x08

Teknoliateollisuuden tilauskantatiedustelun mukaan elektroniikka- ja sähköteollisuuden uusien vientitilausten arvo jäi loka-joulukuussa peräti 41 prosenttia vuodentakaisesta pienemmäksi. Kertyneen tilauskannan arvo oli 28 prosenttia edellisvuotista pienempi. Viimeisellä neljänneksellä uusien tilausten arvo supistui 30 prosenttia edellisestä neljänneksestä.

Viestintälaitteiden osuus koko sähkö- ja elektroniikkateollisuuden viennin arvosta on viime vuosina huomattavasti pienentynyt. Samanaikaisesti kuin viestintälaitteiden viennin arvo on supistunut niiden vientihinnat ovat trendinomaisesti alentuneet, joten vientimäärä on vuosina 2010–2011 supistunut vähemmän kuin arvo. Sähkökoneiden ja -laitteiden vientihinnat ovat nousseet tasaisesti vuosi vuodelta. Niiden viennin arvon nousu tulee siten hintojen noususta eikä vientimäärien noususta. Matkapuhelimien viennin kehityksellä on edelleen suuri vaikutus sähkö- ja elektroniikkateollisuuden vientilukuihin.

Tietoliikennevälineitä valmistava Nokia ilmoitti kuluvan vuoden helmikuussa, että yhtiö siirtää kokoonpanotuotantoaan Aasiaan. Suomeen jää edelleen asiakaskohtaista räätälöintiä ja pakkausta. Muutokset toteutuvat tämän vuoden aikana,

mutta niiden aikataulu ja todelliset vaikutukset ovat vielä suurelta osin hämärän peitossa. Jatkossa mahdollinen matkapuhelimien vientimäärän kasvu tapahtuu lähinnä laadun parantumisen kautta. Arvioimme, että koko sähkö- ja elektroniikkateollisuuden vienti kasvaa tänä vuonna noin 6 prosenttia ja ensi vuonna 7 prosenttia.

Paperiteollisuuden vientinäkymät ovat edelleen huonot. Painopaperin tarve laskee, koska mainonta lehdissä vähenee ja siirtyy sähköiseen mediaan. Paperituotannon kapasiteetti Suomessa väheni joulukuussa, kun Myllykosken paperitehdas lakkautettiin. Tehtaalla valmistettiin päälystettyjä ja päälystämättömiä aikakauslehtipereita. Paperiteollisuuden viennin arvioidaan supistuvan tänä vuonna noin 2 prosenttia. Suhdanteiden parantuessa toimialan vienti kääntyy ensi vuonna kasvuun.

Koneiden ja laitteiden vienti Eurooppaan kasvoi viime vuonna arvoltaan 20 prosenttia edellisvuodesta ja maanosan osuus koko toimialan viennistä nousi 56 prosenttiin. Aasiaan vietyjen tavaroiden arvo oli sen sijaan 17 prosenttia vuodentakaisesta pienempi, ja sen osuus alan viennistä laski 21 prosenttiin. Vienti Pohjois-Amerikkaan lisääntyi 12 prosenttia (sen osuus oli vajaat 7 prosenttia). Toimialan viennin kasvu on viime kausina pysähtynyt. Toisaalta kone- ja metallituoteteollisuuden uusien vientitilausten arvo kasvoi loka-joulukuussa 26 prosenttia vuodentakaisesta ja 15 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Vientitilaukanta oli peräti 20 prosenttia edellisvuotista suurempi. Alan toimitusajat ovat yleensä pitkät. Koneiden ja laitteiden vientimäärän arvioidaan tänä vuonna lisääntyvän 7 prosenttia ja ensi vuonna noin 5 prosenttia.

Kansainvälisen teräsjärjestön (World Steel Association) tilastojen mukaan koko maailman teräksen tuotanto supistui kuluvan vuoden tammi-kuussa vajaat 8 prosenttia viimevuotisesta. Kiinan tuotanto väheni 13 ja koko Aasian 11 prosenttia. EU27-maiden tuotanto supistui vajaat 6 prosenttia, mutta muun Euroopan kohosi 11 prosenttia. Pohjois-Amerikan tuotanto kasvoi vajaat 5 pro-

Vientimaiden teollisuustuotanto ja tavaraviennin määrä ¹⁾



1) Laskettu neljän neljänneksen liukuvista summista.

2) 11 OECD-maata Suomen vientiosuuksilla painotettuna.

3) Vuoteen 1991 asti länsivienti.

Lähteet: Tullihallitus, OECD.

ETLA S12.1/x01

Venäjän-vientimme ansiosta ulkomaankauppatalojen alue ”muu Eurooppa” nousi viime vuonna Aasian ohi toiseksi tärkeimmäksi vientialueeksi

Vienti EU27-alueelle kasvoi viime vuonna arvoltaan 11 prosenttia ja vienti euroalueelle 14 prosenttia edellisvuodesta. Vienti Euroopan unionin ulkopuolelle lisääntyi 5 prosenttia.

EU27-maiden osuus Suomen tavaraviennin arvosta vuonna 2011 oli 55.6 prosenttia ja EU15-maiden osuus 47 prosenttia. Ruotsi pysyi edelleen Suomen tärkeimpänä vientimaana, ja sen osuus oli 11.9 prosenttia. Saksa oli Suomen toiseksi merkittävin vientimaa 9.9 prosentin osuudella. Alankomaiden osuus oli 6.7 ja Ison-Britannian 5.1 prosenttia.

Muu Eurooppa (pl. EFTA-maat) oli toiseksi tärkein vientialue 13.5 prosentin osuudella. Venäjä oli edelleen Suomen kolmanneksi suurin vientimaa 9.4 prosentin osuudella. Aasia (pl. Lähi- ja Keski-itä) oli kolmanneksi merkittävin vientialue, ja sen osuus oli 11.9 prosenttia. Kiinan osuus koko tavaraviennistä oli 4.7 prosenttia. Japanin osuus oli 1.7 prosenttia. Pohjois-Amerikan vientiosuus oli 6.7 prosenttia ja EFTA-maiden 4.1 prosenttia. Lähi- ja Keski-idän osuus oli 2 prosenttia ja Etelä-Amerikan 2.1 prosenttia.

Vienti Aasiaan (pl. Lähi- ja Keski-itä) supistui 2 prosenttia vuodentakaisesta, kun vienti Kiinaan väheni 3 prosenttia ja Etelä-Koreaan 15 prosenttia. Toimitukset Japaniin lisääntyivät arvoltaan 10 prosenttia ja Intiaan 2 prosenttia. Lähi- ja Keski-itään vietyjen tavaroiden arvo kohosi 15 prosenttia, kun vienti Arabiemiirikuntiin nousi 50 prosenttia ja Saudi-Arabiaan 49 prosenttia. Vientimme Venäjälle lisääntyi arvoltaan 13 prosenttia vuodentakaisesta. Toimitukset Pohjois-Amerikkaan vähenivät 12 prosenttia, koska risteilylaivoja ei viety. Etelä-Amerikkaan vietyjen tavaroiden arvo nousi 16 prosenttia edellisvuodesta.

Tavaraviennin määrä kasvoi viime vuonna runsaat 2 prosenttia

Kansantalouden tilinpidon maaliskuussa julkaistujen ennakkotietojen mukaan tavaraviennin määrä lisääntyi viime vuonna 2.1 prosenttia edellisvuodesta.

Ensimmäisellä neljänneksellä tavaraviennin määrä kohosi peräti 24 prosenttia vuodentakaisesta. Toisella neljänneksellä vientimäärä lisääntyi vain 0.3 prosenttia ja kol-

mannella neljänneksellä 2.2 prosenttia. Vuoden viimeisellä neljänneksellä tavaraviennin määrä supistui 12 prosenttia edellisvuodesta. Tämä oli odotettua, koska vuoden 2010 viimeisellä neljänneksellä vietiin jättiristeilijä, mutta viime vuonna vastaavaa toimitusta ei ollut.

Kausitasoitettuna tavaraviennin määrä supistui ensimmäisellä neljänneksellä 2.1 prosenttia ja toisella neljänneksellä 3.9 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Kolmannella neljänneksellä tavaraviennin määrä kasvoi 2.5 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Viimeisellä neljänneksellä kausitasoitettu vientimäärä supistui 9.1 prosenttia edellisestä neljänneksestä.

Kulkuneuvojen vienti jäi viime vuonna vähäisten laivatoimitusten takia 33 prosenttia edellisvuotista pienemmäksi. Moottoriajoneuvojen vientimäärä oli kuitenkin 10 prosentin kasvussa. Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden vientimäärä putosi kolmatta vuotta peräkkäin, laskelmiemme mukaan 10 prosenttia vuodentakaisesta. Alan vienti jäi siten huomattavasti alkuvuonna odotettua heikommaksi. Myös syyskuussa arvioitu 7 prosentin supistuminen osoittautui liian optimistiseksi näkemykseksi toimialan kehityksestä. Paperiteollisuuden vienti jäi selvästi odotettua heikommaksi, kun se pysyi edellisvuoden lukemissa.

Eniten kasvoi viime vuonna kaivannaistoiminnan vientimäärä, joka kohosi 29 prosenttia toista vuotta peräkkäin. Alan osuus kokonaisviennistä on kuitenkin pieni. Metallituotteiden vienti oli 18 prosentin kasvussa. Koksen ja öljytuotteiden viennin vahva kasvu jatkui 15 prosentin vauhtia. Kumi- ja muovituotteiden viennin kasvu hieman väheni 11 prosenttiin. Nahka- ja kenkäteollisuus sekä rakennusaineteollisuus kasvattivat vientiään 10 prosenttia. Suurista toimialoista parhaiten menestyi viime vuonna koneet ja laitteet, jonka vientimäärä kasvoi runsaat 8 prosenttia. Metallien jalostuksen vienti lisääntyi 5 prosenttia vuodentakaisesta. Kemikaalien ja kemiallisten tuotteiden (ml. lääkkeet) viennin kasvuvauhti hidastui tuntuvasti runsaaseen 4 prosenttiin. Elintarvikkeiden vienti pristi viime vuonna ja kääntyi 4 prosentin kasvuun. Puutavarateollisuuden viennin kasvu tyrehtyi ja jäi prosenttiin. Myös tekstiili- ja vaateteollisuuden viennin kasvuvauhti hidastui prosenttiin.

Tavaroiden vientihinnat nousivat viime vuonna kansantalouden tilinpidon mukaan keskimäärin 5.6 prosenttia vuodentakaisesta. Vastaavasti Tilastokeskuksen vientihintaindeksi kohosi 4.9 prosenttia edellisvuodesta.

senttia. Suomen teräksen tuotanto väheni tammikuussa vajaat 8 prosenttia, toisin sanoen saman verran kuin koko maailmassa keskimäärin. Suuret kaasuputkitoimitukset Suomesta ovat nyt päättyneet ja alalla on myös paljon uutta kapasiteettia. Kaivostoiminnan kasvun myötä on odotettavissa, että metallien jalostuksen tuotannon ja viennin kasvu kiihtyy. Metallien jalostuksen viennin määrän arvioidaan tänä vuonna lisääntyvän vajaat 4 prosenttia viimevuotisesta. Ensi vuonna kasvuvauhti pysyy noin 2 prosentissa.

Kemianteollisuus oli arvo-osuuksilla mitattuna suurin toimiala viime vuonna. Kaikkien kolmen alatoimialan viennin kasvu oli vahvaa, mutta tänä vuonna kasvuvauhti selvästi hidastuu. Kemikaalit ja kemialliset tuotteet ovat tärkein alatoimiala. Niiden viennin arvioidaan kasvavan vajaat 3 prosenttia tänä vuonna. Öljytuotteiden vienti lisääntyy noin 8 prosenttia ja kumi- ja muovituotteiden noin 9 prosenttia.

Moottorijoneuvojen osuus kulkuneuvoteollisuuden viennin arvosta oli viime vuonna noin 85 prosenttia ja muiden kulkuneuvojen osuus oli siten vain 15 prosenttia. Kulkuneuvojen vienti kasvaa tänä vuonna noin 25 prosenttia. Moottorijoneuvojen vientimäärän odotetaan kasvavan noin 15 prosenttia ja laivateollisuuden 40 prosenttia viimevuotisesta.

Telakkateollisuuden tilauskanta on edelleen aika heikko, vaikka uusia tilauksia tulikin viime vuoden jälkipuoliskolla. Viime vuonna toimitettiin vain yksi alus, 180 miljoonan euron arvoinen risteilylautta ja kuluvan vuoden tammikuussa luovutettiin toinen samanlainen alus. Tänä vuonna valmistuu lisäksi kolme erikoisalusta, saaristolautta ja kaksi öljynporauslautan osaa, mutta ei yhtään risteilijää. Ensi vuonna valmistuu vientiin viisi erikoisalusta.

Laivateollisuuden vienti kasvaa ensi vuonna 45 prosenttia ja moottorijoneuvojen vajaat 25 prosenttia tämänvuotisesta. Koko kulkuneuvoteollisuuden vienti kasvaa 30 prosenttia.

Moottorijoneuvojen viennistä 21 prosenttia oli viime vuonna henkilöautojen vientiä. Moottorijoneuvovientimme huippuvuosina 2006–2008 autojen jälleenvienti Venäjälle oli hyvin merkittävä. Taloustaantumasta, Venäjän asettamat autojen tuontitullit sekä lisääntynyt autojen tuotanto Venäjällä ovat vähentäneet autojen vientimääriä merkittävästi. Ulkomaisten autojen tullimaksuja korotettiin huomattavasti vuonna 2009. Tuontitullien tarkoituksena on nostaa kotimaan tuotantoa, ja niiden seurauksena autojen tuonti Venäjälle romahti. Käytettyjen autojen tuonti loppui käytännössä kokonaan. Autojen vienti Venäjälle pysyy tuontitullien takia myös lähivuosina melko vähäisenä.

Uudenkaupungin autotehtaalla aloitettiin Think City -kaupunkisähköautojen valmistus joulukuussa 2009. Tuotanto keskeytettiin viime vuoden helmikuussa ja päätettiin lopettaa kesäkuussa asiakkaan konkurssin takia. THINK Global myytiin kesällä 2011 venäläisen yrittäjän omistamalle Electric Mobility Solutions AS yhtiölle. Uuden omistajan suunnitelmiin kuului Think City -auton tuotannon käynnistäminen uudelleen Uudenkaupungin autotehtaalla tänä vuonna.

Garia Golf -sähköautojen sarjatuotanto aloitettiin Uudessakaupungissa niinikään joulukuussa 2009. Valmistusmäärät ovat kuitenkin vielä suhteellisen pieniä. Fisker Karma -hybridisähköauton sarjatuotanto alkoi maaliskuussa 2011. Valmet Automotive ja venäläinen Marussia Motors allekirjoittivat kuluvan vuoden maaliskuussa sopimuksen B2-urheiluauton valmistuksesta. Tuotanto Uudessakaupungissa käynnistyy tämän vuoden lopulla tai vuonna 2013.

Elintarviketeollisuuden viennin vahva kasvu jatkuu tänä vuonna 5 prosentin tahtia. Noin kolmannes toimialan viennistä suuntautuu Venäjälle. Elintarvikkeiden vienti Venäjälle lisääntyi viime vuonna arvoltaan 8 prosenttia ja juomien vienti arvoltaan 60 prosenttia.

Arviot toimialojen viennin kehityksestä vuosina 2012–2014 esitetään taulukossa sivulla 35.

Investoinnit

INVESTOINNIT SUPISTUVAT TÄNÄ VUONNA

Kansantalouden tilinpidon ennakkotietojen mukaan kiinteät investoinnit kohosivat viime vuonna 4.5 prosenttia. Investointien lievä elpyminen oli yritysvetoista, kun muun talonrakentamisen investoinnit kohosivat 6 prosenttia ja yritysten kone- ja laitehankinnat lisääntyivät 12 prosenttia. Kotitalouksien asuintoimintien vuosikasvu putosi edellisvuoden 25 prosentista vajaaseen 5 prosenttiin.

Tuoreimmat suhdannekuvaajat viittaavat rakennusinvestointien supistuvan tänä vuonna. Heikentävä investointihalukkuus näkyy selkeänä mm. talonrakentamisen aloituksissa, jotka kääntyivät viime vuoden lopulla laskuun. Myös tuotantollisten investointien tarve on vähentynyt, kun teollisuuden käyntiasteet ovat alentuneet.

Tänä vuonna kansantalouden investointien arvioidaan supistuvan 1 prosentilla. Yritysten ja yhteisöjen talonrakentaminen sekä niiden kone- ja laiteinvestoinnit putoavat 3 prosenttia. Matalasta

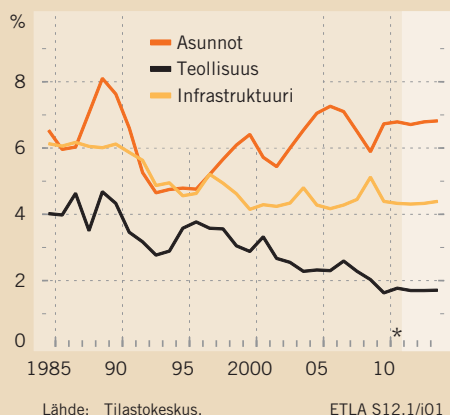
korkotasosta huolimatta asuinrakentamisen investoinnit vähenevät 1.5 prosenttia.

Ensi vuonna kokonaistuotannon kasvun elpyminen piristää hieman investointiaktiiviteettia. Kansantalouden investointien odotetaan lisääntyvän 3.7 prosenttia. Vuonna 2014 investoinnit ponnahtavat pitkäkestoiseen vahvaan kasvuun, kun energiateollisuuden suuret ydinvoimalaprojektit käynnistyvät.

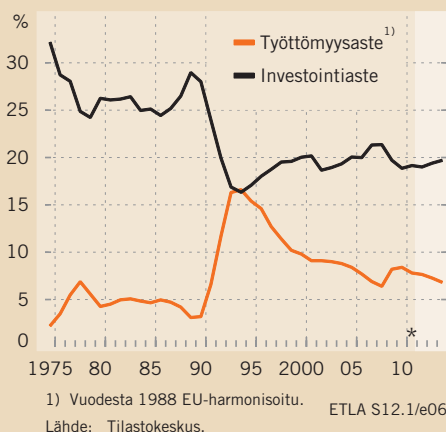
INVESTOINTITAANTUMASTA NOUSTAA HITAASTI

Teollisuuden investointien arvioidaan supistuvan tänä vuonna 3 prosenttia. Investointitaantumaa ennakoivat mm. teollisuustuotannon väheneminen ja tuotantokapasiteetin käyttöasteen lasku. Vientiteollisuudessa tuotannon ja käyntiasteiden odotetaan kohoavan vuoden lopulla, joten ensi vuonna tarvitaan jo uutta tuotantokapasiteettia kysynnän kasvun tyydyttämiseksi. Teollisuuden investointien arvioidaan kasvavan ensi vuonna vajaat 3 prosenttia.

Investoinnit suhteessa BKT:hen



Työttömyysaste ja investoinnit suhteessa BKT:hen



Palvelualan yrityksissä investointitaantuma jää teollisuusyrityksiä loivemmaksi ja ensi vuonna investointien elpyminen on ripeämpää. Kotitalouksien kulutuskysynnän kasvun ja palvelualan kohtuullisen hyvän kannattavuuden ansiosta palveluyritysten investoinnit pysyvät tänä vuonna ennallaan. Ensi vuonna niiden odotetaan kohoavan 5 prosenttia.

Kotitalouksien asuinrakennusinvestointien arvioidaan supistuvan tänä vuonna 1.5 prosenttia. Asuntorakentamisen laskua hidastaa mm. korjausrakentamisen ja valtion tukeman tuotannon kasvu. Myös käytettyjen asuntojen kauppa vähe-

nee, ja asuntohintojen odotetaan pysyvän vakaina. Ensi vuonna asuntomarkkinatkin toipuvat ja asuntojen uudisrakentamiseen investoidaan 3 prosenttia tämänvuotista enemmän.

Julkisten investointien odotetaan kohoavat tänä vuonna 1 prosentilla. Kasvua tukee mm. valtion rahoittamien maa- ja vesirakentamiseen luetta-
vien uusien hankkeiden käynnistyminen. Ensi vuonna nämä väylä- ja energiahuollon hankkeet laajenevat, mikä vauhdittaa julkiset investoinnit 4 prosentin vuosikasvuun.

Kiinteän pääoman bruttomuodostus pääomatavararyhmittäin

Pääomatavararyhmä	2011*		Määrän muutos, %						
	Mrd. e	%-osuus	2010*	2011*	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E	2007→11	2012→16 ^E
Rakennukset	24.0	65.9	7.3	4.2	-1.5	3.5	4.0	0.4	3.2
Talonrakennukset	20.7	56.8	10.3	5.0	-2.1	3.2	3.8	0.6	2.6
- asuinrakennukset	12.7	34.9	25.1	4.4	-1.5	3.2	3.0	0.5	2.1
- muut talonrakennukset	8.0	21.9	-7.7	6.0	-3.0	3.1	5.0	0.7	3.5
Maa- ja vesirakennukset	3.3	9.1	-9.8	-2.0	3.0	6.0	6.0	-1.1	6.8
Koneet, laitteet ja kuljetusvälineet	9.5	26.2	-6.3	12.1	-2.0	3.7	4.0	1.9	2.9
Muut kiinteät investoinnit	2.9	7.9	-0.8	-10.8	5.0	5.0	5.0	-2.7	5.0
Kiinteän pääoman bruttomuodostus yhteensä	36.4	100.0	2.6	5.1	-1.1	3.7	4.1	0.6	3.3

Kiinteän pääoman bruttomuodostus toimialoittain

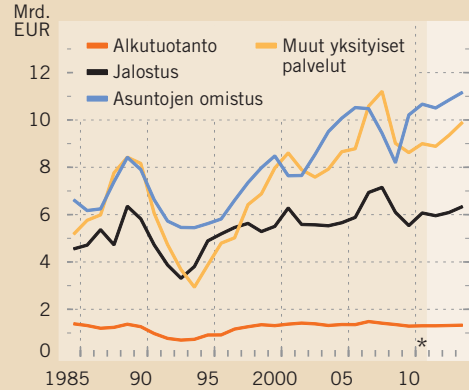
Pääomatavararyhmä	2010*		Määrän muutos, %						
	Mrd. e	%-osuus	2010*	2011*	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E	2007→11	2012→16 ^E
Maa- ja metsätalous	1.5	5.0	-4.5	1.0	0.0	1.0	1.0	-0.7	0.8
Teollisuus	3.2	10.8	-15.1	13.0	-3.2	2.5	3.5	-3.2	2.0
Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	1.4	4.7	-10.6	6.0	0.0	1.0	7.0	8.1	11.9
Rakentaminen	0.8	2.8	17.9	10.0	-5.0	4.0	4.0	2.3	2.5
Asuntojen omistus	11.7	39.9	25.2	4.4	-1.5	3.2	3.0	0.3	2.1
Yksityiset palvelut	10.8	36.7	-4.8	4.0	-0.3	5.0	5.5	0.8	3.9
Yksityiset investoinnit	29.4	100.0	4.0	5.3	-1.2	3.6	4.1	0.3	3.3
Julkiset investoinnit	4.5	13.2	-6.7	2.4	1.0	4.5	4.2	1.9	3.5
Kiinteän pääoman bruttomuodostus yhteensä	33.9	100.0	2.6	5.1	-1.1	3.7	4.1	0.6	3.3

INVESTOINTIASTE PYSYY MATALANA LÄHIVUODET

Kansantalouden investointiaste jää pariksi vuodeksi tavanomaista matalammaksi. Investointiaste alenee tänä vuonna 0.2 prosenttiyksiköllä ja kohoaa ensi vuonna 0.4 prosenttiyksiköllä 19.4 prosenttiin. Alhaiseen investointiaktiiviteettiin vaikuttavat useat tekijät. Vientikysynnän elpyminen jää tavanomaista hitaammaksi ja yritysten kannattavuus pysyy verraten matalana. Asuinrakennusinvestointien kasvua rajoittavat mm. kotitalouksien korkea velkaantuneisuus ja uustuotannon kalleus.

Investointiaste kohoaa tuntuvammin vuonna 2014, kun energiateollisuuden suurhankkeet käynnistyvät. Kahden uuden ydinvoimalan rakentamisen kerrannaisvaikutukset koko talouden ovat poikkeuksellisen merkittävät.

Yksityisten investointien määrä toimialoittain vuoden 2000 hinnan



Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S12.1/i03

Rakennus- sekä kone- ja laiteinvestoinnit

Määrä, 2000 = 100



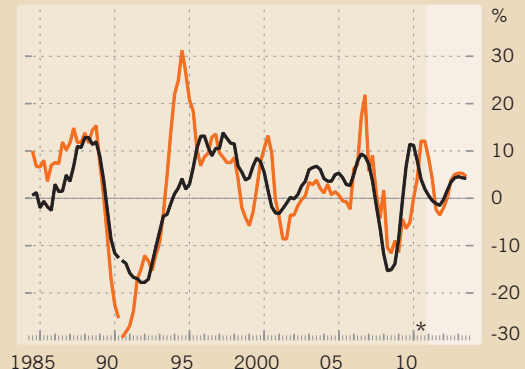
Uudistettu neljännesvuositilinpito vuodesta 1990.

Neljän neljänneksen liukuva summa.

Lähde: Tilastokeskus.

— Kone- ja laiteinvestoinnit
— Rakennusinvestoinnit

%-muutos



ETLA S12.1/i02

Yksityinen kulutus

OSTOVOIMAN KEHITYS JÄÄ VAIMEAKSI

Kotitalouksien palkkasumman kasvun arvioidaan vaimenevan viime vuodesta. Keskituntiansioiden nousu jatkuu 3 prosentin tuntumassa, mutta työpanoksen kysynnän kasvu vaimenee heikkenevän suhdannetilanteen vuoksi. Välillisen verotuksen kiristyminen vaimentaa myös kotitalouksien ostovoiman kasvua. Inflaation hidastumisesta huolimatta kotitalouksien reaalisen ostovoiman kasvu jää siten aiempaa vaatimattomammaksi.

Parin seuraavan vuoden aikana kotitaloussektorin tulokehitystä hallitsee palkkasumman kasvu. Yrittäjätulojen kasvun arvioidaan vaimenevan heikkenevän suhdannetilanteen myötä. Omaisuustulojen kasvua kaventaa yritysten kannattavuuden vähäinen koheneminen ja matala korkotas.

Metsätalousyrittäjien tulojen kasvu vaimenee viime vuodesta metsäteollisuuden suhdannetähtäimien heikkenemisen vuoksi. Myös maatalousyrittäjien tulot kasvavat aiempaa hitaammin. Maatalouden tuottajahinnat kohosivat vielä viime vuoden aikana hintojen arvioidaan alenevan. HWWI-indeksin mukaan elintarvikkeiden raaka-aineiden maailmanmarkkinahinnat olivat kuluvan vuoden alussa 10 prosentin alamäessä.

Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan talouden palkkasumma kohosi viime vuonna 4.8 prosenttia. Palkkasumman kasvu painottui palkkasummaindikaattorin mukaan yksityiselle sektorille, jossa nousua oli 5.5 prosenttia. Julkisella sektorilla palkkasumman kasvu jäi 3.1 prosenttiin. Palkkasumman kasvuo johtui yksityisen sektorin paremmasta työllisyystilanteesta. Tilastokeskuksen työvoimatiedustelun mukaan työpanos kasvoi viime vuonna prosentin verran. Erityisesti rakennustoiminnassa työpanoksen kysyntä oli edelleen vahvassa kasvussa. Kotitalouksien ostovoimakkehitystä kavensivat nettotulonsiirtojen tuntuva kasvu julkiselle sektorille, hintojen 3.4 prosentin nousu sekä yrittäjätulojen supistuminen.

Kotitalouksien reaalinen ostovoima lisääntyi yhteensä 1.5 prosenttia. Yksityisten kulutusmenojen määrä kasvoi 3.3 prosenttia, joten säästämisaste aleni tuntuvasti. Erityisesti kestokulutushyödykkeiden, kuten autojen, hankinnat kääntyivät vahvaan nousuun edellisvuoden notkahduksen jälkeen. Myös puolikestävien tavaroiden sekä palveluiden kysyntä kasvoi selvästi edellisestä vuodesta. Sen sijaan lyhytikäisten tavaroiden kysynnän kasvu jäi vain yhteen prosenttiin.

Kotitalouksien luottojen kysyntä kasvoi vajaat 10 prosenttia, ja luottokantojen kasvu jatkui 5 prosentin tuntumassa. Säästämisaste aleni edellisvuoden 4.1 prosentista 1.7 prosenttiin.

Kotitalouksien käytössä oleva tulo

Tuloerä	Mrd. e				Muutos, %			
	2011*	2012*	2013 ^E	2014 ^E	2011*	2012*	2013 ^E	2014 ^E
Palkat	78.4	81.0	83.9	87.0	4.7	3.3	3.6	3.7
Työnantajan sos. kulut	18.0	18.8	19.6	20.4	0.6	4.6	4.3	4.2
Omaisuustulot	9.9	9.7	9.8	10.1	16.1	-2.6	1.6	2.6
Yrittäjätulot	12.6	12.4	12.6	13.0	-3.8	-1.6	1.3	3.4
Tulonsiirrot julkiselta sektorilta, netto	-12.5	-12.5	-13.0	-13.6	14.8	0.4	3.7	4.7
Muut tulot ja tulonsiirrot ulkomaille, nettolisäys	-0.5	-0.4	-0.3	-0.3				
Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot	107.3	110.0	113.6	117.2	4.6	2.4	3.3	3.2

Lähde: Tilastokeskus.

Laskennalliset asuntotulot kääntyivät viime vuonna selvään laskuun muun muassa energian kallistumisen vuoksi. Ennustejaksolla laskennallisten asuntotulojen alamäen arvioidaan jatkuvan asumiskustannusten kallistumisen vuoksi. Muiden yrittäjätulojen kasvun odotetaan jatkuvan vaihteena talouden hitaan elpymisen myötä. Myös kotitalouksien omaisuustulojen odotetaan kasvavan hitaasti.

Viime syksynä tehdyn ns. raamiratkaisun perusteella kuluvan ja ensi vuoden sopimuspalkkojen nousu asettunee runsaaseen 2 prosenttiin. Liukumat ja rakennemuutos mukaan lukien ansio-
tasoindeksi arvioidaan kohoavan sekä tänä että ensi vuonna 3 prosentin tuntumassa.

Kuluvana vuonna kokonaistuotannon kasvun arvioidaan jäävän vajaaseen prosenttiin, jolloin työpanoksen kysyntä saattaa hieman supistua. Palkkasumman kasvu vaimenee siten runsaaseen 3 prosenttiin.

Yksityisen kulutuksen määrä, kotitalouksien reaalinen ostovoima ja säästämisaste



Yksityiset kulutusmenot ja kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen ostovoima

Määrän muutos

Kulutuserä	Mrd. e 2011*	Edellisestä vuodesta, %				Keskimäärin, %	
		2011	2012*	2013 ^E	2014 ^E	2007→11	2012→16 ^E
Kestokulutustavarat	9.2	9.4	3	2	4	3.3	3
Puolikestävät tavarat	9.4	6.6	2	3	2	3.8	3
Lyhytikäiset tavarat	28.9	1.0	2	2	1	1.2	1
Palvelut	53.4	4.2	2	1	1	1.4	1
Muut ¹⁾	4.4	2.2	1	1	2	1.5	1
Yksityiset kulutusmenot	105.3	3.3	2	1	2	1.8	2
Kotitalouksien reaalinen ostovoima²⁾		1.5	0	1.6	1.6	2.4	0
Säästämisaste, %		1.7	0.3	0.3	0.4	1.7	0

¹⁾ Kotitalouksien kulutusmenot ulkomailla (netto) sekä voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutus.

²⁾ Kotitalouksien käytettävissä oleva tulo jaettuna yksityisten kulutusmenojen hintaindeksillä.

Lähde: Tilastokeskus.

Kulutusmenojen hinnan nousun arvioidaan asetuvan tänä vuonna 2.5 prosenttiin lähinnä välillisen verotuksen kiristymisen vuoksi. Muun muassa alkoholin, liikenteen polttoaineiden ja henkilöautojen hyödykeverotus kiristyy.

Työn tuottavuuden arvioidaan kohoavan tänä vuonna vain vähän, jolloin viime syksynä tehdyt palkkaratkaisut voimistavat selvästi yksikkötyökustannusten nousua ja samalla heikentävät osaltaan kustannuskilpailukykyä. Keskimäärin kotitalouksien reaalitulojen arvioidaan jäävän tänä vuonna suunnilleen viime vuoden tasolle.

KULUTUSKYSYNNÄN KASVU VAIMENEE

Viime vuonna kestokulutushyödykkeiden kysynnän kasvu jatkui 7 prosentin tuntumassa. Muun muassa uusien autojen rekisteröinnit kasvoivat 12.6 prosenttia. Vähittäiskaupan myyntitilastojen perusteella myös tietoliikennelaitteiden ja tietokoneiden kysyntä lisääntyi voimakkaasti. Sen sijaan

kodinkoneiden ja huonekalujen myynti kasvoi vain vähän edellisestä vuodesta.

Kuluvana vuonna kestokulutushyödykkeiden kysynnän kasvun arvioidaan vaimenevan reaalisen ostovoiman heikon kehityksen vuoksi. Puolikes-tävien tavaroiden, kuten vaatteiden ja jalkineiden, kysynnän odotetaan kasvavan vajaan 2 prosentin tuntumassa. Myös palvelujen ja lyhytikäisten tavaroiden kysynnän kasvu jatkuu hieman aiempaa vaimempaan. Vähittäiskaupan myynnin kasvun odotetaan hidastuvan viime vuoden 2.3 prosentista vajaan kahteen prosenttiin. Yhteensä yksityisten kulutusmenojen määrän arvioidaan kasvavan tänä vuonna 1.7 prosenttia.

Vuonna 2013 kotitalouksien reaalisen ostovoiman arvioidaan kohoavan vajaan 2 prosenttia inflaation hidastumisen ja palkkasumman kasvun voimistumisen vuoksi. Kulutusmenojen määrän kasvu jatkuu vajaan 2 prosentissa. Kysynnän

Kansantulo ja bruttokansantuote

Tuloerä	Mrd. e		Muutos, %			Osuus kansantulosta			
	2011*	2011*	2012*	2013 ^E	2014 ^E	2011*	2012*	2013 ^E	2014 ^E
Työtulot	96.3	4.0	3.5	3.5	4.0	58.9	59.9	59.7	59.2
- palkat	78.4	4.7	3.5	3.5	3.5	47.9	48.6	48.4	48.0
- työnantajan sos.vak.maksut	18.0	0.6	4.5	4.5	4.0	11.0	11.3	11.3	11.3
Kotitalouksien yrittäjätulot	12.6	-3.8	-1.5	1.5	3.5	7.7	7.5	7.3	7.2
- yrittäjätulo maatal.	0.7	10.0	2.0	0.0	0.0	0.4	0.4	0.4	0.4
- yrittäjätulo metsätal.	1.6	-5.0	-7.0	-2.0	1.0	1.0	0.9	0.9	0.8
- laskennallinen asuntotulo	4.6	-15.0	-6.0	-1.0	1.0	2.8	2.6	2.4	2.4
- muut kotitalouksien yrittäjätulot	5.8	6.0	3.0	4.0	6.0	3.5	3.6	3.6	3.6
Omaisuuksien tulot ja muut yrittäjätulot	30.5	14.1	-6.5	7.0	9.0	18.7	17.2	17.7	18.4
Tuotannon ja tuonnin verot miinus tukipalkkiot	24.2	13.7	6.5	3.5	3.5	14.8	15.5	15.4	15.2
Kansantulo	163.7	6.4	1.5	4.0	4.5	100	100	100	100
Poistot	30.0	4.0	0.0	4.5	4.5				
Ensitulo ulkomailta	-2.1								
Bruttokansantuote markkinahintaan	191.6	6.6	1.7	4.1	4.5				

Lähde: Tilastokeskus.

muutoksen arvioidaan jakaantuvan melko tasaisesti eri kulutusryhmiin. Säästämisasteen alenemisen odotetaan pysähtyvän.

Vuonna 2011 työtulojen osuus kansantulosta pysyi lähes edellisen vuoden tasolla, ja samalla yritysten kannattavuuden koheneminen pysähtyi. Ennustejaksolla työtulojen osuuden kansantulosta arvioidaan pysyvän lähes ennallaan viime syksyn raamisopimuksessa solmittujen palkkaratkaisujen perusteella.

KULUTTAJAT OPTIMISTISIA

Kuluvan vuoden tammi-helmikuussa kotitalouksien arviot taloustilanteesta olivat hieman optimistisempia kuin viime vuoden lopun notkahduksen aikana. Odotukset Suomen tulevasta talouskehityksestä olivat selvästi aiempaa optimistisempia. Oman taloudellisen tilanteensa kuluttajat arvioivat pysyneen lähes ennallaan. Työllisyystilanteen kuluttajat arvioivat edelleen heikoksi, mutta arviot ovat muuttuneet alkuvuonna hieman parempaan suuntaan. Ajankohtaa ei pidetty lainanoton kannalta yhtä edullisena kuin vielä viime vuoden alkupuoliskolla. Kiinnostus suurempiin hankintoihin pysyi kuitenkin lähes samalla tasolla kuin viime vuonna keskimäärin.

MATALA KORKOTASO JA OPTIMISMIN VAHVISTUMINEN PIRISTÄVÄT LUOTTOJEN KYSYNTÄÄ

EKP korotti ohjauskorkoa viime vuonna kahteen otteeseen 1.5 prosenttiin. Joulukuussa ohjauskorkoja muutettiin takaisin yhteen prosenttiin talouden inflaatio-odotusten laantumisen ja heikkenevän suhdannetilanteen myötä. ETLAn ennusteessa ohjauskoron arvioidaan pysyvän matalana ainakin parin seuraavan vuoden ajan.

Luottojen kysyntä kasvoi selvästi viime vuonna. Suomen Pankin tilastojen mukaan uusien asuntoluottojen nostot kasvoivat 8.5 prosenttia ja kulutusluottojen 11.1 prosenttia. Velkaantumisasteen, eli luottokannan suhteen käytettävissä oleviin vuosituloihin, arvioidaan kohonneen edellisestä vuodesta. Veloista merkittävä osuus on asuntoluottoja. Kotitalouksien asuntoluottojen kuolelutukset olivat viime vuonna noin 16 mrd. euroa. Tämä oli runsaat 17 prosenttia suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin.

Kuluvan vuoden helmikuussa uusien asuntolainojen korko oli 2.5 prosenttia, mikä oli 0.3 prosenttiyksikköä korkeampi kuin vuosi sitten. Melko matalan korkotason myötä kotitalouksien luotonottohalukkuuden kasvun odotetaan jatkuvan lähes viime vuoden tapaan. Ennustejaksolla kotitalouksien säästämisasteen arvioidaan pysyvän matalana.

Julkinen talous

FINANSSIPOLITIikka

Läntiset teollisuusmaat ovat jo parin vuoden ajan kamppailleet finanssi- ja valtionvelkakriisin kurimuksessa. Erityisen vaikea tilanne on euroalueella, jossa usean maan julkinen velka on paisunut hallitsemattomaksi. Ylivelkaantumisen taittaminen hallitusti vie aikaa ja pitää yllä normaalia suurempaa epävarmuutta sijoittajien, yritysten ja kotitalouksien keskuudessa.

EU-maissa finanssipolitiikan kiristämisen ja velkojen sopeuttamisen kerrannaisvaikutukset hidastavat talouskasvua kaikissa jäsenmaissa, myös meillä Suomessa. Toistaiseksi olemme selvinneet varsin pienin vaurioin ja paljolti valtion verraten matalan velkaantuneisuuden ansiosta. Julkinen velkamme on kuitenkin tuntuvasa kasvussa, ja ilman uusia toimenpiteitä velkaantuneisuutemme kasvaa lähivuosinakin vauhdilla.

JULKISYHTEISÖJEN RAHOITUSVAJE SUPISTUI VIIME VUONNA

Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan julkisyhteisöjen viime vuoden rahoitusvaje supistui

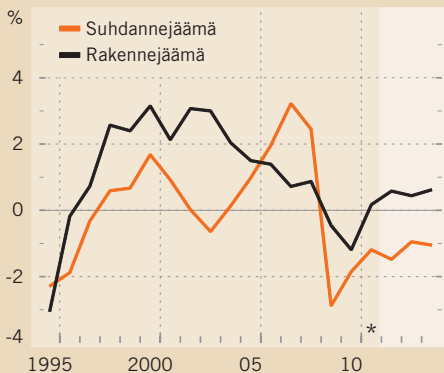
ennakkoarvioita enemmän. Alijäämän osuus kokonaistuotannosta putosi 2 prosenttiyksiköllä 0.8 prosenttiin.

Julkisyhteisöjen alijäämän pieneneminen johtui lähes yksinomaan valtiontalouden kohentumisesta. Valtion rahoitusaliäämän suhde kokonaistuotantoon supistui 2.5 prosenttiyksiköä 3 prosenttiin. Paikallishallinnossa (kunnat ja kuntayhtymät) alijäämä kasvoi ja sosiaaliturvarahastojen ylijäämä supistui.

Palkkatulojen ja yritysten veronalaisten tulojen kasvu sekä toimeenpannut vero- ja maksuoro-rotukset tuottivat julkisyhteisöille vero- ja omaisuustuloja yhteensä 8 prosenttia edellisvuotta enemmän. Julkisyhteisöjen menot puolestaan kohosivat 3.5 prosenttia. Kulutus- ja sosiaalime-
nojen kasvua hillitsi poikkeuksellisen maltillinen kustannuskehitys.

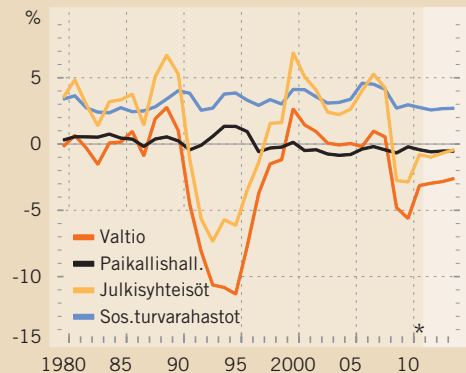
Julksen budjettivajeen ja valtion kassavarojen supistuminen vähensivät lainanottotarvetta. Valtion ja kuntien yhteenlaskettu bruttovelka koho-

Julkisyhteisöjen rahoitusyliäämän¹⁾ hajotelma, %-yksikköä BKT:sta



ETLA S12.1/g56

Julkisyhteisöjen rahoitusyliäämä suhteessa BKT:hen



ETLA S12.1/g43

si 7.5 miljardia euroa. Julkisyhteisöjen ns. EMU-velan (bruttovelasta vähennetty sisäiset saamiset) osuus kansantuotteesta kohosi 0.2 prosenttiyksiköllä 48.6 prosenttiin.

LAINAOTTOTARVE PYSYY SUURENA

Tänä vuonna julkisyhteisöjen rahoitusvaje lisääntyy, kun BKT:n kasvun hidastuminen jarruttaa kotitalouksien ja yritysten veropohjien kasvua. Suhdanteista aiheutuva rahoitustarpeen lisäys on tänä vuonna arviolta 0.3 prosenttia suhteessa kokonaistuotantoon.

Päätösperäisten tekijöiden vaikutus kuluvan vuoden rahoitustarpeeseen jää edellisvuotista huomattavasti pienemmäksi, kun hyödykeverojen ja sosiaalivakuutusmaksujen korotusten vastapainoksi yritysverotus keveni, perusturvan tasoa

parannettiin ja sosiaalietuuksiin tehtiin tuntuvat indeksikorotukset. Nämä päätösperäiset tekijät jarruttavat rahoitusvajeen kasvua tänä vuonna 0.1 prosenttia suhteessa kokonaistuotantoon.

Kokonaistuotannon kasvun vauhdittuminen 2.6 prosenttiin ensi vuodesta lukien ei riitä tasapainottamaan valtion ja kuntien budjetteja. Ilman uusia finanssipoliittisia säästötoimia rahoitusvajeen kehitys jää tulevien suhdanteiden varaan.

Suhdannetilanteen kohenemisen (automaattiset vakauttajat) arvioidaan supistavan valtion ja kuntien rahoitusvajeen suhdetta kokonaistuotantoon vuoteen 2014 mennessä noin 0.5 prosenttiyksiköä 3 prosentin tuntumaan. Ennustejakson päättyessä valtion ja kuntien yhteenlaskettu lainanottotarve on noin 5–6 mrd. euroa.

Julkisyhteisöjen tulot ja menot sekä rahoitusasema

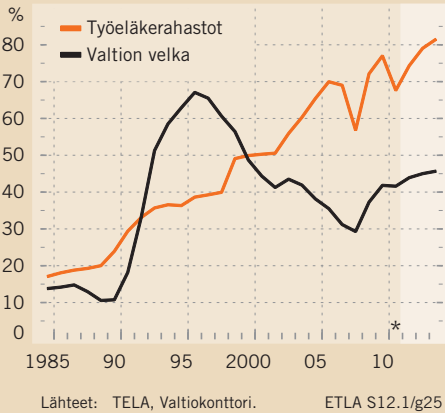
	Mrd. e					Muutos, %			
	2010*	2011*	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E	2011*	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E
Omaisuus- ja yrittäjätulot	7.1	7.8	7.7	8.2	8.7	10.8	-2.0	7.2	6.0
Välittömät verot	28.6	30.9	31.4	32.9	34.3	8.0	1.6	4.6	4.5
- josta yhteisövero	5.1	5.8	5.4	5.8	6.1	13.5	-6.6	7.0	6.1
Välilliset verot	23.9	26.9	28.6	29.5	30.4	12.3	6.3	3.2	3.2
Sosiaalivakuutusmaksut	22.9	23.8	25.3	26.7	28.0	4.1	6.2	5.5	5.0
Tulot yhteensä	82.5	89.5	92.9	97.2	101.5	8.4	3.9	4.6	4.4
Kulutusmenot	44.2	45.7	47.2	48.8	50.5	3.4	3.4	3.4	3.4
Tukipalkkiot	2.7	2.7	2.7	2.7	2.8	1.2	0.6	0.6	0.5
Sosiaalimenot ja tulonsiirrot	37.6	39.0	40.8	42.5	44.2	3.7	4.8	4.1	4.0
- josta sosiaalietuudet ja avustukset	35.7	36.9	38.8	40.5	42.1	3.4	5.2	4.3	4.0
Korkomenot	2.6	2.9	3.3	3.7	3.9	10.3	15.5	10.8	6.4
Menot yhteensä	87.0	90.2	94.1	97.7	101.3	3.6	4.3	3.9	3.7
Säästö	-4.5	-0.8	-1.1	-0.5	0.2				
Poistot ja pääoman siirrot, netto	3.7	4.0	4.1	4.2	4.4	6.8	2.8	3.2	4.5
Pääoman bruttomuodostus ¹⁾	4.5	4.8	4.9	5.3	5.6	7.3	3.3	6.4	5.7
Rahoitusjäämä (nettoluotonanto)	-5.2	-1.5	-2.0	-1.5	-1.0				
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä/BKT, %	-2.9	-0.8	-1.0	-0.7	-0.4				
- valtio	-5.7	-3.2	-3.0	-2.9	-2.6				
- paikallishallinto	-0.2	-0.4	-0.6	-0.5	-0.5				
- sosiaaliturvarahastot	3.0	2.8	2.6	2.7	2.7				
BKT:n arvo	179.7	191.6	194.7	202.7	211.9				

¹⁾ Ml. varastojen muutos ja maanostot.

Lähde: Tilastokeskus.

Sektoreittain tarkasteltuna paikallishallinnon rahoitustilanne näyttää huolestuttavalta. Kuntien ja kuntayhtymien rahoitusvaje kasvoi viime vuonna, ja ilman kuntien omia sopeutustoimenpiteitä ja/ tai valtionapujen lisäystä alijäämästä muodostuu pysyvä. Ennustejaksolla paikallishallinto velkaantuu joka vuosi lisää noin 1 mrd. euroa.

Työeläkerahastojen pääoman ja valtion bruttovelan suhde BKT:hen



KULUTUSMENOT VAJAAN 4 PROSENTIN KASVUSSA

Valtion ja kuntien kulutusmenojen kasvu vauhdittui viime vuonna 3.5 prosenttiin. Kulutusmenojen kasvua kiihdytti työvoimakustannusten kohoaminen, kun ansiotaso nousi edellisvuotta ripeämmin ja kansaeläkemaksun alennuksen vaikutus poistui. Suhteessa kokonaistuotantoon julkisten kulutusmenojen osuus supistui vajaalla prosenttiyksiköllä 23.8 prosenttiin.

Ennustejaksolla julkisen kulutuksen kasvun arvioidaan jatkuvan keskimäärin 3.5 prosentin vuosivauhtia. Julkisyhteisöjen henkilöstön ansiotason arvioidaan kohoavan yleisen ansiotason nousua seuraten, vajaan 3 prosenttia vuosittain. Julkisyhteisöjen oman tuotannon osuus kulutusmenoista laskee ja niiden henkilöstön määrän kasvaa vain vähän.

Julkisten kulutusmenojen osuus kokonaistuotannosta kohoaa tänä vuonna 24.2 prosenttiin ja alenee vuoteen 2014 mennessä viime vuoden tasolle.

SOSIAALIMENOJEN KASVU KIIHTYY

Kokonaistuotannon kasvun vauhdittumisen ja tavanomaista matalampien indeksitarkistusten

Veroaste, % BKT:sta

	2010*	2011*	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E
Väliittömät verot	15.9	16.1	16.1	16.2	16.3
- kotitaloudet	13.1	13.1	13.3	13.4	13.3
- yhteisöt	2.8	3.0	2.8	2.9	2.9
Väliilliset verot	13.3	14.0	14.7	14.5	14.4
Sosiaalivakuutusmaksut	13.0	12.7	13.3	13.5	13.5
- kotitaloudet	4.1	4.2	4.5	4.7	4.8
- yhteisöt	8.9	8.5	8.8	8.8	8.7
Muut verot¹⁾	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Veroaste	42.3	42.9	44.1	44.2	44.1
Nettoveroaste					
Ansiotulojen veroaste²⁾	27.4	28.5	28.7	28.9	29.0

¹⁾ Mm. perintö- ja lahjavero.

²⁾ Kotitalouksien maksamat väliittömät verot ja sosiaalivakuutusmaksut suhteessa ansiotuloihin (ansiotulot= palkkasumma+eläketulo+sairausvakuutus- ja työttömyyspäivärahat).

Lähde: Tilastokeskus.

ansioista sosiaalietuuksien ja -avustusten kasvuvauhti hidastui viime vuonna 3 prosenttiin. Suhhteessa kokonaistuotantoon niiden osuus putosi 0.6 prosenttiyksiköllä 19.3 prosenttiin.

Tänä vuonna sosiaalietuuksien kasvu ponnahtaa tilapäisesti 5 prosenttiin, kun työeläkkeisiin ja muihin sosiaalietuuksiin tehtiin noin 2 prosenttia edellisvuotista suuremmat indeksikorotukset. Ennustejakson jälkipuoliskolla sosiaalimenojen kasvun arvioidaan hidastuvan 4 prosenttiin. Vuonna 2014 niiden osuus kokonaistuotannosta kohoaa vajaaseen 20 prosenttiin.

VEROASTE NOUSEE

Kansantalouden veroaste nousi viime vuonna 0.8 prosenttiyksiköllä 42.9 prosenttiin. Välittömien verojen tuoton osuus kokonaistuotannosta kohosi 0.2 prosenttiyksiköllä 16.1 prosenttiin. Yksityisen kulutuksen ripeä kasvu ja kulutusverojen korotukset nostivat välillisen veron tuoton kokonaistuotanto-osuuden peräti 0.7 prosenttiyksiköä 14 prosenttiin. Maksuperusteiden noususta huolimatta sosiaalivakuutusmaksujen kansantuoteosuus aleni 0.3 prosenttiyksiköllä 12.7 prosenttiin. Maksurasitusta kevensivät työnantajilta aiempina vuosina liikaa perittyjen maksujen palautukset.

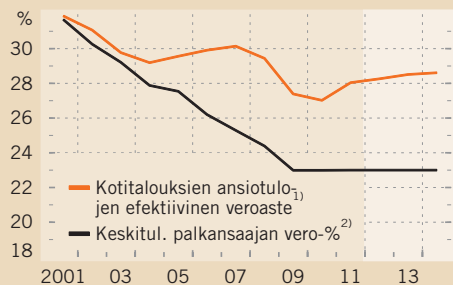
Ennustejaksolla kansantalouden veroasteen nousu jatkuu. Tänä vuonna veroaste kohoaa yhdellä prosenttiyksiköllä 44 prosenttiin, kun vakuutetun ja työnantajan sosiaalivakuutusmaksuja korotettiin ja myös hyödykeverotus kiristyi. Lisäksi kuntien tuloveroprosentti nousi.

Kotitalouksien ansiotuloista perittävät tuloverot ja sosiaalivakuutusmaksut kohoavat tänä ja ensi

vuonna yhteensä 0.5 prosenttiyksiköä 28 prosenttiin. Kuntien tuloverotus kiristyy tänä vuonna 0.1 prosenttiyksiköä ja sosiaalivakuutusmaksut peräti 0.5 prosenttiyksiköä. Kotitalouksien verotusta kiristää myös eräiden verovähennysten pieneminen ja pääomatuloveroprosentin nousu 30 prosenttiin.

Yritysten ja yhteisöjen tuloverotus aleni tälle vuodelle 1.5 prosenttiyksiköllä 24.5 prosenttiin. Yritysten kokonaisverorasitus ei kuitenkaan kokonaisuutena kevene, koska sosiaalivakuutusmaksut nousivat ja mm. pääomatuloveroprosenttia korotettiin. Ennustejakson jälkipuoliskolla yritysten verotus kiristyy hienokseltaan, kun työnantajan sosiaalivakuutusmaksuja nostetaan aiemmin sovittu ohjelman mukaisesti.

Kotitalouksien veroasteita



1) Kotitalouksien ansiotuloista (pl. pääomatulot) maksamat välittömät verot suhteessa ansiotuloihin.

2) Budjettiesityksen yhteydessä ilmoitettu palkansaajan keskm. vero-%, kun tulotaso pysyy ennallaan. ETLAn ennuste vuodesta 2012 alkaen.

Lähteet: Kansantalouden tilinpito ja ETLA S12.1/g53 hallituksen budjettiesitykset.

Tuotanto ja työllisyys

KOKONAISTUOTANTO KASVAA TÄNÄ VUONNA PROSENTIN

ETLAn arvion mukaan Suomen BKT kasvaa tänä vuonna 0.9 prosenttia. Vientikysyntä jää heikoksi, ja kotimainen kysyntä vaimenee tuntuvasti viimevuotisesta. Teollisuuden arvonlisäyksen odotetaan kasvavan 3 prosenttia, mutta rakentamisen arvonlisäys supistuu prosentin ja alkutuotannon 2 prosenttia. Palvelujen arvonlisäys nousee vain prosentin.

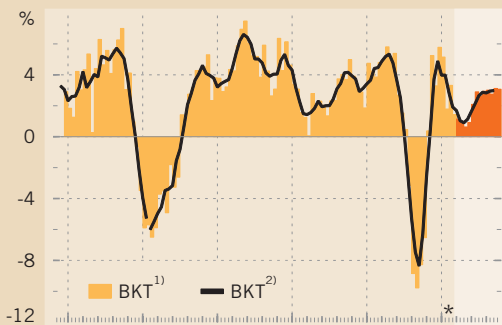
Arvioimme, että kokonaistuotannon kasvuvauhti nousee ensi vuonna vajaaseen 3 prosenttiin. Vientikysyntä elpyy selvästi, ja teollisuuden arvonlisäyk-

sen kasvuvauhti kiihtyy 5 prosenttiin. Rakentamisen arvonlisäys kohoaa ensi vuonna 3 prosenttia ja alkutuotannon sekä palveluiden 2 prosenttia.

TEOLLISUUSTUOTANTO KASVAA RIPEÄSTI ENSI VUONNA

Tuotoksella mitattuna teollisuustuotanto kasvaa tänä vuonna vajaat 3 prosenttia. Lähes kaikkien toimialojen tuotannon kasvu jää edellisvuotista pienemmäksi. Kulkuneuvoteollisuuden tuotanto kasvaa kuitenkin viimevuotisesta, koska telakka-teollisuus on saanut uusia tilauksia. Teollisuuden tuotos lisääntyy ensi vuonna noin 5 prosenttia. Teknologiateollisuuden tuotannon arvioidaan

Bruttokansantuotteen määrän muutokset toimialoittain neljännesvuosittain

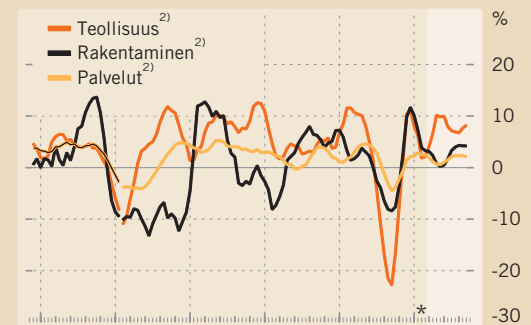


Uudistettu neljännesvuositilinpito vuodesta 1990.

1) Muutos edellisen vuoden vastaavasta neljänneksestä.

2) Laskettu neljän neljänneksen liukuvasta summasta.

Lähde: Tilastokeskus.



ETLA S12.1/t02

Bruttokansantuote toimialoittain

	Mrd. e			Määrän muutos, %					
	Osuus, %		2010*	Edellisestä vuodesta				Keskimäärin	
	2011*	2011*		2011*	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E	2007→11	2012→16 ^E
Alkutuotanto	5.0	3.0	0.3	4	-2	2	3	3.8	2
Teollisuus	36.0	21.8	11.8	2	3	5	6	-0.8	5
Rakentaminen	11.1	6.7	9.8	4	-1	3	4	1.1	3
Palvelut	113.3	68.5	1.5	2	1	2	2	1.3	3
BKT perushintaan	165.5	100	3.8	2.3	0.9	2.5	2.9	0.6	2.4

Lähde: Tilastokeskus.

kasvavan noin 5 prosenttia tänä vuonna ja 6 prosenttia ensi vuonna. Metallien jalostuksen tuotannon kasvuvauhti hiljenee tänä vuonna 4 prosenttiin. Koneiden ja laitteiden tilauskanta on vahva, ja tuotannon odotetaan kasvavan 5 prosenttia sekä tänä että ensi vuonna.

Kotimaisen matkapuhelinteollisuuden tuotanto ei päässyt vauhtiin viime vuoden aikana. Matkapuhelien tuotekehityksen uudelleenjärjestelyjen takia uusia tuotteita tuli hitaasti markkinoille. Kokoonpanotuotanto siirretään tämän vuoden aikana Aasiaan, missä myös komponentit tehdään. Suomeen jäävät vielä räätälöidyt toimitukset. Vielä on epäselvää, mitkä ovat lopulliset vaikutukset koko sähkö- ja elektroniikkateollisuuden tuotan-

tolukuihin. Toimialalla valmistetaan paljon muuta kuin esimerkiksi sähkömoottoreita, -generaattoreita ja -muuntajia sekä mittaus-, testaus- ja navigointilaitteita.

Kulkuneuvoteollisuuden tuotanto kasvaa tänä vuonna 10 prosenttia. Tänä vuonna toimitetaan useita erikoisaluksia. Myös ensi vuonna luovutetaan erikoisaluksia ja Viking Linen tilaama risteilylautta. Uudenkaupungin autotehtaalla uusien sähköautojen sarjatuotanto on vielä pieni. Fisker Karma -hybridisähköauton sarjatuotanto alkoi viime vuoden maaliskuussa. Tuotantoon on tulossa myös urheiluauto. Kulkuneuvoteollisuuden tuotannon arvioidaan kasvavan 4 prosenttia ensi vuonna.

Teollisuustoimialojen tuotos

	Määrän muutos, %									
	Mrd. e	Osuus, %	Edellisestä vuodesta					Keskimäärin		
	2010*	2010*	2010*	2011*	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E	2007→11	2012→16 ^E	
Teknologiateollisuus	52.8	43.9	4.4	2.1	5	6	7	-1.6	6	
- metallien jalostus	9.5	7.9	38.3	6.5	4	6	8	-1.6	5	
- metallituotteet	6.7	5.5	-1.5	6.3	4	6	6	0.2	5	
- koneet ja laitteet	15.0	12.5	0.1	6.3	5	5	7	-0.9	5	
- kulkuneuvot	2.7	2.3	-12.5	-11.1	10	4	14	-11.8	11	
- elektroniikka- ja sähköteollisuus	18.9	15.7	1.3	-1.2	4	6	7	-0.4	7	
Metsäteollisuus	19.1	15.8	15.1	0.6	-2	6	6	-3.0	4	
- puutavateollisuus	5.6	4.7	16.6	1.3	1	4	6	-4.0	3	
- paperiteollisuus	13.5	11.1	14.5	0.3	-3	7	7	-2.5	4	
Graafinen teollisuus	1.5	1.2	-3.3	0.9	2	3	3	-5.0	2	
Kemianteollisuus	18.4	15.3	2.3	6.6	3	2	3	1.5	2	
Elintarviketeollisuus	10.2	8.5	1.3	2.1	1	3	3	0.8	2	
Tekstiili-, vaatetus-, nahka- ja kenkäteollisuus	1.1	0.9	6.2	4.1	0	3	2	-4.0	2	
Muu tehdasteollisuus	4.4	3.6	2.3	4.5	2	3	3	-0.5	3	
Tehdasteollisuus yhteensä	107.5	89.2	5.3	3.0	2.9	4.7	5.4	-1.0	4.5	
Mineraalien kaivu	1.8	1.5	19.6	9.7	10	8	7	7.3	7	
Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	11.1	9.3	6.4	-5.9	1	4	4	0.2	3	
Koko teollisuus	120.5	100	5.6	2.3	2.6	4.7	5.4	-0.8	4.4	
Teollisuus pl. elektroniikka- ja sähköteollisuus	101.5	84.3	7.1	3.7	3	4	5	-1.1	3	

Lähde: Tilastokeskus.

Metsäteollisuuden tuotanto supistuu tänä vuonna 2 prosenttia viimevuotisesta, kun paperiteollisuuden tuotanto vähenee 3 prosenttia. Alan kysyntänäkymät ovat heikot.

Kemianteollisuudessa on vain pieniä merkkejä suhdanteiden heikkenemisestä. Tuotannon arvioidaan kasvavan tänä vuonna 3 prosenttia ja ensi vuonna 2 prosenttia.

Elintarvikkeiden tuotannon arvioidaan lisääntyvän prosentin tänä vuonna ja 3 prosenttia ensi vuonna. Elintarvikkeet ovat välttämättömyyshyödykkeitä, joten niiden kulutus ei vähene taantumassa yhtä paljon kuin esimerkiksi kestokulutus- tai investointitarvaroiden kysyntä.

PALVELUALOJEN TUOTOS

Tilastokeskuksen ennakotietojen mukaan palvelujen volyymi kasvoi viime vuonna 2.6 prosenttia arvonlisäyksen käsitteellä mitattuna. Yksityisellä

BKT kasvoi viime vuonna vajaat 3 prosenttia

Kansantalouden tilinpidon maaliskuussa julkaistujen tietojen mukaan bruttokansantuote kasvoi viime vuonna 2.9 prosenttia edellisvuodesta.

Ensimmäisellä neljänneksellä kokonaistuotanto lisääntyi 5.2 prosenttia, toisella 1.8 prosenttia ja kolmannella neljänneksellä 3.3 prosenttia vuodentakaisesta. Vuoden viimeisellä neljänneksellä kasvuvauhti hidastui 1.4 prosenttiin. Kausitasoitettuna kokonaistuotanto lisääntyi ensimmäisellä neljänneksellä 0.3 prosenttia, mutta supistui toisella 0.1 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Kolmannella neljänneksellä BKT kasvoi 1.1 prosenttia, mutta viimeisellä neljänneksellä vain 0.1 prosenttia edellisestä neljänneksestä.

Teollisuuden arvonlisäys kasvoi viime vuonna 1.9 prosenttia. Rakentamisen arvonlisäys lisääntyi 3.8 ja palvelualojen 2.6 prosenttia vuodentakaisesta.

Palvelutoimialojen tuotos

	Määrän muutos, %								
	Mrd. e		Osuus, %		Edellisestä vuodesta			Keskimäärin	
	2010*	2010*	2010*	2011*	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E	2007→11	2012→16 ^E
Kauppa	30.1	15.5	3.8	4	1	3	3	1.4	4
- moottoriajoneuv. kauppa	4.9	2.5	7.4	8	1	3	3	0.0	5
- tukkukauppa	14.3	7.4	3.4	3	1	3	3	0.7	4
- vähittäiskauppa	11.0	5.6	2.8	3	2	3	3	3.1	3
Majoitus- ja ravitsemistoim.	6.4	3.3	1.2	3	1	2	2	-0.7	2
Liikenne	20.9	10.8	4.2	4	1	3	4	0.4	3
- kuljetus	19.5	10.0	4.4	4	1	3	4	1.4	3
- postiliikenne	1.5	0.8	1.3	1	1	4	4	-3.0	2
Rahoitus- ja vak.toiminta	8.5	4.4	2.8	-1	1	3	3	5.4	3
Asuntojen omistus	22.1	11.4	2.2	1	2	2	2	1.7	1
Kiinteistö- ja liike-elämää									
palveleva toiminta	43.4	22.4	2.5	6	1	3	4	6.0	3
Muut sosiaaliset ja									
yhteiskunnalliset palvelut	62.5	32.2	1.1	0	0	1	1	2.1	1
Yksityiset palvelut	144.3	74.4	2.8	3.6	1	3	3	2.0	3
Julkiset palvelut	49.7	25.6	0.4	0.3	0	1	1	0.5	1
Yhteensä	194.0	100	2.2	2.5	1	2	2	1.3	2

Lähde: Tilastokeskus.

sektorilla tuotanto lisääntyi 3.4 prosenttia. Erityisesti liike-elämää palvelevilla toimialoilla tuotanto elpyi selvästi parin vuoden takaisesta notkahduksesta. Myös kaupan toimialoilla tuotannon määrän kasvu jatkui vahvana. Sen sijaan julkisen sektorin palveluiden määrän kasvu jäi 0.3 prosenttiin.

Tänä vuonna yksityisten palvelutoimialojen tuotoksen määrän kasvun arvioidaan vaimenevat selvästi suhdannetilanteen heikkenemisen myötä. Julkisten palvelujen kysynnän arvioidaan jäävän viime vuoden tasolle, ja yksityisten palvelujen määrän kasvu jäänee runsaaseen prosenttiin. Tuotannon kasvu vauhdittuu uudestaan vuoden 2013 aikana. Tuolloin kysynnän kohentumisen odotetaan jakautuvan melko tasaisesti eri toimialoille.

RAKENTAMINEN NOTKAHTAA TÄNÄ VUONNA

Rakentamisen tuotanto kasvoi viime vuonna runsaat 3 prosenttia. Uudisrakentamisen kasvu hidastui tuntuvasti vuoden loppua kohden ja vuoden lopulla kasvu lähes pysähtyi. Maa- ja vesirakentaminen väheni viime vuonna 3 prosenttia.

Tuoreimmat talonrakentamisen aloitus- ja lupatiedot kertovat uudisrakentamisen supistuvan tänä vuonna. Maa- ja vesirakentamisen arvioidaan kääntyvän pieneen kasvuun mm. valtion viime vuonna käynnistämien väylähankkeiden siivittämänä.

Tänä vuonna rakennustuotannon määrä supistuu pari prosenttia. Uudistuotanto putoaa 5 prosenttia sekä asuntorakentamisessa että yritysten talonra-

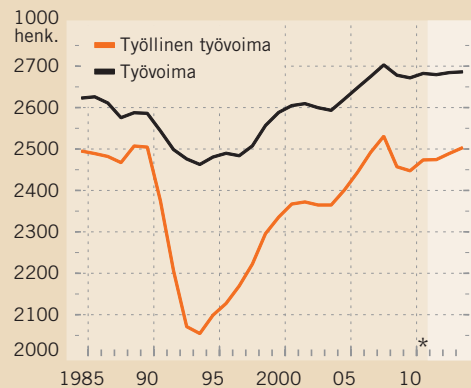
kentamisessa. Maa- ja vesirakentamisen tuotannon määrän arvioidaan kohoavan 3 prosenttia.

Ensi vuonna suhdannetilanteen paraneminen piirittää myös rakennustoimintaa. Yritysten talonrakentaminen ja kotitalouksien asuinrakentaminen lisääntyvät kumpikin 4 prosenttia. Maa- ja vesirakentamisen tuotannon kasvu kiihtyy 5-6 prosenttiin. Ennustejakson lopulla maa- ja vesirakentaminen saa uuden kasvusysäyksen, kun ydinvoimahankkeiden pohjatyöt käynnistyvät.

TYÖLLISYYDEN KASVU PYSÄHTYY TÄNÄ VUONNA

Pari vuotta kestänyt työllisyyden paraneminen katkeaa tänä vuonna. Palvelualoilla työpaikkojen määrän kasvu jatkuu, mutta aiempia vuosia hi-

Työvoiman tarjonta ja kysyntä



Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S12.1/e01

Rakentamisen tuotos

	Määrän muutos, %								
	Mrd. e			Edellisestä vuodesta			Keskimäärin		
	2010*	Osuus, % 2010*	2010*	2011*	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E	2007→11	2012→16 ^E
Rakentaminen	28.3	100.0	5.2	3.2	-1.8	3.8	4.3	1.1	3.2
- talonrakentaminen	21.4	75.7	9.0	4.9	-3.1	3.2	3.5	1.4	2.2
- maa- ja vesirak.	6.9	24.3	-6.1	-3.2	3.0	5.0	7.0	-0.2	7.0

Lähde: Tilastokeskus.

taampana. Ensi vuonna kokonaistuotannon kasvu vauhdittuu, mikä lisää työn kysyntää sekä jätöstuselinkeinoissa että palvelualoilla.

Verraten vaatimattomasta talouskasvusta huolimatta työttömyysasteen odotetaan supistuvan kumpanakin ennustevuotena. Työttömyyden vähenemiseen vaikuttaa työmarkkinoilta poistuvien määrän kasvu. Työttömyysasteen arvioidaan ale-

nevan tänä vuonna 7.7 prosenttiin ja työllisyyden kasvun nopeutumisen myötä laskevan ensi vuonna 7.3 prosenttiin.

TEOLLISUUDEN TYÖPAIKAT SUPISTUVAT

Vientimarkkinoiden heikentynyt suhdannetilanne on lisännyt teollisuusyritysten varovaisuutta työllistämispäätöksissä. Tästä kertovat parhaiten teollisia työpaikkoja ennakoivat suhdannekuva-

Työvoimatase, 1000 henkilöä

Erä	2008	2009	2010	2011	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E
Väestö	5 313	5 339	5 363	5 389	5 415	5 442	5 468
Työikäinen väestö ¹⁾	4 005	4 025	4 043	4 059	4 074	4 084	4 092
Työvoima	2 703	2 678	2 672	2 683	2 680	2 684	2 686
Työlliset	2 531	2 457	2 447	2 474	2 474	2 489	2 503
Työttömät	172	221	224	209	205	195	183
Tehdyt työtunnit (milj.)	4 306	4 150	4 133	4 182	4 174	4 191	4 207
Työvoimaosuus, %	67.5	66.5	66.1	66.1	65.8	65.7	65.7
Työllisyysaste ²⁾ , %	70.6	68.3	67.8	68.6	68.9	69.7	70.4
Työttömyysaste, %	6.4	8.2	8.4	7.8	7.7	7.3	6.8

¹⁾ 15–74 -vuotiaat.

²⁾ Työllisten osuus työikäisestä (15–64 -vuotiaat) väestöstä.

Lähde: Tilastokeskus.

Työlliset toimialoittain¹⁾, 1000 henkilöä

Toimiala	TOL-02	2008	2009	2010	2011*	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E
Alkutuotanto	A,B	112	112	108	103	100	98	95
Koko teollisuus	C,D,E	462	425	407	403	399	400	400
Rakentaminen	F	186	175	172	176	175	176	178
Kauppa- ja majoitustoiminta	G,H	405	387	387	392	393	397	401
Liikenne	I	176	177	180	171	170	171	171
Rahoitus- ja liike-elämää								
palveleva toiminta	J,K	376	355	367	382	386	393	399
Julkiset ja muut yht.palv.	L-O	806	816	814	836	839	844	849
Julkinen sektori		666	657	664	667	669	671	673
Palvelut yhteensä		1 763	1 734	1 747	1 780	1 788	1 805	1 821
Toimiala tuntematon	X	7	10	12	11	11	10	9
Koko kansantalous		2 531	2 457	2 447	2 474	2 474	2 489	2 503

¹⁾ Toimialaluokitus 2002.

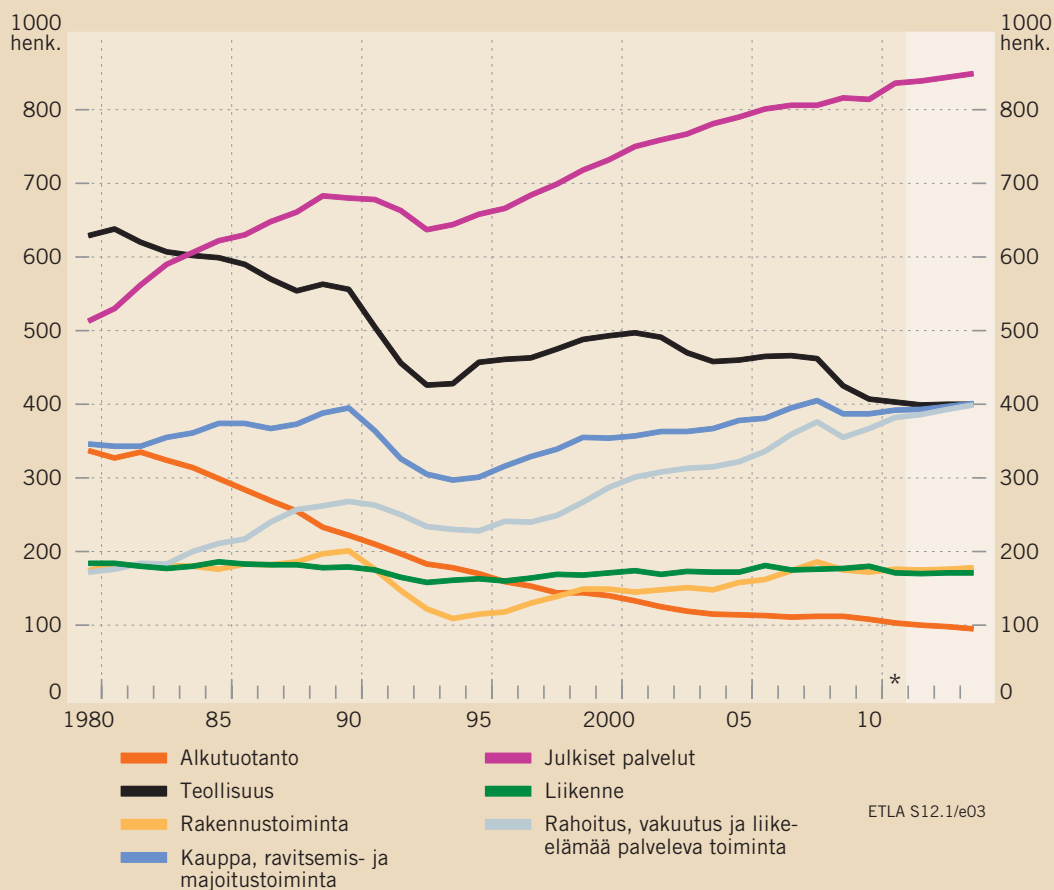
Lähde: Tilastokeskus.

jat. Teollisuuden tarjoamat uudet työtilaisuudet ovat lievässä laskussa ja lomautukset kasvussa.

Teollisuuden työpaikkojen arvioidaan supistuvan tänä vuonna prosentilla. Työpaikat vähenevät päävientialoilla metsä- ja metalliteollisuudessa. Kotimaisesta kulutuksesta riippuvilla aloilla työpaikkojen määrä pysyy ennallaan. Uusia työtilaisuuksia syntyy suhteellisesti eniten kaivannaistoinnissa ja energiateollisuudessa. Ensi vuonna koko teollisuuden työpaikkojen lasku pysähtyy, kun vientiteollisuuden työllistämismahdollisuudet paranevat.

Rakennustoiminnan työllisyyden kasvu on hiipumassa. Talonrakentamisen aloitustilastot kertovat tuotantonäkymien heikkenevän lisää tänä vuonna, mikä vähentää alan työvoimatarvetta. Tänä vuonna rakennusalan työpaikkojen määrän odotetaan pysyvän ennallaan, ja ensi vuonna päästään pieneen kasvuun. Tiedossa olevien suurten rakennushankkeiden ansiosta rakennustuotannon ja työllisyyden keskipitkän aikavälin näkymä on varsin hyvä.

Työlliset toimialoittain



TYÖLLISYYS PARANEE RIPEIMMIN YKSITYISILLÄ PALVELUALOILLA

Yksityisten palvelualojen työpaikat lisääntyvät kumpanakin ennustevuotena. Tänä vuonna näille aloille syntyy 7 000 uutta työpaikkaa ja ensi vuonna tuplasti enemmän. Työllistymismahdollisuudet ovat parhaimmat liike-elämää palvelevassa toiminnassa ja kotitalouksien henkilökohtaisissa palveluissa. Myös informaatio- sekä kulttuuri- ja virkistyspalveluissa työpaikat lisääntyvät keskimääräistä nopeammin.

Julkisella sektorilla työllisyyden kasvu hidastuu merkittävästi. Terveys- ja sosiaalipalvelujen työllisyyden kasvua rajoittaa kuntien ja kuntayhtymien heikko taloustilanne sekä yksityisten hyvinvointipalvelujen kasvava tarjonta.

Tuonti ja maksutase

TAVARATUONNIN KASVU JÄÄ TÄNÄ VUONNA HYVIN VÄHÄISEKSI

Tuontitavaroiden tarve jää tänä vuonna selvästi syksyllä ennustettua pienemmäksi, koska tavaravienti kasvaa huomattavasti aiemmin arvioitua vähemmän. Tavaratuonti kasvaa tänä vuonna vain puolisen prosenttia. Olemme alentaneet kaikkien hyödykeryhmien tuontiennusteita. Palvelut mukaan lukien tuonti kasvaa tänä vuonna vajaat 3 prosenttia. Ensi vuonna tavaratuonti kasvaa nelisen prosenttia.

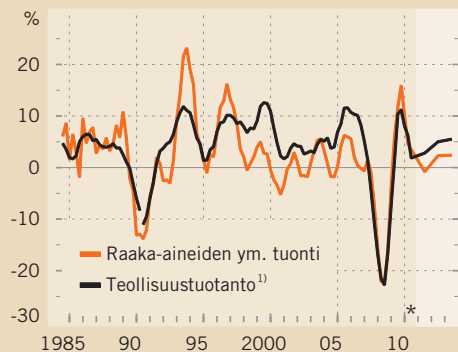
RAAKA-AINEIDEN JA TUOTANTOTARVIKKEIDEN TUONTI SUPISTUU TÄNÄ VUONNA

Raaka-aineiden ja tuotantotarvikkeiden tuonti kääntyi selvään laskusuuntaan viime vuoden jälkipuoliskolla. Tänä vuonna hyödykeryhmän tuonin odotetaan vähenevän noin prosentin, kun teollisuustuotannon kasvuvauhti hidastuu. Ensi vuonna raaka-aineiden ja tuotantotarvikkeiden tuonti kasvaa 2 prosenttia, kun teollisuustuotanto elpyy.

Investointitavaroiden tuontimäärät eivät juuri nousseet viime vuoden aikana, vaikka kasvu

vuodentakaiseen verrattuna oli kovaa. Kotimaisen teollisuuden tarve investoida uusiin koneisiin ja laitteisiin jää vielä tänä vuonna vähäiseksi, joten investointitavaroiden tuonti lisääntyy vain runsaan prosentin viimevuotisesta. Ensi vuonna

Raaka-aineiden tuonnin ja teollisuustuotannon muutos



Tavara- ja palvelutuonti

	Arvo ¹⁾		Määrä ¹⁾						
	Mrd. e 2011*	%-osuus 2011*	Muutos ed. vuodesta, %					Keskimäärin	
	2011*	2011*	2010*	2011*	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E	2007→11	2012→16 ^E
Raaka-aineet ja tuotantotarv.	20.8	34.6	21.6	5.6	-1	2	2	0.2	2
Energiatuotteet	13.2	21.8	2.4	9.7	0	1	1	1.4	1
Investointitavarat	11.9	19.8	4.9	12.0	1	3	4	0.7	4
Kulutustavarat	14.3	23.7	12.7	7.3	3	6	5	-0.6	5
- kestokulutustavarat	4.2	6.9	18.7	9.0	3	7	7	-6.6	6
- muut kulutustavarat	10.1	16.8	9.8	6.4	4	6	4	3.8	4
Koko tavaratuonti ²⁾	57.7	100	9.9	6.2	0.5	3.6	3.7	-0.6	3.4
Tavara- ja palvelutuonti ²⁾	75.9	..	7.7	0.1	2.7	3.8	3.5	-0.7	3.7

¹⁾ Käyttötarkoituksen mukainen tuonnin arvo Tullitilaston (c.i.f.) mukaan. Määrän muutokset ETLAn laskelma.

²⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

Lähteet: Tilastokeskus, Tullihallitus.

investointitavaroiden tuonti lisääntyy runsaat 3 prosenttia, kun teollisuustuotannon kasvuvauhti nousee. Uusien ydinvoimaloiden rakentaminen alkaa näkyä investointitavaroiden tuonnissa vasta vuodesta 2014 eteenpäin.

Kestokulutustavaroiden tuonnin kasvuvauhti hidastuu tänä vuonna noin 3 prosenttiin, kun yksityisen kulutuksen kasvu vaimenee tuntuvasti. Ensi vuonna kestokulutustavaroita tuodaan arviolta noin 7 prosenttia tämänvuotista enemmän. Lyhytikäisten kulutustavaroiden tuonti nousi vuoden 2009 taantumasta nopeasti takaisin vanhoihin tuontimääriin ja jatkoi tasaista kasvuaan. Hyödykeryhmän tuonnin arvioidaan kasvavan 4 prosenttia tänä vuonna ja 6 prosenttia ensi vuonna.

TUONTIHINNAT NOUSEVAT VAIN VÄHÄN

Tavaroiden tuontihinnat nousevat tänä vuonna keskimäärin 2 prosenttia viimevuotisesta. Öljyn maailmanmarkkinahintojen kehitys määrää suurelta osin energiatuotteiden tuontihintojen kehityksen. Tänä vuonna ne nousevat keskimäärin 6 prosenttia vuodentakaisesta, mutta ensi vuonna energiatuotteiden tuontihinnat kääntyvät noin prosentin laskuun.

Raaka-aineiden tuontihinnat alenevat tänä vuonna noin prosentin ja investointitavaroiden tuontihinnat nousevat vain puolisen prosenttia. Kestokulutustavaroiden noin kymmenen vuotta kestänyt tuontihintojen trendinomainen lasku kääntyi viime vuoden puolivälissä nousuun. Hinnat kohoavat tänä vuonna runsaat 2 prosenttia viimevuotisesta.

VAIHTOTASEEN ALIJÄÄMÄ SYVENEE TÄNÄ VUONNA

Kauppataseen alijäämän arvioidaan syvenevän huomattavasti tänä vuonna, 1.6 miljardiin euroon. Vuonna 2013 alijäämä pienenee vain hie-
man 1.5 miljardiin euroon. Tavaratuonnin arvo kasvaa tänä vuonna selvästi tavaraviennin arvoa enemmän. Ensi vuonna viennin arvo kasvaa hie-
man enemmän kuin tuonnin arvo.

Palveluiden ulkomaankaupan ennustaminen on varsinkin viime vuosina osoittautunut hyvin

vaikeaksi. Suurin erä sekä palveluviennissä että tuonnissa muodostuu suurien kansainvälisten konsernien sisäisistä siirroista, mitkä ovat hankalia ennustaa. Lisäksi korjaukset kansantalouden tilinpidossa ovat usein suuret. Arvioimme, että palvelutase on tänä vuonna suunnilleen tasapainossa, mutta ensi vuonna 0.8 miljardia euroa ylijäämäinen.

Palveluiden ulkomaankaupan seurantaa ja tulkintaa hankaloittaa se, että Tilastokeskus julkaisee erillisen palvelujen ulkomaankaupan tilaston, mihin eivät sisälly vaihtotaseen palveluerät

Tavaratuonnin määrä kasvoi viime vuonna runsaat 6 prosenttia

Kansantalouden tilinpidon maaliskuussa julkaistujen ennakkotietojen mukaan tavaratuonnin määrä lisääntyi viime vuonna 6.2 prosenttia edellisvuodesta.

Ensimmäisellä neljänneksellä tavaratuonnin määrä kohosi 17.5 prosenttia vuodentakaisesta. Toisella neljänneksellä kasvuvauhti hidastui selvästi 7.9 prosenttiin. Kolmannella neljänneksellä tavaratuonti jäi 0.2 prosenttia edellisvuotista pienemmäksi, mutta kääntyi viimeisellä neljänneksellä 1.1 prosentin kasvuun vuodentakaisesta. Kausitasoitettuna tavaratuonnin määrä kasvoi ensimmäisellä neljänneksellä 2.3 prosenttia, mutta supistui toisella neljänneksellä 0.2 prosenttia ja kolmannella 1.2 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Vuoden viimeisellä neljänneksellä tuontimäärä lisääntyi 0.3 prosenttia edellisestä neljänneksestä.

Investointitavaroiden tuonti lisääntyi viime vuonna 12 prosenttia vuodentakaisesta. Tähän hyödykeryhmään kuuluvat myös puhelinlaitteiden osat. Energiatuotteiden tuontimäärä oli 10 prosenttia edellisvuotista suurempi. Raaka-aineiden ja tuotantotarvikkeiden tuonti nousi vajaa 6 prosenttia. Kestokulutustavaroiden tuonti lisääntyi 9 prosenttia ja lyhytikäisten kulutustavaroiden tuonti runsaat 6 prosenttia.

Tavaroiden tuontihinnat nousivat viime vuonna kansantalouden tilinpidon mukaan keskimäärin 8.7 prosenttia edellisvuotisesta. Tilastokeskuksen tuontihintaindeksi kohosi 8.1 prosenttia.

liikenne, matkustus, vakuutus- ja rahoituspalvelut sekä julkishallinnon palvelut. Palvelujen ulkomaankaupan julkaisussa palvelutase on selvästi ylijäämäinen. Ennusteemme perustuu kansantalouden tilinpidon tilastosarjoihin.

Tavaroiden ja palvelusten taseen alijäämän arvioidaan kasvavan viime vuoden miljardista eurosta

1.6 miljardiin euroon kuluvana vuonna. Alijäämä pienenee ensi vuonna 0.7 miljardiin euroon.

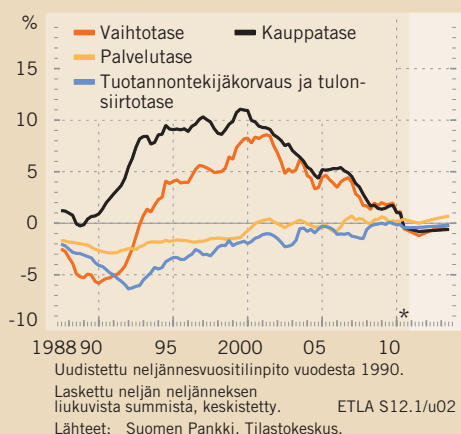
Tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen tasetta heiluttelevat erityisen voimakkaasti nettomääräiset rajan yli kulkevat osingot, korot ja kotiutetut voitot, joista varsinkin osinkojen ja voittojen suunnat voivat vaihtua äkillisesti vuodesta toiseen. Niiden muutokset voivat vaikuttaa merkittävästi vaihtotaseeseen. Odotamme, että tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen tase kääntyy tänä vuonna 0.8 miljardin euron alijäämään. Ensi vuonna alijäämän odotetaan pienenevän 0.6 miljardiin euroon.

Vaihtotaseen alijäämä syvenee tänä vuonna 2.4 miljardiin euroon viime vuoden 0.8 miljardista eurosta. Vuonna 2013 alijäämän odotetaan supistuvan 1.3 miljardiin euroon.

KOTITALOUDET VELKAANTUVAT TÄNÄ VUONNA

Kotitalouksien säästäminen laski vuonna 2011 1.8 miljardiin euroon. Kansantalouden tilinpidon säästämiskäsite ei kuitenkaan ota huomioon kaikkia kotitalouksien rahoituksen lähteitä ja rahoituksen käyttökohteita. Säästäminen kansantalouden tilinpidossa ei siten kuvaa kotitalouksien todellista säästämistä kovin tarkasti. Tänä vuon-

Vaihtotaseen ylijäämä komponentteittain suhteessa BKT:hen



Vaihtotase, mrd. euroa

	2010	2011	2012 ^E	2013 ^E	2014 ^E
Tavaroiden vienti (fob) ¹⁾	52.5	56.6	57.7	60.0	62.5
Tavaroiden tuonti (fob) ¹⁾	50.0	57.7	59.3	61.5	63.7
Kauppataaseen ylijäämä	2.5	-1.0	-1.6	-1.5	-1.3
Palveluvienti	19.6	18.3	20.0	22.0	23.5
Palvelutuonti	20.6	18.2	20.0	21.2	22.1
Palvelutaseen ylijäämä	-1.0	0.0	0.0	0.8	1.4
Tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen taseen ylijäämä	0.9	0.2	-0.8	-0.6	-0.4
Vaihtotaseen ylijäämä	2.5	-0.8	-2.4	-1.3	-0.3
Vaihtotaseen ylijäämä / BKT, %	1.4	-0.4	-1.2	-0.6	-0.2
Vaihtotaseen ylijäämä / viennin arvo, %	3.4	-1.1	-3.1	-1.6	-0.4

¹⁾ Ml. tavarakaupan järjestelyerät.

Lähde: Tilastokeskus.

na kotitaloussektori velkaantuu noin 0.8 miljardia euroa. Vuonna 2013 kotitalouksien velkaantuminen nousee 0.6 miljardiin euroon.

Yrityssektorin säästäminen kohosi viime vuonna 9.7 miljardiin euroon. Tänä vuonna yritysten säästäminen laskee 9.5 miljardiin euroon, mutta kasvaa taas ensi vuonna 10.6 miljardiin euroon.

Julkisen sektorin nettoluotonanto oli viime vuonna 1.5 miljardia euroa. Rahoitusaliijäämä nousee tänä vuonna 2 miljardiin euroon ja kutistuu ensi vuonna 1.5 miljardiin euroon. Suhteutettuna kokonaistuotantoon arvioimme alijäämän suuruudeksi 1.0 ja 0.7 prosenttia vuosina 2012 ja 2013. Julkisen sektorin rahoituskysymyksiä käsitellään tarkemmin sivuilla 47–50.

Vaihtotase kääntyi viime vuonna alijäämäiseksi

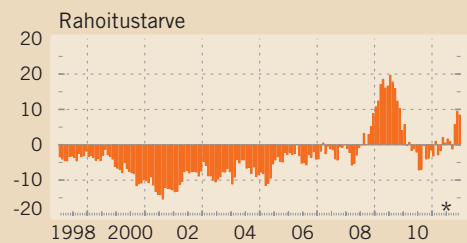
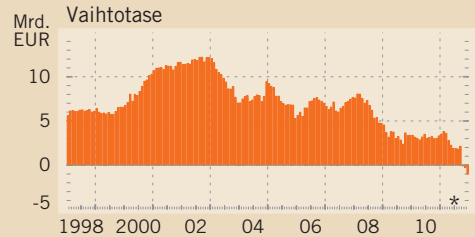
Vuoden 2010 vaihtotaseen ylijäämää on Kansantalouden tilinpidon maaliskuussa julkaistujen tietojen mukaan korjattu selvästi alaspäin 3.4 miljardista eurosta 2.5 miljardiin euroon. Korjauksiin vaikuttaa eniten palvelutaseen aiemmin ilmoitettua suurempi alijäämä.

Ennakkotietojen mukaan vaihtotase kääntyi vuonna 2011 0.8 miljardin euron alijäämään. Vaihtotase supistui siten 3.3 miljardia euroa edellisvuodesta, kun kauppataase kääntyi 2.5 miljardin euron ylijäämästä miljardin euron alijäämään. Tavaratuonnin arvo nousi viime vuonna 15 prosenttia, mutta tavaraviennin arvo vain 8 prosenttia.

Palvelusten tase oli vuonna 2011 tasapainossa, kun palvelutuonnin arvo väheni 11 prosenttia ja palveluviennin arvo supistui 7 prosenttia vuodentakaisesta.

Tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen tase oli viime vuonna 0.2 miljardia euroa ylijäämäinen. Ylijäämä oli 0.7 miljardia edellisvuotista pienempi.

Vaihtotase ja pääomaliikkeet

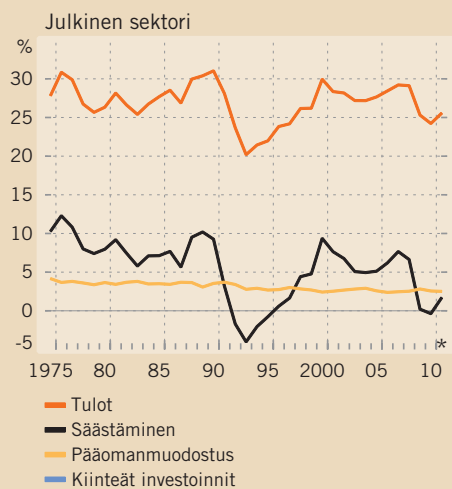
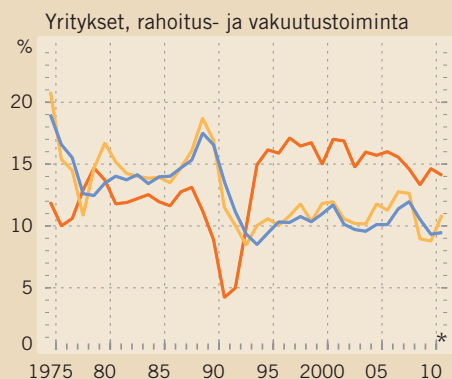
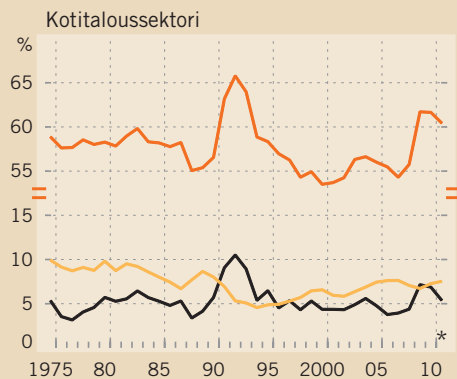


12 kuukauden ei-keskistetty liukuva summa.

Lähde: Suomen Pankki.

ETLA S12.1/u03

Sektoreiden tulot, säästäminen ja pääomanmuodostus (suhde BKT:hen)

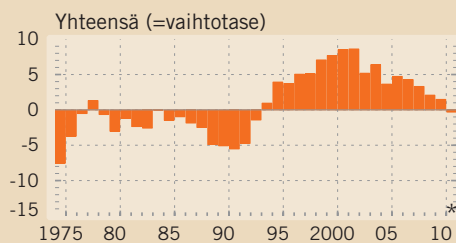
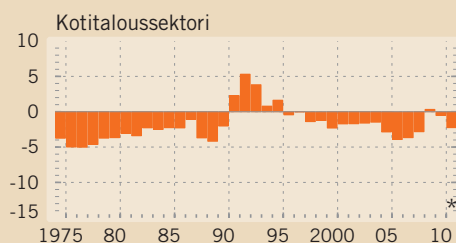
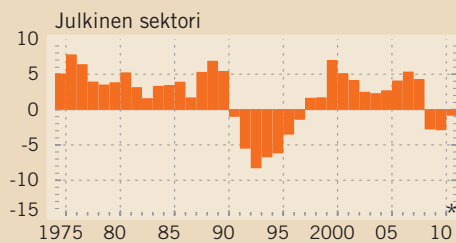
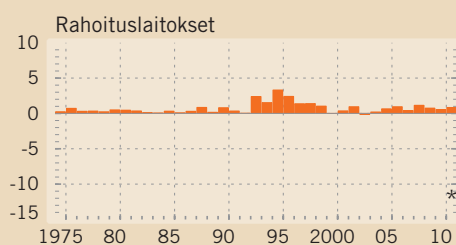
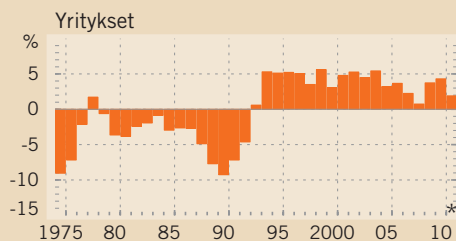


Kaikki erät laskettu poistot mukaan lukien.

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S12.1/r08

Vaihtotase ja sektoreittainen netto-luotonanto suhteessa BKT:hen



Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S12.1/r09

Hinnat ja kustannukset

INFLAATIO VAIMENEE

Viime vuonna raaka-aineiden maailmanmarkkinahintojen nousu vauhditti euroalueen kuluttajahintojen nousun 2.7 prosenttiin. Suomessa yhdenmukaistettu inflaatio oli tätä hieman nopeampi, 3.3 prosenttia, mikä johtui muun muassa välillisen verotuksen kiristymisestä. Kuluvana vuonna inflaation arvioidaan hidastuvan 2.7 prosenttiin ja ensi vuonna jo hieman 2 prosentin alapuolelle. Kuluvan vuoden inflaatioennusteen keskeiset epävarmuustekijät liittyvät energian hintojen kehitykseen.

Viime vuonna inflaatiota vauhditti tuontihintojen vahva nousu. Tilastokeskuksen tuontihintaindeksin mukaan tuontihinnat kohosivat 8.1 prosenttia. Tuontihintojen nousua voimisti erityisesti energian 25.5 prosentin kallistuminen. Muiden raaka-aineiden hintojen nousu jäi 6.3 prosenttiin. Investointi- ja kulutustavaroiden hinnat pysyivät lähes edellisen vuoden tasolla.

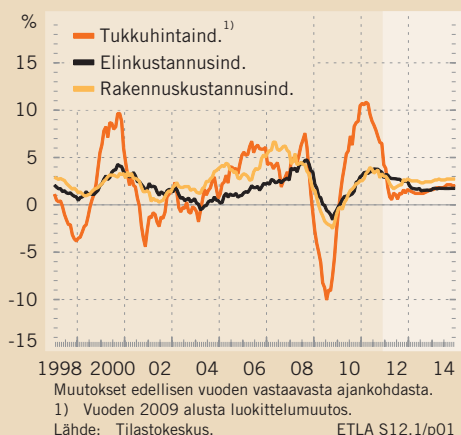
Kotimaisia kustannuspaineita voimisti muun muassa arvonlisäveron korotus vuoden 2010 heinä-

kuun alusta lähtien 22 prosentista 23 prosenttiin. Keskituntiansiot kohosivat ennakkotietojen mukaan 2.7 prosenttia ja työn tuottavuus 1.6 prosenttia edellisvuodesta. Yksikkötyökustannusten 1.1 prosentin nousu vaimensi kotimaisia kustannuspaineita. Korkotason kohoaminen vauhditti inflaatiota yhteensä vajaalla 0.5 prosenttiyksiköllä. Keskimäärin kuluttajahinnat kohosivat 3.4 prosenttia edellisestä vuodesta, ja harmonisoitu inflaatio oli 3.3 prosenttia.

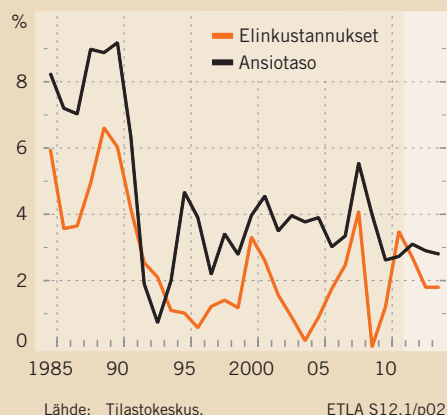
Euroopan keskuspankki piti vuoden 2009 jälkipuoliskolta lähtien ohjauskoron yhdessä prosentissa viime vuoden kesäkuuhun saakka. Sen jälkeen korkoa korotettiin kahteen otteeseen 1.5 prosenttiin, kunnes viime marras-joulukuussa korkoa alennettiin takaisin yhteen prosenttiin inflaatio-odotusten hellittäessä ja suhdannenäkymien heikentyessä.

Ennusteperiodilla Euroopan keskuspankin odotetaan alentavan ohjauskorkoa vielä kuluvan vuoden aikana. Koron nousun arvioidaan ajoittuvan vasta vuoden 2013 loppupuolelle. Kuluvan vuo-

Keskeisten hintaindeksien muutokset



Ansiotason ja elinkustannusten muutokset



den tammi-helmikuussa markkinakorot selvästi alentuivat, esimerkiksi 3 kuukauden markkinakorko oli maaliskuun alussa vajaan prosentin tuntumassa. Vaikka markkinakorot ovat laskeutuneet, asuntolaina- ja kulutusluottokannan keski-
korot ovat hivenen nousseet korkomarginaalien kasvun vuoksi.

Raakaöljyn maailmanmarkkinahinta oli viime vuonna keskimäärin 111.1 dollaria tynnyriltä. Hinta pysytteli melko tasaisena koko vuoden, mutta kuluvan vuoden alussa hinta kääntyi selvään nousuun lähinnä Lähi-idän poliittisten ongelmien kärjistymisen vuoksi. Kuluvana vuonna öljyn hinnan odotetaan pysyttelevän 115–120 dollarissa tynnyriltä, mutta poliittiset levottomuudet saattavat aiheuttaa vuoden aikana tuntuvia hintapiikkejä. Euron hinnan odotetaan asettuvan 1.30 dollarin tuntumaan sekä tänä että ensi vuonna. Heikentynyt euro vauhdittaa hieman

tuontihintojen nousua, mutta kohentaa vientiteollisuuden kustannuskilpailukykyä.

Talouden taantuman myötä muiden kuin energiaraaka-aineiden tuontihintojen keskimääräisen muutoksen arvioidaan olevan tänä vuonna varsin vähäinen. Kulutus- ja investointitavaroiden tuontihintojen odotetaan pysyttelevän edelleen viime vuoden tasolla. Yhteensä tuontihintojen odotetaan nousevan keskimäärin 0.5 prosenttia.

TYÖN TUOTTAVUUDEN HEIKKO KASVU VAUHDITTAA YKSIKKÖTYÖKUSTANNUSTEN NOUSUA

Vuoden 2011 syksyllä solmitun ns. kaksivuotisen raamisopimuksen mukaan sopimuspalkat nousevat kuluvan vuoden aikana runsaat 2 prosenttia. Liukumat ja rakennemuutos mukaan lukien ansiotasoindeksi arvioidaan kohoavan tänä vuonna keskimäärin 3.1 prosenttia. Ensi vuonna ansioiden nousun arvioidaan jatkuvan vajaassa 3 prosentissa.

Laskelma kansantalouden hinta- ja kustannustasoon vaikuttavista tekijöistä

Tekijä	Muutos ed. vuodesta, %				Keskimäärin	
	2011*	2012*	2013 ^E	2014 ^E	2007→11	2012→16 ^E
1. Ansiotaso	2.7	3.1	2.9	2.8	3.6	3.0
2. Työpanos ¹⁾	1.2	-0.2	0.4	0.4	0.1	0.4
- ansiotyöpanos						
- yksityiset elinkeinonharjoittajat						
3. Työvoimakustannukset	4.0	3.5	3.7	3.8	3.6	3.9
- palkkasumma	4.7	3.3	3.6	3.7	3.9	3.9
- muut työtulot	0.6	4.6	4.3	4.2	2.3	4.3
4. Tuotanto	2.9	0.9	2.6	2.7	0.8	2.4
5. Yksikkötyökustannukset (3./4.)	1.1	2.7	1.1	1.1	2.9	1.5
6. Tuontihinnat	7.6	1.8	0.4	0.3	1.8	1.0
7. Välilliset verot miinus tukipalkkiot, osuus kokoniastarjonnasta	6.7	4.0	-0.6	-0.7	0.9	0.1
8. Kustannuspaine (0.65x5. + 0.25x6. + 0.10x7.)	2.9	2.6	0.8	0.7	2.5	1.3
9. Kysyntäpaine sekä viivästynyt hintapaine	0.7	-1.8	0.6	1.0	-0.2	0.1
10. Tuotannon hintaindeksi (8.+ 9.)	3.6	0.8	1.4	1.8	2.3	1.4
11. Kulutuksen hinta	3.0	2.5	1.7	1.6	2.4	1.8
12. Reaaliansiotaso	-0.3	0.6	1.2	1.2	1.2	1.1
13. Tuotanto työpanosyksikköä kohti (4./2.)	1.6	1.1	2.2	2.3	0.6	2.0

¹⁾ Tehdyt työtunnit.

Lähde: Tilastokeskus.

Ennakkotietojen mukaan työn tuottavuus kasvoi viime vuonna vain 1.6 prosenttia, kun se edellisvuonna kohosi 4.2 prosenttia. Vuonna 2012 työn tuottavuuden arvioidaan kohoavan vain runsaan prosentin talouden heikon aktiviteetin vuoksi. Raamisopimuksen mukaisten palkkaratkaisujen kanssa tämä merkitsee yksikkötyökustannusten nousun voimistumista.

ASUMISEN JA ELINTARVIKKEIDEN HINTOJEN NOUSU VAIMENEE

Kansallisella mittarilla mitattu inflaatio oli kuluvan vuoden tammikuussa 3.2 prosenttia. Joulukuuhun verrattuna inflaatiota voimistivat alkoholiveron ja liikenteen polttoaineverojen korotukset. Viime vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna voimakkaimmin hinnat olivat nousseet asumisessa, elintarvikkeissa sekä energiatuotteissa.

Kuluvan vuoden aikana asumisen kustannusten nousu on vähitellen vaimenemassa matalana pysyttelevän korkotason ja asuntojen hintojen vaimaan kehityksen vuoksi. Myös energiakustannusten nousu jatkuu aiempaa hitaampana. Vuokrien nousu jatkunee edelleen 2–3 prosentin tuntumassa. Yhteensä asumismenojen kontribuution inflaatioon arvioidaan olevan tänä vuonna 0.7 prosenttiyksikköä.

Elintarvikkeiden hinnat olivat vuoden alussa vielä runsaat 4 prosenttia korkeammat kuin vuosi sitten. Elintarvikkeiden raaka-aineiden maailmanmarkkinahinnat kääntyivät viime vuoden jälkipuoliskolla selvään laskuun, ja ruuan hinnan nousun oletetaan hidastuvan kuluvan vuoden aikana. Mikäli ensi kesän sato onnistuu, elintarvikeraaka-aineiden tarjonnan kasvun arvioidaan vaimentavan edelleen maailmanmarkkinahintojen nousua.

Liikenteen kustannukset jatkavat nousuaan muun muassa polttoaineveron korotuksen vuoksi. Myös raaka-öljyn maailmanmarkkinahinnan odotetaan pysyttelevän vähintään viime vuoden tasolla.

Keskimäärin kuluttajahintojen arvioidaan kohoavan 2.7 prosenttia vuonna 2012. EU:n yhdenmukaistetulla inflaatiomittarilla mitattuna hintojen

nousu asettunee 2.5 prosentin tuntumaan. Vuonna 2013 ulkoinen kustannuspaine pysyy edelleen vaimeana, ja ilman hyödykeverojen korotuksia inflaatio asettunee vajaan 2 prosenttiin. Tuontihintojen arvioidaan jäävän sekä tänä että ensi vuonna suunnilleen viimevuotiselle tasolle.

TUKKUHINTOJEN NOUSU VAIMENEE

Tukkuhintojen nousun odotetaan taittuvan tänä vuonna 1–2 prosenttiin tuontihintojen nousun pysähtymisen myötä. Ensi vuonna tukkuhintojen arvioidaan pysyttelevän kuluvan vuoden tasolla. Myös kotimaisten kustannusten nousun arvioidaan pysyvän vähäisenä.

Rakennuskustannusten nousu voimistui viime vuonna 3 prosenttiin rakentamisen aktiviteetin elpymisen myötä. Tänä vuonna kustannuskehityksen arvioidaan jatkuvan 2–3 prosentin tuntumassa. Vaikka korkotaso on poikkeuksellisen matala, asuntojen hintojen nousu pysähtyi viime vuoden jälkipuoliskolla. Varovaiset suhdannenäkymät heijastuvat tänä vuonna rakennustoiminnan vaimenemisessa.

KYSYNNÄN LAANTUMINEN KAVENTAA KANNATTAVUUTTA

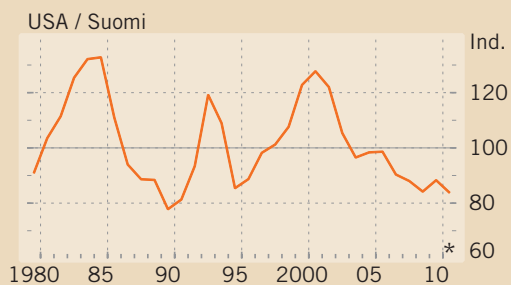
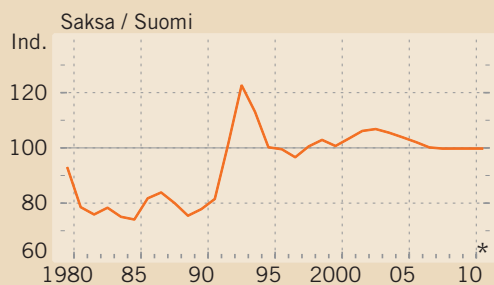
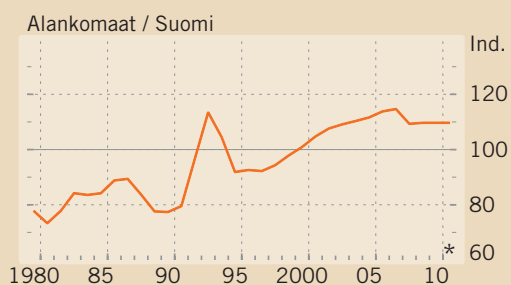
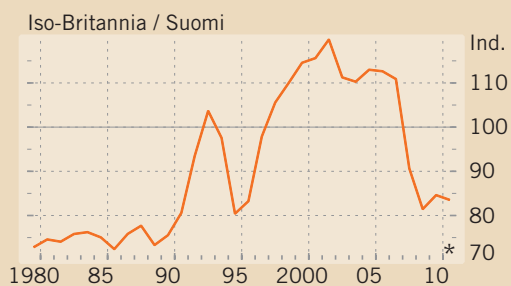
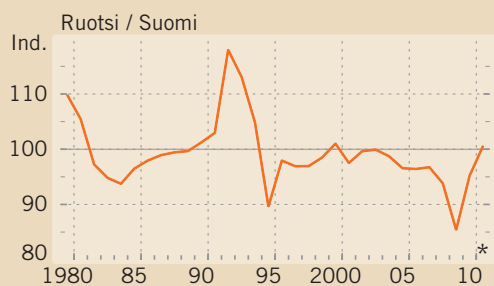
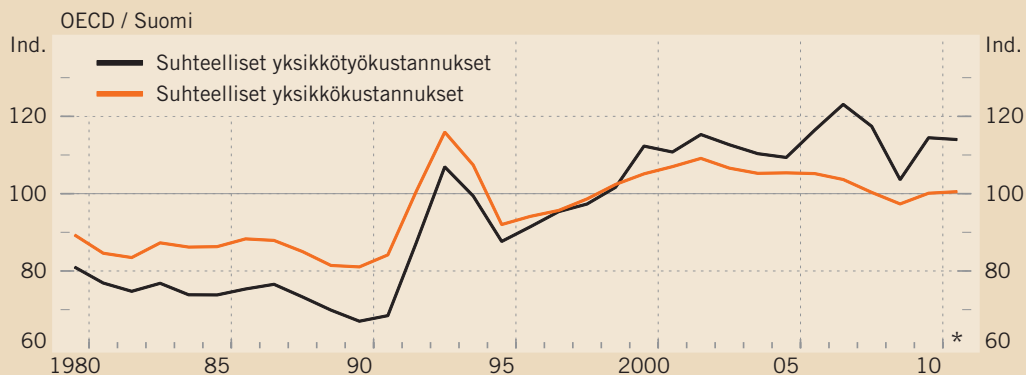
Vuonna 2011 teollisuusyritysten kannattavuuden kohenemisen arvioidaan pysähtyneen taloustilanteen synkistymisen myötä. Vaikka tuottajahinnat nousivat 5.5 prosenttia, tuotantokustannusten kallistuminen kavensi yritysten kannattavuutta ja työvoimakustannusten osuus kansantulosta jäi edellisen vuoden tasolle.

Kuluvana vuonna teollisuuden tuottajahintojen nousun odotetaan taittuvan suhdannetilanteen heikkenemisen myötä. Raamiratkaisujen mukaisen palkankorotusten myötä yksikkötyökustannusten nousu voimistuu, mikä kaventanee edelleen yritysten kannattavuutta.

KUSTANNUSKILPAILUKYKY PYSYY LÄHES ENNALLAAN

Teollisuuden kustannuskilpailukyky suhteellisiin yksikkökustannuksiin perustuvien laskelmien mukaan on jonkin verran pitkän aikavälin keskiarvoa heikompi. Ennustejaksolla tuottavuuden heikon kehityksen ja sovitujen palkkaratkaisujen

Suomen teollisuuden kustannuskilpailukyky¹⁾



1) Suomen teollisuuden valuuttakurssikorjatut yksikkö- ja yksikkötyökustannukset OECD-maihin (14 maata) verrattuna, (keskiarvo 1989-2008 = 100).

Lähteet: OECD, Tilastokeskus.

ETLA S12.1/p03

myötä yksikkökustannusten arvioidaan nousevan hieman nopeammin kuin keskeisissä kilpailijamaissa, mikä osaltaan kaventaa kilpailukykyä. Sen sijaan euron odotetaan heikkenevän viime vuodesta, jolloin suhteellisiin yksikkökustannuksiin perustuvan mittarin mukaan kustannuskilpailukyky säilyy lähes ennallaan.

Ennusteperiodilla vienti kääntyy vähitellen nousuun kansainvälisen talouden asteittaisen elpymisen myötä. Erityisesti meille tärkeiden vientimaiden, kuten Saksan, Ruotsin ja Venäjän, talouskasvun arvioidaan voimistuvan. Kuluvana vuonna teollisuustuotannon odotetaan kuitenkin kasvavan vain vähän kansainvälisen talouden heikon suhdannetilanteen vuoksi. Kysyntäteki-

jöiden odotetaan voimistuvan ennusteperiodin loppujaksoa kohden. Vientiteollisuuden toimintaedellytysten kohentamiseksi seuraavien palkkaratkaisujen tulisi olla hyvin maltilliset.

Aiemmin teollisuuden kustannuskilpailukykyä mitattiin suhteellisten yksikkötyökustannusten avulla (ks. viereisen sivun kuvio). Tämä mittari antaa kuitenkin puutteellisen kuvan Suomen kilpailukykyä, koska se ottaa huomioon vain toimialan omien työvoimakustannusten kehityksen. Yksikkökustannuksiin perustuva indikaattori ottaa huomioon myös koti- ja ulkomaisiin panoksiin sisältyvät kustannukset. ETLassa on meneillään kustannuskilpailukyvyn laskemiseen liittyvä tutkimus, mikä julkaistaan ensi kesänä.

ETLAn ennustevirheet

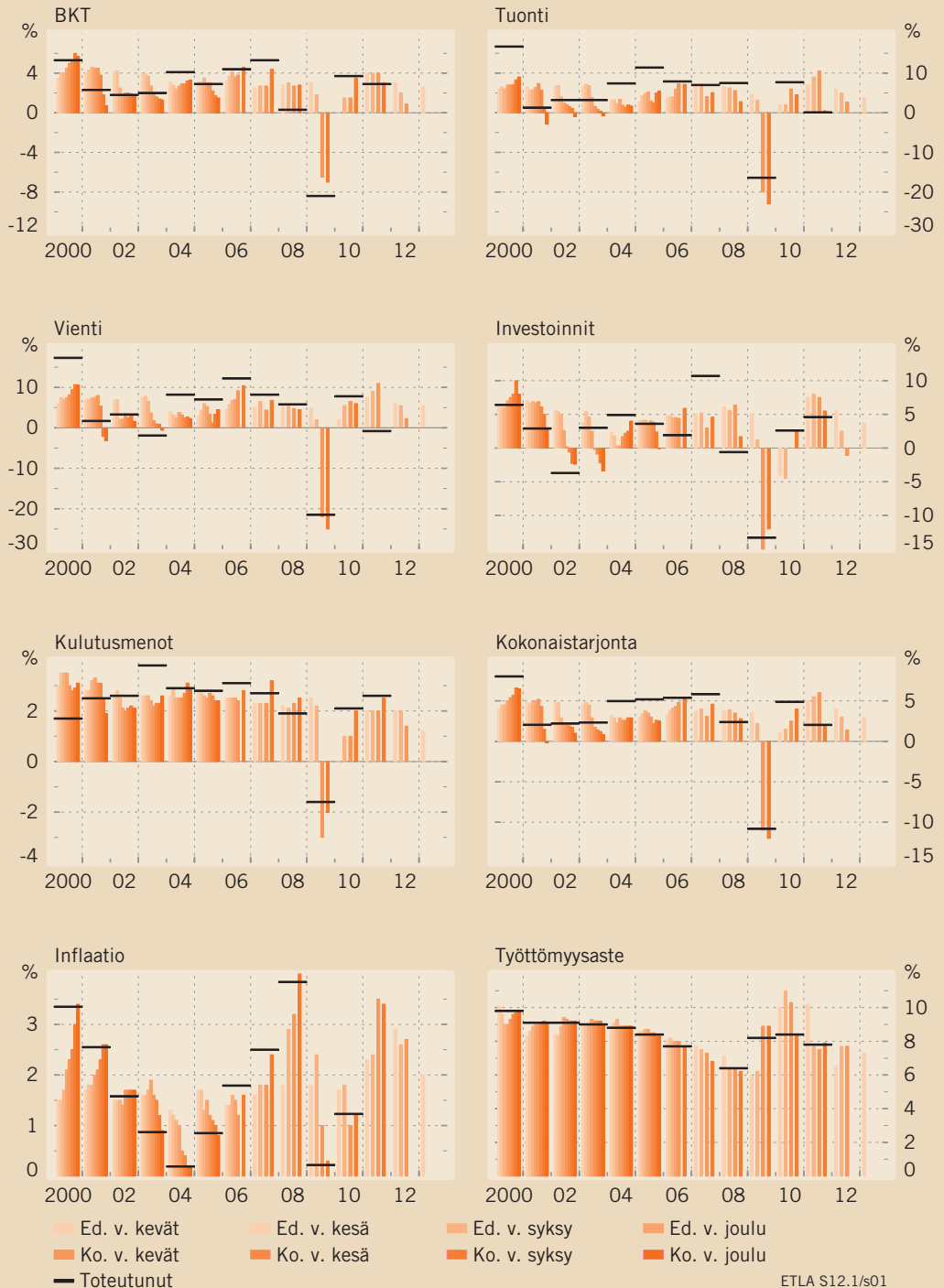
ETLAn suhdannekatsausten ennusteilla pyritään arvioimaan kullakin hetkellä todennäköisin kehityskuva taloudellisille muuttujille. Teksteissä ja vaihtoehtoisissa skenaarioissa hahmotellaan lisäksi erityyppisiä riskejä. Yhdellä luvulla esitetyissä piste-ennusteissa osutaan vain harvoin oikeaan. Ennustevirheet johtuvat esimerkiksi kansainvälisen talouskehityksen ja talouspolitiikan arvioiden sekä historiatietojen virheistä, käytetyn mallin (ajattelutapojen) virheistä (mikä riippuu mistäkin ja miten) sekä ”aidoista”, satunnaisista virhetermeistä. Mitä kauempana ennustettavasta vuodesta ollaan, sitä suurempia ovat virheet. Kuitenkin vielä kuluva vuosi koskevissa ennusteissa tehdään melkoisia virheitä muun muassa tilastotietojen puutteista johtuen. Oheinen taulukko kuvaa ETLAn keskimääräisiä ennustevirheitä.

Itseisarvojen mediaani kuvaa parhaiten eri ajankohtina tehtyjen ennusteiden keskimääräistä virhettä. Mediaani taas kuvaa virheiden mahdollista harhaisuutta. Jos mediaani on lähellä nollaa, ennusteet eivät ole systemaattisesti harhaisia. Taloudellisiin ennusteisiin liittyvästä epävarmuudesta ks. esim. P. Vartia (1994) Talouden ennustamisen vaikeus. ETLA B 100.

Eräiden keskeisten muuttujien ennustevirheet 1973-2000

	Itseisarvojen mediaani				Mediaani			
	Edellisen vuoden		Saman vuoden		Edellisen vuoden		Saman vuoden	
	keväät	syksy	keväät	syksy	keväät	syksy	keväät	syksy
Kokonaistuotanto	1.9	1.6	1.0	0.5	0.4	-0.4	-0.5	-0.4
Tuonti	5.7	4.0	3.5	2.2	0.3	-0.4	-0.5	-0.3
Kokonaistarjonta	2.9	2.2	1.6	1.1	0.3	0.2	-0.3	-0.5
Vienti	3.5	2.8	2.5	1.4	-1.1	-1.9	-0.5	-0.7
Investoinnit	4.4	4.0	3.2	2.8	1.5	1.3	2.1	-0.8
- yksityiset	5.0	4.2	4.5	3.0	1.9	1.0	2.1	-0.5
- julkiset	4.2	4.2	3.9	3.8	1.9	1.4	-0.1	-0.5
Kulutus	1.5	1.1	1.0	0.8	-0.7	-0.7	-0.8	-0.5
- yksityinen	1.7	1.2	1.2	0.8	-0.4	-0.5	-0.5	-0.5
- julkinen	1.0	1.1	0.7	0.8	-0.5	-0.4	-0.3	-0.2
Varastojen muutos	0.5	0.4	0.4	0.3	-0.2	-0.1	-0.1	0.0
Kokonaiskysyntä	2.9	2.2	1.6	1.1	0.3	0.2	-0.3	-0.5
OECD, BKT	0.6	0.8	0.6	0.4	0.1	-0.2	-0.3	-0.3
OECD vientipainoin, BKT	0.7	0.6	0.5	0.6	0.1	-0.3	-0.3	-0.6
OECD, kuluttajahinnat	2.1	2.4	2.2	2.0	-2.1	-2.4	-2.2	-2.0
Työttömyysaste	1.1	0.8	0.6	0.2	0.5	0.3	0.4	0.1
Kuluttajahinnat	1.5	1.1	0.6	0.2	0.1	0.3	-0.2	-0.1
Vaihtotase/BKT	1.3	1.3	1.4	0.6	0.2	0.2	0.2	0.1

Ennusteiden tarkentuminen



ETLA S12.1/s01

Vuodesta 2006 alkaen ennusteita on julkaistu kahdesti vuodessa, keväällä ja syksyllä.

Kalliosta kullaksi – kummusta klusteriksi



Hannu Hernesniemi – Birgitta Berg-Andersson – Olavi Rantala – Paavo Suni

241 s. 38 euroa
(Tuotekoodi B 252) ISBN 978-951-628-526-2

SOITA – FAKSAA – TILAA SÄHKÖPOSTITSE!

 **Taloustieto Oy**

Puh. (09) 609 909
Fax (09) 601 753
Email: tilaukset@taloustieto.fi
Internet: www.taloustieto.fi

Artikkelit

Valtioiden välisen vakaussopimuksen merkitys talous- ja rahaliitolle 72

Markku Kotilainen

Investoidaanko Suomessa tarpeeksi? Kansainvälinen vertailu 76

Ville Kaitila

Älyä ja softaa koneisiin 80

Pekka Ylä-Anttila

Valtioiden välisen vakaussopimuksen merkitys talous- ja rahaliitolle

MARKKU KOTILAINEN

Tutkimusjohtaja

ETLA



KRIISIN DIAGNOOSI

Euroalueen nykyisen kriisin perussyöt ovat:

- 1 liian velkaantuneiden maiden hyväksyminen talous- ja rahaliiton (EMU) jäseniksi,
- 2 kriisimaiden vastuuton budjetti- ja muu talouspolitiikka EMU-kaudella,
- 3 epäsymmetrinen talouskehitys ja
- 4 riskien aliarviointi rahoitusmarkkinoilla.

Mitkään näistä asioista eivät tulleet yllätyksenä, kuten usein on väitetty. Globaali finanssikriisi oli suurin välitön syy eurokriisille, mutta syy olisi hyvin voinut olla muustakin syystä alkunsa saanut taantuma.

Kohdissa 1 ja 2 rikottiin Maastrichtin sopimusta, jolla nimenomaan pyrittiin nämä ongelmat välttämään. Poliittinen eurohuuma kaatoi alleen taloudelliset realiteetit.

Kohta 3 on yhteisen valuutan perimmäinen ongelma, jota tutkittiin mm. ETLAssa runsaasti 1990-luvulla (ks. esim. Kotilainen, Alho ja Erkilä, 1994; Kotilainen, 1996). Tässä suhteessa otettiin tietoinen riski lähtien siitä, että EMUn mikrotaloudelliset hyödyt ja uskottavuuden parantaminen ylikompensoivat haitat. Eritasista talouskehitystä ei kyetä välttämään, mutta siitä johtuvia ongelmia voidaan pienentää muun muassa vastuullisella ja joustavalla palkanmuodostuksella, hyödykemarkkinoiden hyvällä toiminnalla sekä tehokkaalla ja vastuullisella finanssipolitiikalla. Tässä on onnistuttu verraten hyvin muun muassa Suomessa. Meillä hyvä tuottavuuden kehitys on auttanut tilannetta, mutta osansa on myös sillä

keskustelulla, jota työmarkkinajärjestöissä ja koko yhteiskunnassa käytiin 1990-luvulla. EMU-kurisiäistettiin, vastoin kuin kriisimaissa.

Myös kohta 4 oli esillä tutkimuksissa. Poliittiset päätökset (kohdat 1 ja 2) osaltaan myötävaikuttivat riskien väärään hinnoitteluun. Rahoituslaitokset lienevät oppineet jotakin riskien arvioinnista, mutta liian myöhään ja ylireagoiden.

EMUn yksi tärkeä ”valuвика” oli siinä, että sille ei luotu järjestelmää kriisien varalle. Aiemmalle kiinteiden (mutta sopeutettavissa olevien kurssien) Bretton Woods -järjestelmälle tällainen luotiin Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) muodossa. Tässä suhteessa väliaikaisen Euroopan rahoitusvakaussälineen (ERV) ja pysyvän Euroopan vakaussmekanismien (EVM) luominen on ollut tarpeen. Näiden järjestelmien kautta kanavoitavat lainat ja takaukset jäisivät todennäköisesti toteutuvaa pienemmiksi, jos vakaus- ja kasvusopimuksen edellyttämä EMU-kuri olisi toiminut.

Voidaan argumentoida, että yhteisen finanssipolitiikan puute ja vähäinen työvoiman liikkuvuus olisivat myös EMUn valuvikoja. Epäilemättä liittovaltiossa tuloja voidaan siirtää yhden osavaltion budjetista toiseen. Tarve siirtoihin on sitä suurempi, mitä vähemmän väestö liikkuu maiden välillä. Jos kriteerit asetettaisiin näin tiukoiksi, Yhdysvaltojen tyyppinen federalistinen poliittinen yhdyntäminen olisi täytynyt toteuttaa ennen EMUa. Se ei kuitenkaan ole ollut eikä näytä jatkossakaan olevan jäsenmaiden enemmistön tavoite.

KRIISIN HOITO JA UUDEN VAKAUSSOPIMUKSEN ROOLIN KOKONAISUUDESSA

Euromaat ovat yrittäneet ratkoa kriisiä useilla keinoilla, mutta markkinoilla ne on toistuvasti tulkitu riittämättömiksi. Ongelmana ovat olleet toimien oikean mitoituksen löytäminen ja vaikeus poliittisen yksimielisyyden saavuttamisessa. Akuutin kriisin ratkaisemisen kannalta keskeiset keinot ovat olleet:

- 1 velkaantuneiden kriisimaiden julkisen talouden saattaminen kestäväälle uralle,
- 2 pankkisektorin vakavaraisuuden vahvistaminen ja finanssikriisin aikana luodut rahoitusmarkkinoiden vakautta edistävät yhteistyöorganisaatiot,
- 3 vakauserähoitojen (ERVV ja EVM) luominen ja toiminta kriisin hoidossa (palokuntarooli),
- 4 Euroopan keskuspankin entistä aktiivisempi rooli kriisin hoidossa (likviditeetin takaajana pankeille ja valtioiden velkakirjojen ostot jälki-markkinoilta).

Näiden välittömien toimien ohella on pyritty parantamaan EMUn koordinaatio-, kuri- ja sanktiojärjestelmiä pitkällä aikavälillä. Periaatteessa aiemminkin luodut järjestelyt (vakauserä- ja kasvuso-pimus) olisivat voineet riittää ongelmien välttämiseksi (ainakin pienentämiseksi), jos sopimuksia olisi noudatettu. Useilta osin uusissa koordinaatio-, kuri- ja sanktiojärjestelmissä mennään kuitenkin mielestäni oikeaan suuntaan ja toimet edistävät osaltaan kriisien ennaltaehkäisyä.

Ongelma on se, että tämänsuuntaisia järjestelyjä on useita ja ne on luotu eri aikoina eri prosessien kautta. Näitä toimia ovat mm. 1) vakauserä- ja kasvuso-pimuksen uudistus osana ns. six packia, 2) uusi makrotaloudellisia epätasapainoja koskeva menettely, 3) EU-ohjausjakso ("eurooppalainen lukukausi"), 4) ns. euro plus -ohjelma (jolla pyritään parantamaan euromaiden kilpailukykyä) sekä viimeisimpänä toimenä 5) valtioiden välinen vakauserä-, koordinaatio- ja hallintosopimus, jonka keskeisestä osasta on alettu käyttää nimeä budjet-tisopimus (*fiscal compact*). Näillä toimilla on reagoitu kiireellä ja pakon edessä markkinoilta tullessiin paineisiin. Edellä mainituista järjestelyistä on

muodostumassa ilman ennakkosuunnittelua tehty tilkkutäkki, jonka seuranta ja tulkinta on vaikeaa.

Joulukuun 8.–9. päivinä 2011 saavutettiin periaatteellinen yhteisymmärrys sopimuksesta talousliiton vahvistamisesta. Se hyväksyttiin EU:n huippukokouksessa 30.1.2012 nimellä "Sopimus vakaudesta, koordinaatiosta ja hallinnosta talous- ja rahaliitossa". Sopimuksen allekirjoittivat 2.3.2012 kaikki muut maat paitsi Iso-Britannia ja Tšekki. Se astuu voimaan 1.1.2013 edellyttäen, että vähintään 12 euromaa on sen ratifioinut.

Vakaussopimus on tietyllä tapaa viimeinen yritys vakauttaa euroalueen tilanne valtioiden välisillä toimilla. Sopimuksen uutuussisältö ei tosin ole niin mittava kuin julkisuudessa on haluttu uskotella.

Euroopan keskuspankki voi omalla toiminnallaan edesauttaa kriisin ratkaisua. Sen merkitys perustuu suureen mittakaavaan ja oikeuteen painaa rahaa. EKP:n toimintaa rajoittavat kuitenkin sen perustamissopimuksen määräykset, inflaatoris-ki ja pyrkimys välttää yhteisten resurssien siirtoa joillekin maille (ns. moraalikadon uhka).

Jos nykyiset keinot eivät tehoa, edessä on todennäköisesti joidenkin tahojen voimallinen yritys edetä federalistiseen suuntaan. Tähän vaikuttaa osaltaan euroalueen maiden tuleva poliittinen kehitys, muun muassa Ranskan tulevien presidentin vaalien tulos.

Federalistisia elementtejä on pyritty sisällyttämään nykyisiinkin sopimuksiin, tosin huonolla menestyksellä. Federalististen ratkaisujen (mm. ns. eurobondit) tiellä on useita poliittisia esteitä (ks. European Commission, 2011). Sen vuoksi olisi toivottavaa, että valtioiden välisillä toimilla onnistuttaisiin kriisi rauhoittamaan ja luomaan uskottava pitkän aikavälin perspektiivi talous- ja rahaliitolle. Keskeiset toimet ovat kuitenkin kriisimaiden talouksien ja rahoituslaitosten vakaantuttaminen ja tarpeelliset tukitoimet niille. Näiden osalta on myös hyväksyttävä vaikutusviipeet ja epävarmuus.

UUDEN VAKAUSSOPIMUKSEN SISÄLTÖ

Sopimuksen *artiklat 1 ja 2* koskevat sopimuksen tarkoitusta ja yhteensopivuutta muiden sopimusten kanssa. Sopimuksen perustarkoitus on vahvistaa jo aiemmin sovittujen toimien tehoa. Useiden sopimusten olemassaolo saattaa kuitenkin synnyttää sekaannusta sekä juridisia ja konsistenssiongelmia. Niistä kuitenkin selvittäneen.

Sopimuksen keskeinen sisältö on *otsikossa III (budjettisopimus)* ja erityisesti sen *artiklassa 3*. Jo nykyisin vakaus- ja kasvusopimukseen sisältyy maakohtaisesti määriteltävä julkisen talouden keskipitkän aikavälin rakenteellisen jäämän tavoite. Tämä tavoite voi olla korkeintaan -1 % bruttokansantuotteesta. Uusi sopimus tiukentaa tavoitteen -0.5 prosentiksi. Artiklan 3 kohdan 1 alakohdassa d säännöstä poikkeamisen perusteeksi hyväksytään, että ”maan velka alittaa selvästi 60 prosentin viitetason ja riskit pitkän aikavälin kestävyys suhteen ovat pienet”. Tällöin riittää -1 %:n raja. Kohdan 1c mukaan poikkeama hyväksytään myös maan kontrollin ulkopuolella olevissa poikkeusoloissa.

Keskipitkän aikavälin rakenteellisen alijäämän tavoite on sinänsä hyvä. Se luo talouteen ennakoitavuutta, on velan alentamisen välitavoite ja siinä voidaan ottaa huomioon ikääntymisestä aiheutuvat menot. Suomi pyrkii ikääntymishaasteen vuoksi jopa keskipitkän aikavälin ylijäämään.

Suomen etu on, että muutkin maat varautuvat ikääntymiseen. Tätä näkökohtaa on sopimuksessa vahvistettu lisäämällä artiklan 3 säännöstä poikkeamista koskeviin kohtiin 1c ja 1d ehto, että pitkän aikavälin finanssipolitiikan kestävyys ei vaarannu. Tällaiset lausumat ovat tosin tulkinnanvaraisia.

Suurin ongelma rakenteellisen jäämän tavoitteessa on sen laskentaan liittyvä epävarmuus. Rakenteellisen alijäämän laskeminen edellyttää arviota kansantalouden potentiaalisesta tuotannosta. Tämä taas on herkkä laskentamenetelmille ja talouden aiemmalle kehitykselle. OECD:lla, EU:n komissiolla ja eri tutkimuslaitoksilla on omat

laskentamenetelmänsä, jotka eivät aina tuota samansuuntaisia tuloksia.

Budjettisääntö ei saisi estää suhdannepolitiikkaa, elvytystä tai työttömyysmenojen automaattista kasvua taantumassa. Tämä ongelma on mielestäni riittävissä määrin otettu huomioon artiklan 3 kohdan 1 muotoiluilla.

Kaiken kaikkiaan artiklan 3 kohdan 1 tavoitteet ovat sinänsä hyväksyttävissä, mutta niihin jää väistämättä tulkintaongelmia. Voidaan myös kysyä, onko niissä kovin merkittävästi uutta *sisältöä* aiempiin sopimuksiin verrattuna.

Oleellinen ero aiempiin sopimuksiin on siinä, että em. määräykset sisällytettäisiin *sopimusmaiden perustus- tai vastaaviin lakeihin (artiklan 3 kohta 2)*. Lisäksi edellytettäisiin, että sopimusmaat ottavat käyttöön automaattisen korjausmekanismin poikkeaman syntyessä. Mekanismi määrittelään kansallisella tasolla, mutta se olisi EU:n tuomioistuimen tarkistettavissa. Sopimuksessa ei ole määritelty selvästi, mikä taho ja minkä prosessin kautta määrittää säännön rikkomisesta. Artiklassa 2 mainitaan, että korjausmekanismi saatetaan kansalliseen lainsäädäntöön ”on the basis of principles to be proposed by the European Commission”. Tämä viittaa komission menetelmien käyttöön, mutta siinä ei spesifioida, minkä prosessin mukaan toimitaan.

Koska määräysten sisällyttäminen perustuslakiin olisi juridisesti erittäin vaativa ja vaikea toteuttaa useissa maissa, sopimusluonnosta muutettiin alkuperäisestä. Tavallinenkin laki riittää, kunhan se on sitova.

Sitovuutta on pyritty vahvistamaan sillä, että artiklan 8 mukaan EU:n tuomioistuin voi määrätä jäsenmaalle 0.1 prosentin BKT:sta suuruisen sakon, jos se ei noudata artiklan 3 kohtaa 2. Tämä muotoilu saattaa osoittautua tulkinnanvaraiseksi. Sekaannusta voi lisätä se, että jo aiempiin sopimuksiin sisältyy vastaavan suuruinen sakko, joka lankeaa maksettavaksi, jos budjettialijäämän tasapainotustavoitetta systemaattisesti laiminlyö-

dään. Sopimuksen pohjalta määrätty euromaiden sakkomaksu tuloutettaisiin Euroopan vakausmekanismille, ja muiden maiden maksu menisi EU:n budjettiin.

Otsakkeen V artikloissa käsitellään euroalueen hallintoa. Niissä määrätään mm. euromaiden huippukokouksesta, joka pyritään pitämään vähintään kaksi kertaa vuodessa. Euromaiden valtionpäämiehet valitsevat huippukokoukselle pysyvän puheenjohtajan samaan aikaan kun Euroopan neuvosto valitsee oman puheenjohtajan. Muiden kuin euromaiden valtionpäämiehet voivat osallistua kokouksen keskusteluihin tiettyjen teemojen, muun muassa kilpailukyvyn osalta.

Sopimuksen muut artikkelit kirjaavat pääosin jo muissa sopimuksissa esitettyjä määräyksiä. Niiden toistaminen on hyödyllistä eri sopimusten konsistenssin parantamiseksi.

SUMMA SUMMARUM

Uudella vakaus-, koordinaatio- ja hallintosopimuksella voidaan edistää jossakin määrin budjettikuria. Sen yksi riski ovat useiden sopimusten keskinäiset konsistenssiongelmat. Sopimuksen riskit Suomen suhdannepoliittiselle liikkumavaralle ovat melko vähäiset. Sitä olisi kuitenkin kannattanut valmistella perusteellisemmin tutkimusten pohjalta. Sopimuksessa määriteltyä -0,5 prosentin rakenteellista alijäämää olisi ollut syytä testata eri oloissa useita suhdannekorjausmenetelmiä käyttäen. Yksi Suomen kannalta relevantti näkökohta on ikääntymisen huippuvuosina tapahtuvan eläkerahastojen purkamisen vaikutus. Tutkimus olisi luontevasti ollut komission tehtävä.

Nyt komission valmistelukoneisto ohitettiin ja säännöt luotiin pitkälti Saksan esimerkin ja vaatimusten mukaisesti. Saksassa tulee lähivuosina voimaan maan oma -0.3 prosentin alijäämänsääntö. Saksa halusi vastaavan säännön myös muille maille. Akuutti syy sopimuksen synnylle oli pyrkimys rauhoittaa markkinoita vuoden 2011 lopun hermostuneessa tilanteessa.

Koko euroalueen historian pohjalta joudutaan myös kysymään, mikä mahtaa olla sopimuksen määräysten lisäarvo käytännössä. Ongelmahan ei ole ollut määräysten puute, vaan niiden heikko noudattaminen. Oleellista on, että kuri sisäistetään. Euroalueen elinvoima riippuu pohjimiltaan siitä, miten alue ja sen yksittäiset maat kykenevät sopeutumaan globalisaation synnyttämään kansainvälisen työnjaon muutokseen ja kilpailukykyypaineisiin.

KIRJALLISUUTTA

European Commission (2011): GREEN PAPER on the feasibility of introducing stability bonds. COM(2011) 818 final. 23.11.2011.

Kotilainen, M. (1996): Is the EU an Optimal Currency Area and Is Finland a Part of It? Teoksessa Alho, K., Erkkilä, M. ja Kotilainen, M. (ed.), The Economics and Policies of Integration – a Finnish Perspective. Kluwer Academic Publishers. 1996.

Kotilainen, M., Alho, K. ja Erkkilä, M. (1994): Suomen valmistautuminen EMU-jäsenyyteen. ETLA B103.

Treaty on Stability, Coordination and Governance in the Economic and Monetary Union. 31.01.2012.

Investoidaanko Suomessa tarpeeksi? Kansainvälinen vertailu*

VILLE KAITILA

 Tutkija
ETLA


Investoinnit ovat menoja, joiden odotetaan ylläpitävän tai lisäävän tulevaa tuotantoa (tai kulutusta) yli vuoden aikajänteellä. Investoinnit ovat ensisijaisen tärkeitä tulevaisuuden talouskehityksen kannalta. Investointien merkitystä painotetaan usein aivan oikein myös julkisessa keskustelussa ja niiden tason riittävydestä ollaan aika ajoin huolissaan. Liian vähäiset investoinnit ovat pitkällä aikavälillä huono asia, mutta niin ovat myös yliinvestoinnit ja rakenteellisesti ”väärät” investoinnit, sellaiset jotka vääristävät talouden rakennetta pitkän aikavälin kasvun kannalta tehottomaksi. Miten Suomi poikkeaa muista samalla kehitystasolla olevista pienistä EU-maista näissä suhteissa?

KIINTEIDEN BRUTTOINVESTOINTIEN MÄÄRÄ ON KANSAINVÄLISESTI OTTAEN KOHTALAINEN...

Kun puhutaan investoinneista, tarkoitetaan yleensä kansantalouden tilinpidon mukaisia kiinteitä bruttoinvestointeja. Kiinteiden bruttoinvestointien arvo oli Suomessa lähes 34 mrd. euroa vuonna 2010. Tästä summasta neljäsosa oli aineellisia investointeja koneisiin, laitteisiin ja kuljetusvälineisiin ja kaksi kolmasosaa aineellisia investointeja rakennuksiin ja rakennelmiin. Aineettomia investointeja (lähinnä tietokoneohjelmistoihin) oli 8 prosenttia.

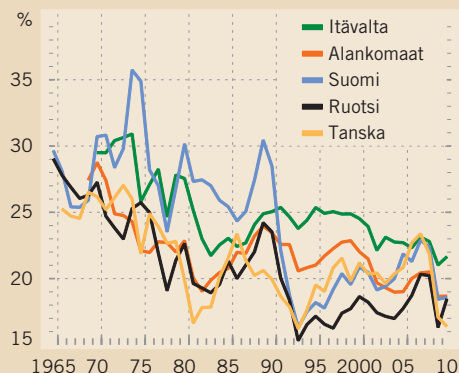
Suhteessa bruttokansantuotteeseen Suomessa investoidaan suunnilleen yhtä paljon kuin muissa

pienissä kehittyneissä EU-maissa (ks. alla oleva kuvio). Investointiaste on laskenut 1990-luvun lamaa edeltäneeltä ajalta. Suomen talous on avautunut, kilpailu on lisääntynyt, kasvu on muuttunut innovaatiovetoiseksi ja pääoman tuottoaste on noussut. Muutos on tapahtunut lähinnä yksityisissä investoinneissa. Kiinteiden julkisten investointien suhde bkt:hen on laskenut huipputasoltaankin vain noin yhden prosenttiyksikön ja on viime aikoina ollut noin 2.5 prosenttia bkt:sta.

... MUTTA RAKENNE ON POIKKEAVA

Yksi Suomen erikoispiirre on, että kone-, laite- ja kuljetusvälineinvestointien suhde bkt:hen on eu-

**Kiinteän pääoman bruttomuodostus
% BKT:sta**



Lähde: Maailmanpankki.

ETLA S12.1/f344

* Tämä kirjoitus perustuu tutkimukseen Kaitila, V. ja Ylä-Anttila, P. (2012): Investoinnit Suomessa – Kehitys ja kansainvälinen vertailu. ETLA Keskusteluaiheita nro 1267.

rooppalaisittain alhainen, mutta rakennusinvestointien, erityisesti asuinrakennusinvestointien, osuus on korkea (ks. alla oleva kuvio). Kone- ja laiteinvestoinnit tehdään valtaosaltaan teollisuudessa, ja näiden investointien alhainen taso – erityisesti suhteessa teollisuuden jalostusarvoon – herättää huolen pääomakannan tasosta ja nykyaikaisuudesta pidemmällä aikavälillä.

Myöskään kiinteiden aineettomien investointien (lähinnä tietokoneohjelmistot) määrä ei ole erityisen korkea. Se on selvästi alempi kuin esimerkiksi Ruotsissa ja Tanskassa. Toki erikseen tilastoitavien tutkimus- ja tuotekehitysinvestointien määrä on Suomessa kansainvälisesti vertaillen korkea, mutta ICT-sektorin rakennemuutos kääntäne ne laskuun.

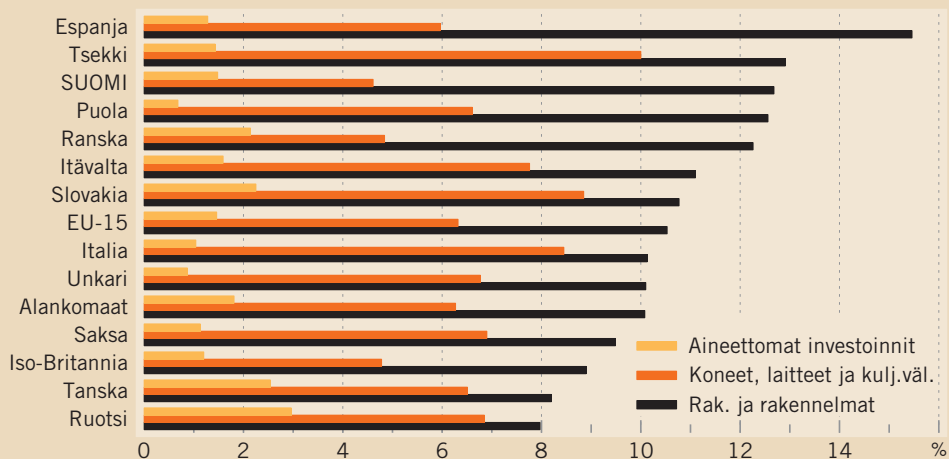
TEOLLISUUDEN INVESTOINNIT HIVUTTAUTUVAT YLÖS SUHDANNEKUOPASTAAN

Tehdasteollisuuden kiinteät investoinnit putoivat taantumassa kansainvälisesti verrattuna suhteellisen paljon. Vuonna 2010 niiden määrä

oli melkein 40 prosenttia alle vuoden 2007 tason. Vuosi 2007 oli kylläkin huippuvuosi, mutta on huomattava, että investoinnit alenivat jopa vuoden 1995 tasolle. Samalla teollisuuden pääomankanta supistui enemmän kuin 1990-luvun lamassa. Investoinnit koneisiin, laitteisiin ja kuljetusvälineisiin, jotka olivat jo valmiiksi hyvin alhaisia verrattuna muihin EU-maihin, laskivat yli 40 prosenttia vuoden 2007 tasoltaan lähelle 1990-luvun alun lamapohjiaan. Ainoa erä, joka kasvoi, olivat kiinteät aineettomat investoinnit, joiden osuus teollisuuden kaikista investoinneista on nyt kasvanut 26 prosenttiin.

Metsäteollisuuden kiinteät investoinnit ovat laskeneet jo pitkään, mutta taantumassa niiden määrä suorastaan romahti. Metsäteollisuuden osuus koko tehdasteollisuuden kiinteistä investoinneista oli vuoden 1975 jälkeen – ja jopa vielä vuosituhaten vaihteessa – yleensä 30–40 prosenttia, mutta vuosina 2009–2010 enää 12 prosenttia.

Kiinteät investoinnit vuonna 2010, % BKT:sta



Lähde: Eurostat.

ETLA S12.1/f345

Tehdasteollisuuden investointien määrä toipui hieman vuonna 2011, kun se kasvoi ETLAn arvion mukaan 13 prosenttia edellisestä vuodesta. Ennusteen mukaan investoinnit kuitenkin supistuvat 3 prosenttia vuonna 2012. Kiinteät investoinnit jäävät siten edelleen 31 prosenttia alle vuoden 2007 tason. Tulevinakaan vuosina tehdasteollisuuden kiinteiden investointien määrään ei odoteta kasvavan kuin noin 3 prosenttia vuodessa.

AINEETTOMIEN INVESTOINTIEN LÄPIMURTO

Teollisuuden investointien rakenne on viimeisten 30 vuoden aikana muuttunut merkittävästi siten, että – suhteessa tuotantoon – aineettomat investoinnit (t&k, ohjelmistot jne.) ovat lisääntyneet ja perinteiset kiinteät aineelliset investoinnit ovat vähentyneet. Käynnissä oleva ICT-sektorin rakennemuutos on kääntämässä suuren aineettomien investointien erän – t&k-investoinnit – laskuun, joten pitkään jatkunut rakennemuutos saattaa pysähtyä tai se ei jatku ainakaan yhtä voimakkaana.

Aineettomiin investointeihin lasketaan kuitenkin joskus mukaan myös laajemmin erilaisia menoja. T&k-investointien ja jo kiinteissä investoinneissa mukana olevien erien lisäksi näihin lasketaan mukaan tietokannat, copyright- ja lisensiointikutannukset sekä osa taloudellista kompetenssia lisäävistä menoista (investoinnit tuotemerkkeihin, yrityskohtaiseen inhimilliseen pääomaan ja organisaatorakenteisiin). Näin kaikkien aineettomien investointien arvo saattaa olla Suomessa jopa puolet kiinteiden aineellisten investointien arvosta.

SUORISSA SIIJOITUKSISSA EPÄSUHTA

Suomi ei ole ollut erityisen houkutteleva ulkomaisten suorien sijoitusten kohdemaana. Ulkomalaisessa omistuksessa olevien yritysten osuus Suomen teollisuustuotannon arvonlisäyksestä on noin 20 prosenttia. Vastaava osuus Ruotsissa, Alankomaissa ja Itävallassa on noin 40 prosenttia. Lisäksi Suomeen investoineiden yritysten t&k-intensiteetti on teollisuuden keskimääräistä alempi.

Suomeen tehtyjen ulkomaisten sijoitusten tuotto on kuitenkin ollut keskimäärin selvästi korkeampi kuin muihin EU15-maihin tehtyjen ulkomaisten sijoitusten tuotto. Suomeen investointikohteenä näyttää siten liittyvän jonkinlaisia teollisesta tai kustannusrakenteesta, kotimarkkinoiden koosta, hajanaisuudesta ja kilpailullisuuden asteesta tai maantieteellisestä sijainnista johtuvia kilpailuhaittoja, joita keskimääräistä korkeammat tuotto-odotukset eivät ole kompensoineet.

Suomesta ulkomaille suuntautuneet investoinnit ovat pitkään olleet suuremmat kuin ulkomailta Suomeen tulleet. Ulospäin menneiden investointien kanta suhteessa maahan tullesiin investointeihin on 1.5-kertainen, kun esimerkiksi Ruotsissa ulosmenneiden ja maahan tulneiden investointien kannat ovat viimeisen vuosikymmenen ajan olleet jokseenkin tasapainossa.

Suomalaiset teollisuusyritykset ovat 2000-luvulla investoineet keskimäärin jonkin verran enemmän ulkomaille kuin kotimaahan. Ulkomaaninvestoinnit ovat olleet pääosin yritysostoja, jotka parina vuonna ovat olleet huomattavan suuria. Niiden seurauksena teollisuusyritysten ulkomainen henkilöstö on noin neljänneksen kotimaassa olevaa suurempi.

YHTEENVETO

Investointiaste (kiinteät investoinnit suhteessa bkt:hen) on Suomessa vertailukelpoinen muihin pieniin ja kehittyneisiin eurooppalaisiin avotolouksiin verrattuna. Poikkeuksellisen suuri osa investoinneista Suomessa on kuitenkin rakennusinvestointeja ja suhteellisen pieni osa investointeja koneisiin, laitteisiin ja kuljetusvälineisiin. Tämä saattaa heikentää tehdasteollisuuden kilpailukykyä ja tuotantokapasiteettia pidemmällä aikavälillä.

Aineettomien investointien määrä on kasvanut jo pitkään. Niihin voidaan laskea mukaan tietokoneohjelmistot ja pääosa t&k-menoista sekä laajemmin tietokannat, copyright- ja lisensiointikutannukset sekä osa investoinneista tuotemerkkeihin, yrityskohtaiseen inhimilliseen pääomaan ja orga-

nisaatiorakenteisiin. T&k-menoja syntyy Suomessa paljon, mutta muissa suhteissa Suomessa ei investoida poikkeavasti aineettomiin investointeihin. T&k-investointeihinkin kohdistuu nyt epävarmuutta ICT-sektorin rakennemuutoksen vuoksi.

Suomi ei ole erityisen houkutteleva ulkomaisten suorien sijoitusten kohdemaana. Ulkomaalaisessa omistuksessa olevien yritysten osuus Suomen teollisuustuotannosta on kansainvälisesti verrattuna pikemminkin alhainen. Maasta lähteneitä suoria sijoituksia on selvästi enemmän kuin maahan tulleita.

KIRJALLISUUS

Kaitila, V. ja Ylä-Anttila, P. (2012): Investoinnit Suomessa – Kehitys ja kansainvälinen vertailu. ETLA Keskusteluaiheita nro 1267.

Älyä ja softaa koneisiin*

PEKKA YLÄ-ANTILA

Toimitusjohtaja

Etlatieto Oy



GLOBALIN TYÖNJAON MUUTOS

Globaalissa arvoketjussa korkean lisäarvon toiminnot eivät välttämättä sijaitse siellä, mistä tuotteet viedään maailmalle. Yritykset ovat hajauttaneet tuotanto- ja arvoketjujaan globaalisti. Tämä pätee yhä enemmän myös koneteollisuusyrityksiin. Suomi ja suomalaiset yritykset ovat erikoistuneet monia kilpailijoitaan enemmän ketjun eniten arvoa tuottaviin osiin – tutkimukseen, suunnitteluun ja palveluihin – ja siten menestyneet globaalissa kilpailussa. Tällä tiellä ollaan kuitenkin vielä alkutaipaleella, paljon on vielä tehtävissä.

Kansantalouden kannalta kyse on tuottavuutta vahvistavasta rakennemuutoksesta: työvoima ja pääomat siirtyvät heikomman tuottavuuden yksiköistä paremmin tuottaviin ja ihmiset siirtyvät vaativampiin – ja samalla tuottavuudeltaan ja palkkatasoltaan parempiin – työtehtäviin. Tällainen muutos on ollut meneillään Suomen koneteollisuudessa, erityisesti 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen lopulla.

Kiinasta on tullut maailman suurin koneteollisuuden markkina-alue. Maan investointiaste (kiinteät

investoinnit suhteessa bruttokansantuotteeseen) on huikeat 45 prosenttia – paljon korkeampi kuin sodan jälkeen jälleenrakentaneessa Euroopassa. Investointivetoinen kasvu näyttää jatkuvan, ja Kiina on nopeassa tahdissa kasvattanut omaa kone- ja laitevalmistustaan. Se on jo – heti Yhdysvaltain jälkeen – maailman toiseksi suurin koneiden tuottajamaa ja myös merkittävä viejä. Maailman koneteollisuusmarkkinat ovat dramaattisesti muuttuneet, kun Kiinan lisäksi niille ovat tulleet myös monet itäisen Keski-Euroopan maat.

Globaalin kilpailun puristuksessa muuttamat perinteiset tuottajamaat – lähinnä Saksa, Itävalta ja Ruotsi – ovat kuitenkin menestyneet hyvin. Saksa on jopa kasvattanut globaaleja markkinaosuuksia merkittävästi. Keskeiset syyt ovat yritysten erikoistuminen ja tuotteiden korkea laatu sekä maan kilpailukykyä lisänneet työmarkkinauudistukset ja maltillinen kustannuskehitys.

MITEN KONETEOLLISUUS SELVIÄÄ?

Suomen kauppataase on kääntynyt pahasti alijäämäiseksi ja vientihinnatkin kääntyivät laskuun. Kaikki päävientialat ovat vaikeuksissa. Koneteollisuus selvinnee kuitenkin muita aloja paremmin meneillään olevista kriiseistä.

Näkemykselle on kolme perustetta. *Ensiksi*, talouskriisiä edeltäneen kasvukauden aikana koneteollisuuden rakennemuutos nosti alan tuottavuuden lähelle maailman huippua. Suomessa

* Perustuu raporttiin Pajarinen – Rouvinen – Ylä-Anttila, Kellen arvoketju hymyilee – Koneteollisuus globaalissa kilpailussa. Sitra 297. Taloustieto Oy. Kirja on ladattavissa osoitteesta: <http://www.etla.fi/index.php?action=news&id=245>

olevan koneteollisuuden kilpailukyky parani ratkaisevasti. *Toiseksi*, Suomen johtavat koneteollisuusyritykset ovat hyödyntäneet kansainvälistymisen mahdollisuuksia monia muita paremmin ja parantaneet kilpailuetujaan globaalien arvoketjujen kautta. *Kolmanneksi*, suomalaisyritykset ovat olleet eturintamassa integroimassa älyä, softaa ja palveluita koneisiin – ja aikovat sitä kyselyjen mukaan lähitulevaisuudessa kasvattaa.

Suomen koneteollisuus on muuttunut globaalisti toimiviksi verkostoiksi. Työnjako on syventynyt: yritykset hajauttavat tuotanto- ja arvoketjujaan yhä pienempiin osiin, ketjun osat ja työtehtävät sijoittuvat eri puolille maailmaa omien suhteellisten etujensa mukaisesti.

Suunnittelu, tutkimus ja kehitys sekä osaamista vaativa valmistus ovat paljolti Suomessa, mutta merkittävä osa muista toiminnoista on jo ulkomailla. Suomalaisyritykset ovat kansainvälistymisessä maailman kärkeä. Lähes puolet työntekijöistä on ulkomailla. Mutta tämä on vain osatotuus toimin-

nan globalisoitumisesta: lisäksi tulee sopimus-pohjainen kansainvälistyminen – alihankinnat, komponenttitoimitukset ja palvelusopimukset.

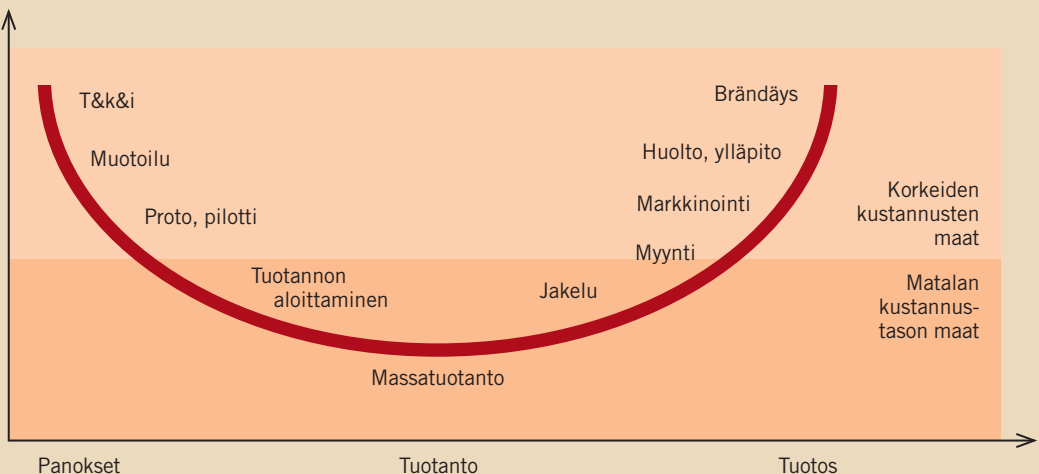
Menestyneiden koneteollisuusyritysten – Koneen, Konecranesin, Metson, Wärtsilän – voi odottaa jatkavan valitsemallaan tiellä. Toiminta kansainvälistyy. Suomessa keskitytään verkoston korkean lisäarvon osiin: tuotteisiin lisätään softaa ja älyä, palveluiden osuutta liikevaihdosta kasvatetaan.

Samoihin asioihin pitäisi investoida myös keski-suurten ja monien pientenkin yritysten. Ero suuriin yrityksiin on melkoinen. Meneillään oleva kriisi on jälleen kerran osoittanut, että palveluliiketoiminta ei ole yhtä suhdanneherkkää kuin teollinen tuotanto, puhtaasta alihankinnasta puhumattakaan. Yritysjohdon tehtävä on miettiä tuotannon arvoketjua ja kysyä jatkuvasti, missä kohdassa lisäarvo syntyy ja miten siitä saa yritykselle – ja samalla usein myös Suomeen – mahdollisimman suuren osan. Toiset ovat tässä onnistuneet paremmin, toiset huonommin.

Arvo syntyy globaaleissa arvoverkostoissa ja -ketjuissa

Jalostusarvo työtuntia kohden arvoketjun eri vaiheissa

Jalostusarvo / työtunti



Koneteollisuuden rakennemuutoksen seurauksena Suomessa toimivien yritysten ja toimipaikkojen väliset erot tuottavuudessa ja kannattavuudessa ovat lisääntyneet. Huonoa kapasiteettia on suljettu ja tullaan sulkemaan. Koneyritysten investoinnit kotimaahan ovat jääneet pieniksi moniin kilpailijamaihin verrattuna.

Koneteollisuuden globaali rakennemuutos on pitkälti seurausta maailmanmarkkinoiden alenevasta hintakehityksestä, jota vastaan ei oikein voi taistella. Teollisuustuotteiden hinnat suhteessa kehittyneiden maiden yleiseen hinta- ja kustannustasoon ovat alentuneet 1980-luvun alun jälkeen noin 40 prosenttia. Tämä pätee myös pääosaan koneteollisuuden tuotteista. Kiina-vetoinen globaali hintakehitys on saanut läntiset yritykset siirtämään tuotantoaan matalan kustannustason maihin. Koneteollisuuden tapauksessa tässä on ehkä jopa yliegoitu. Voi olla, että osa ainakin vaativimmasta tuotannosta palaa niin Suomeen kuin muihinkin kehittyneisiin maihin.

Kuljetuskustannukset koneteollisuudessa ovat usein niin korkeita, että loppukokoonpano matalaan kustannustason maassa ei välttämättä ole kannattavaa – vaikka se esimerkiksi elektroiikkateollisuudessa usein onkin.

ETLassa tehdyt case-tutkimukset osoittavat, että koneteollisuudessa lopputuotteen valmistuspaikalla on usein suuri kansantaloudellinen merkitys, toisin kuin vaikkapa kännykkäteollisuudessa. Valmistuksen ja kokoonpanon sijainnilla on väliä. Saman koneteollisuustuotteen valmistaminen Suomessa, Yhdysvalloissa tai Kiinassa jättää Suomeen hyvin erisuuruisen lisäarvon. Jos tuote on valmistettu Suomessa, lisäarvosta jää Suomeen lähes 80 prosenttia. Jos se on valmistettu Yhdysvalloissa, Suomen osuus arvosta on neljännes. Jos valmistusmaa on Kiina, Suomeen jää alle viidesosa.¹ Nokian älykännykän tapauksessa valmistuspaikan sijainnilla ei ollut juurikaan merkitystä Suomen saaman lisäarvon kannalta: Salo tai Peking, Suomi sai saman leijonan osan – vajaat 40 prosenttia – kuluttajan maksamasta hinnasta.

Teollisuustuotteiden suhteelliset hinnat pudonneet 40 % vuodesta 1980

Teollisuustuotteiden maailmanmarkkinahinnat suhteessa kehittyneiden maiden hintatasoon (BKT:n hintaindeksiin)



Globaalin arvonmuodostuksen uusi logiikka toimii samalla tavalla niin koneteollisuudessa kuin elektroniikkateollisuudessa, mutta koneteollisuudessa vaihtoehtoisten sijaintipaikkojen kirjo on suurempi. Koneteollisuuden globaali analyysi osoittaa, että monet perinteiset koneteollisuusmaat – Saksa, Itävalta ja Ruotsi – ovat menestyneet hyvin maailmantalouden uudessa työnjaossa kehittyvien maiden ylivoimaisesta kustannusedusta huolimatta. Suomikin voi hyvin kuulua tähän joukkoon. Avaimet näyttävät olevan sekä talouspolitiikan tekijöiden käsissä että yrityksissä. Vertailumme mukaan koneteollisuus on aktiivinen ja monipuolinen innovoija verrattuna muuhun teollisuuteen. Tuottavuus saatiin kansainväliselle huipulle ennen kriisiä. Jos se siellä pysyy, Suomen asema koneteollisuuden sijaintimaana paranee.

VIITE

¹ Perustuu Jyrki Ali-Yrkön ja Timo Seppälän meneillään olevaan tutkimukseen.

Aikaisemmin julkaistut artikkelit

Suhdanne ja The Finnish Economy and Society -aikakausjulkaisuissa aikaisemmin julkaistut artikkelit ovat luettavissa ETLAn kotisivuilla osoitteessa www.etla.fi.

Suhdanne		
Numero	Otsikko	Kirjoittaja(t)
2011/2	Kriisistä kriisiin: milloin tämä päättyy? Työmarkkinamuutosten rooli Saksan taloudellisessa menestyksessä 2000-luvulla Suomi on siirtynyt edelläkävijäksi Kaivostoiminnan kasvun kansantaloudelliset ja aluetaloudelliset vaikutukset	Markku Kotilainen Antti Kauhanen Jari Hyvärinen Olavi Rantala
2011/1	Julkisen talouden tasapainottaminen määrittää talouspolitiikan suuntaa Onko ETLA optimisti julkisen talouden kestävyys suhteen? Kiinan rooli globaalina tuotantolaitoksena ja maailmankaupan veturina? Taantuma hellittää – jatkuuko rakennekriisi?	Markku Kotilainen Tarmo Valkonen Jari Hyvärinen Pekka Ylä-Anttila
2010/2	Nousussa taas Teollinen tulevaisuus Tilinpidon uudistus muuttaa teollisuuden kustannuskilpailukykykysymyksiä	Pasi Sorjonen Pekka Ylä-Anttila Reijo Mankinen
2010/1	Suhdannekäännö(kö)? Elintarvikkeiden hinnanmuodostus ja markkinoiden toimivuus	Pasi Sorjonen Markku Kotilainen, Heli Koski, Reijo Mankinen, Olavi Rantala
2009/2	Suomen ja Yhdysvaltojen väliset taloussuhteet	Markku Kotilainen
2009/1	Talous ja politiikka Velka ja elvytys Kolme havaintoa yritysrahoituksesta Speculation and Commodity Prices Ruotsi, Suomi ja EMU	Sixten Korkman Sixten Korkman Ari Hyytinen Emanuele De Meo, Paavo Suni Sixten Korkman
2008/2	Talouden kasvuvauhti vuosina 2009-2028 Yliopistoranking – huuhaata vai arvokasta tietoa? Does Finland Suffer from Brain Drain?	Pasi Sorjonen Pia Nykänen Edvard Johansson

Suhdanne

Número	Otsikko	Kirjoittaja(t)
2008/1	Maailmantalous ja makrotalouspolitiikka On aika luopua asuntokauppojen varainsiirtoverosta Miksi leskirouva asuu yksin 120 neliön asunnossa? Sääntelyllä tasa-arvoon? The 2000's and the Renewal of World Steel Market	Sixten Korkman Pasi Sorjonen Niku Määttänen Edvard Johansson, Jenni Kellokumpu, Sami Napari Paavo Suni
2007/2	Mikä on Suomen kilpailukyky? Talouspolitiikan ensisijaiset tavoitteet globaalissa maailmassa	Pasi Sorjonen Marti Nyberg
2007/1	Voiko vahva talouskasvu jatkua? Tasavero on kuluttamisen verottamista Työsuhdeoptiot ja toimitusjohtajien palkkaus	Pasi Sorjonen Marti Nyberg Mikko Mäkinen
2006/2	Finanssipolitiikan liikkumatila ensi hallituskaudella Miten varautua väestön ikääntymiseen? Muotoilustako lisää potkua yritysten kilpailukyvyille ja menestykselle? Commodity Futures as Predictors of Future Spot Prices	Sixten Korkman Jukka Lassila, Niku Määttänen, Tarmo Valkonen Maarit Lindström, Mika Pajarinen, Pekka Ylä-Anttila Paavo Suni
2006/1	Onko investointien vähyys Suomessa talouspoliittinen ongelma? Suurin osa ulkomaisista investoinneista ei syrjäytä kotimaisia Global Venture Capital Investing: is Finland Missing Out on the Next Wave of International Economic Integration? EKP:n inflaatiotavoite ja inflaatio yksityiskohtaisen hinta-aineiston valossa	Pasi Sorjonen Olli-Pekka Oksanen Luis Leal Paavo Suni
2005/4	Raakaöljyn hinta on epävakaa, mutta se on kallistunut pysyvästi	Paavo Suni, Anthony de Carvalho
2005/3	Intialla on hyvät mahdollisuudet pitkäaikaiseen vahvaan talouskasvuun Mitä vastaan eläkevakuutuksella vakuutetaan?	Paavo Suni Niku Määttänen
2005/2	Kiinan kysynnän vahva kasvu nostanut raakaöljyn hintaa Suomalaisten yritysten kansainvälistyminen strategisten allianssien kautta	Paavo Suni Christopher Palmberg, Mika Pajarinen
2005/1	Töissä vai vapaalla? Ajankäytön vaikutus työllistymis- halukkuuteen Suomalaiset eivät ole outoja – uusia tuloksia kansainvälisestä työtyytyväisyystutkimuksesta	Olli-Pekka Ruuskanen Edvard Johansson

Suhdanne

Numero	Otsikko	Kirjoittaja(t)
2004/4	Mitä kilpailukykyvertailut kertovat? Työmarkkinoiden sopimusjärjestelmää voidaan kehittää Ikääntyvä Suomi: riittääkö työvoimaa?	Pentti Vartia, Timo Nikinmaa Kari Alho Hannu Piekkola
2004/3	EU:n kemikaalilainsäädännön tiukentaminen heikentää teollisuuden kehitystä Kiina-ilmiö	Olavi Rantala Paavo Suni
2004/2	Suomi hyötyy Venäjä-ilmiöstä Bioteollisuuden kasvupotentiaali ja terveydenhuollon kustannuskriisi Yrittäjien määrä ja taloudellinen menestys	Hannu Hernesniemi Raine Hermans, Martti Kulvik Edvard Johansson
2004/1	Suomen ja Venäjän taloussuhteet Luova tuho Suomen tehdasteollisuudessa	Markku Kotilainen Mika Maliranta
2003/4	Mitä tapahtuu, kun Yhdysvaltain talouden tasapainottomuudet korjaantuvat? Yritysten kilpailukyky lähtöisin edelleen kotimaasta – Suoma- laisten yritysten kansainvälinen liiketoiminta Itämeren alueella	Anthony de Carvalho, Paavo Suni Maarit Lindström
2003/3	Kuluttajat ovat Yhdysvaltain talouskasvun riski Kilpailu Euroopan sähkömarkkinoilla kovenee	Anthony de Carvalho, Paavo Suni Pekka Sulamaa
2003/2	ICT ei nosta tuottavuutta yksin, suoraan, automaattisesti tai välittömästi Tuotekehitys, tuotannon laadun paraneminen ja tuottavuuden kasvu Rahoitusjärjestelmän haasteet uudistuvassa taloudessa	Petri Rouvinen, Mika Maliranta Olavi Rantala Ari Hyytinen, Mika Pajarinen
2003/1	Irakin sota, raakaöljyn hinta ja maailman talouskehitys Biotekniiikkateollisuus Suomessa Biotekniiikkayritysten globaalit markkinat Yritysskandaalit käynnistivät amerikkalaisen corporate governance -järjestelmän uudistukset	Anthony de Carvalho, Paavo Suni Raine Hermans Terttu Luukkonen Mikko Mäkinen
2002/4	Sota, raakaöljyn hinta ja maailman talouskehitys Verotus kevenee Palkkaratkaisujen sisältö ja toteutuminen tulopolitiikan aikakaudella	Anthony de Carvalho, Paavo Suni Tarmo Valkonen Reijo Marjanen
2002/3	Avainklustereiden alueellinen työllisyyskehitys 2002-2006 Taloudellinen globalisaatio kehitysmaissa	Olavi Rantala Markku Kotilainen, Ville Kaitila

Suhdanne

Numero	Otsikko	Kirjoittaja(t)
2002/2	Kohti eurooppalaista veroastetta Vapaa-ajan harrastukset houkuttavat eläkkeelle Ikääntyvän väestön sosiaalimenot	Hannu Kaseva, Pentti Vartia Pasi Huovinen, Hannu Piekkola Jukka Lassila, Tarmo Valkonen
2002/1	Suomi – maailman kilpailukykyisin? Lainsäädäntö vaikuttaa yritysrahoituksen saatavuuteen ja kustannuksiin Nopean kasvun aika ohi Venäjällä?	Petri Rouvinen, Pentti Vartia Ari Hyytinen Seija Lainela

TOIMITUSJOHTAJA

Vesa Vihriälä

TUTKIMUS**Työmarkkinat ja osaaminen**

Tutkimusjohtaja: Rita Asplund

Tutkimuspäällikkö: Antti Kauhanen

Tutkijat: Martti Kulvik, Silja Kulvik, Sirpa Maijanen,

Olli Martikainen, Paula Ranta ja Ye Zhang

Tutkimussihteeri: Pekka Vanhala

Tutkimusassistentti: Julia Salmi

Kilpailu, innovaatio ja tuottavuus

Tutkimusjohtaja: Mika Maliranta

Tutkimuspäälliköt: Terttu Luukkonen ja Heli Koski

Julkinen talous ja talouspolitiikka

Tutkimusjohtaja: Tarmo Valkonen

Tutkimusneuvonantaja: Jukka Lassila

Tutkimusohjaaja: Niku Määttänen

Suunnittelija: Eija Kauppi

Kasvu, rakenteet ja suhdanteet

Tutkimusjohtaja: Markku Kotilainen

Tutkimusneuvonantaja: Olavi Rantala

Tutkijat: Birgitta Berg-Andersson, Ville Kaitila, Hannu

Kaseva, Reijo Mankinen, Nuutti Nikula ja Paavo Suni

Tutkimusneuvonantaja: Kari Alho

Tutkimussihteeri: Sinikka Littu

HALLINTO

Markku Lammi, talous- ja viestintäjohtaja

Kimmo Aaltonen, graafinen piirtäjä

Jarkko Aitti, järjestelmäasiantuntija

Ann-Christine Ekebohm-Korhonen, toimitusjohtajan sihteeri

Hannele Heikkinen, puhelinvaihteenhoitaja

Kaija Hyvönen-Rajecki, informaattikko

Kirsti Jalaistus, talouspäälikkö

Petteri Larjos, atk-päälikkö

Timo Nikinmaa, projektijohtaja (viestintä)

Arja Räihä, myyntisihteeri

Pirjo Saariokari, toimistovirkailija

Christina Tigerstedt, atk-tukihenkilö

ASSOCIATE RESEARCH FELLOWS

Juha Alho, Professor, University of Joensuu, Department of Statistics, Joensuu, Finland

Ari Hyytinen, Docent, Aalto University School of Economics, Helsinki ja Professor, University of Jyväskylä, Jyväskylä, Finland

Pekka Ilmakunnas, Professor, Aalto University School of Economics, Helsinki

Mikko Ketokivi, IE Business School, Madrid, Spain

Tobias Kretschmer, Professor, LMU, Germany and Lecturer, London School of Economics, United Kingdom

Aija Leiponen, Doctor, Associate Professor, Imperial College London, London, United Kingdom

Sarianna Lundan, Associate Professor, Maastricht University, Netherlands

Olli Martikainen, Docent, Aalto University School of Science and Technology, ja Docent, Lappeenranta University of Technology

Otto Toivanen, Professor, Katholieke Universiteit Leuven, Faculty of Business and Economics, Leuven, Belgium

ETLAn projekteissa ovat viime aikoina työskennelleet mm. myös: Jari Hyvärinen, Edvard Johansson, Sami Napari ja Anni Nevalainen

ETLAn tytäryrityksiä ovat **Etlatieto Oy** (projektitutkimus) sekä **Taloustieto Oy** (kustannustoiminta).

Etlatieto Oy

Lönnrotinkatu 4 B, 00120 Helsinki, puh. (09) 609 901

Toimitusjohtaja: Pekka Ylä-Anttila

Tutkimusjohtajat: Hannu Hernesniemi ja Petri Rouvinen

Tutkimuspäällikkö: Jyrki Ali-Yrkkö

Projektitutkijat: Matias Kalm, Tuomo Nikulainen,

Mika Pajarinen, Timo Seppälä ja Antti Tahvanainen

Taloustieto Oy

Lönnrotinkatu 4 B, 00120 Helsinki, puh. (09) 609 909

Toimitusjohtaja: Markku Lammi

Kustannusjohtaja: Laila Riekinen



ETLAn uusi SUHDANNE-vuosikirja ilmestyy kaksi kertaa vuodessa. Se on yritysten ja yhteisöjen talouspoliittisen päätöksenteon, suhdanneseurannan, ennustetoiminnan ja budjetoinnin tärkeä apuväline. SUHDANNE arvioi kansantalouden ja sen keskeisten sektorien kehitystä 1-5 vuotta eteenpäin.

SUHDANNE sisältää suhdannekatsauksen sekä artikkeleita ajankohtaisista aiheista.

Suhdannekatsaus käsittelee kansantalouden kannalta keskeisiä aiheita. Sellaisia ovat mm. kansainvälinen talous, investoinnit, kulutus, julkinen talous, tuotanto, ulkomaankauppa ja maksutase, vienti, tuonti, hinnat ja kustannukset, työllisyys ja rahoitusmarkkinat.

Suhdanne

VUOSIKIRJA 2012:1



Lönnrotinkatu 4 B
FIN-00120 HELSINKI
Puh. (09) 609 900
Fax (09) 601 753
www.etla.fi